



საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის
ახალგაზრდა მეცნიერთა საბჭო

ახალგაზრდა მეცნიერთა განვითარების ფონდი

**სტუდენტთა და ახალგაზრდა მეცნიერთა
ინტერდისციპლინური კონფერენცია
(ქ. თბილისი, 2-3 ნოემბერი, 2017)**

ეძღვნება საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის
პრეზიდენტის – აკად. გიორგი კვეციტაძის 75 წლისთავსა და
მეცნიერების მსოფლიო დღეს

მასალები

თბილისი
2018

სარედაქციო კოლეგია:

გიორგი სიორიძე (თავმჯდომარე)
მარინე შავლაყაძე (თავმჯდომარის მოადგილე)
ზურაბ ბარათაშვილი (სწავლული მდივანი)
ვლადიმერ ბარამიძე
გიორგი ბერიძე
ლელა გიგლემიანი
ბაგრატ გოდიბაძე
თამაზ დათუნაშვილი
გიორგი ვეშაპიძე
ირაკლი ზაკუტაშვილი
იმედა რუბაშვილი
თამრიკო სუპატაშვილი
ალექსანდრე სხირტლაძე
თენგიზ ტეტუნაშვილი
ლევან ტიელიძე
მარინე ტურაშვილი
ლალი ყრუაშვილი
ანა ჩუტკერაშვილი
ვახტანგ ჭარაია
ლევან ჯიქია

კრებულში დაბეჭდილი მასალების შინაარსსა და სტილზე
პასუხისმგებლები არიან ავტორები.

© საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია

ISBN 978-9941-8-0363-5

შინაარსი

ჰუმანიტარული მეცნიერებები.....	9
ბრძოლა საქართველოს მართლმადიდებელი სამოციქულო ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენისათვის XX საუკუნის დასაწყისში.....	9
<i>ანა დოლიძე</i>	
ქალაქ თბილისის თვითმმართველობა XIX საუკუნეში	11
<i>ბექა გაჩეჩილაძე</i>	
საქართველოში მცხოვრები კათოლიკეებისა და ქართველი მართლმადიდებელი სასულიერო პირების ურთიერთობის ისტორიისათვის 1801-1921 წლებში	16
<i>გიორგი ჩუბინიძე</i>	
ეროვნული და რელიგიური იდენტობის საკითხი აჭარაში XIX-XX საუკუნეების მიჯნაზე	18
<i>გოდერძი ბოლქვაძე</i>	
ნადირობა შუა საუკუნეების საქართველოში	20
<i>ნინო კაკალაშვილი</i>	
არქივი როგორც აქტიური მეხსიერების ინსტიტუტი (შსს არქივის მაგალითზე).....	22
<i>ვლადიმერ ლუარსაბიშვილი</i>	
„ქართლის ცხოვრების“ როლი და მნიშვნელობა ნარსულსა და თანამედროვე ქართულ საზოგადოებაში.....	24
<i>რევაზ ცინცაძე</i>	
ფრანგი დიპლომატი გრაფი მარი-ეჟენ მელქიორ დე ვოგი თბილისის შესახებ	26
<i>ოთარ ნიკოლეიშვილი</i>	
ზმნურ ფორმათა ფუნქციურ ელემენტებად ჩამოყალიბების საკითხი კორპუსის ლინგვისტიკის ჩარჩოში	27
<i>მარიამ რუხაძე</i>	

მიმართვის სახელური ფორმები მეგრულსა და ლაზურ ანდაზებში	29
<i>გიორგი ჯღარკავა</i>	
კორპუსის ლინგვისტიკაში გრამატიკალიზაციით წარმოშობილი პრობლემები და მათი გადაჭრის გზა (რაღაც, სადღაც ელემენტების მაგალითზე)	30
<i>მარიამ მათიაშვილი</i>	
ქართული ენისთვის ღირებული პარამეტრები ფონეტიკურ ექსპერტიზაში.....	32
<i>მარიამ ნავაძე</i>	
იაპონური ენის ფერთა სისტემის შესახებ	34
<i>მარიამ რაქვიაშვილი</i>	
სემანტიკა ენის სწავლების პროცესში	36
<i>ნანა ჯანეზაშვილი</i>	
რუბრიკის სახეები თესაურუსში და მათი შედგენის თავისებურებები.....	38
<i>ნათია კენჭიაშვილი</i>	
ზედსართავ სახელთა სემანტიკური ჯგუფები თანამედროვე ქართულ ენაში	40
<i>ელენე ქადაგიშვილი</i>	
ენობრივი კოდის ცვლა კერძო ობიექტთა სახელდების მიხედვით	42
<i>ნინო ზედგენიძე</i>	
„გმირი და ანტიგმირი ანგლოსაქსურ ლიტერატურაში“	44
<i>დალი ჩარექაშვილი</i>	
სიტყვა, როგორც მასალა, გალაკტიონის ხელში	45
<i>გიორგი კახიშვილი</i>	
მუსიკის ფილოსოფიური კონცეფციები	47
<i>სოფიო მოდებაძე</i>	
დისკრიმინაციის აკრძალვა შრომით ურთიერთობაში	49
<i>მარიამ ყაველაშვილი</i>	

კიბერდანაშაული.....	51
<i>ნინო გაგნიძე</i>	
საქორწინო ხელშეკრულება	53
<i>სოფიო კოკია</i>	
ხელშეკრულების თავისუფლების ფარგლები	55
<i>მარიამ კურტანიძე</i>	
არასრულწლოვანთა განრიდებისა და მედიაციის პროგრამა.....	57
<i>ანა მაისურაძე</i>	
ზუსტი და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებები	59
Digitalisferruginea L. პერიკარპიუმის ფენილეთანოიდური	
გლიკოზიდები.....	59
<i>თამარ კოპალიანი</i>	
ურანგო ტაბლო კალკულუსის გამოყენება სემანტიკურ ქსელში.	63
<i>ლია კურტანიძე</i>	
ქართული ტექსტების ავტომატური ინტელექტუალური	
კლასიფიკაციის მეთოდები და ინსტრუმენტები	64
<i>კონსტანტინე დემურჩივი</i>	
ციფრული კვდომის საფრთხისგან ქართული და აფხაზური ენების	
დაცვის მიზნები და ქართული უნივერსალური ქვიანი კორპუსის	
საცდელი ვერსია.....	66
<i>შალვა მალიძე, დავით კურცხალია, მერაბ ჩიქვინიძე</i>	
სოციალური და ეკონომიკური მეცნიერებები	69
კომუნიკაცია და მომსახურება – ეფექტიანი და პასუხისმგებლური	
ადგილობრივი ხელისუფლების შექმნის საფუძველი	69
<i>დავით შამოცი</i>	
ადამიანისული კაპიტალის მნიშვნელობის გავლენა ეკონომიკური	
ზრდის პროცესზე.....	72
<i>მედეა ხარაიძეილი</i>	
ინჟინერია და ტექნოლოგიები.....	75
ბაქტერიული კულტურების ტექნოლოგიური დამუშავება	
„ყინვითი შრობით“	75

ლევან ნეფარიძე, რენატი მერკუზოვი, სალომე გიგაშვილი

აგრარული მეცნიერებები.....	77
ტრიტიკალე (×Triticosecale Wittm & A. Camus) – მომავლის პური	77
თინათინ ეპიტაშვილი	
Humanity	79
Fight for Rebuilding the Autocephaly of Orthodox Apostolic Church of Georgia at the Beginning of the XX Century	79
Ana Dolidze	
The City of Tiflis in the XIX Century	81
Beka Gachechiladze	
The Issue of National and Religious Identity in Achara at the Thres- hold of XIX-XX centuries.....	82
Goderdzi Bolkvadze	
Hunting in Medieval Georgia.....	86
Nino Kakalashvili	
The Archive as an Institution of Active Memory.....	87
(Based on the example of MIA Archive).....	87
Vladimer Luarsabishvili	
The Role and Importance of “The Georgian Chronicles” in the Past and Modern Georgian Society.....	88
Revaz Tsintsadze	
French Diplomat Vicomte Marie-Eugène-Melchior de Vogüé about Tbilisi.....	90
Otar Nikoleishvili	
The Verb Forms Restructuration in Georgian: Functional Elements in a Corpus Linguistics Study	91
Mariam Rukhadze	
The Noun Forms of Address in the Megrelian and Laz Proverbs	93
Giorgi Jgharkava	

Grammaticalization Problems in Corpus-Linguistics and a Way of Solving the Problems (Based in empirical data <i>რაც</i> (Something), <i>სადაც</i> (Somewhere)).....	94
<i>Mariam Matiashvili</i>	
Forensic Phonetics Valuable Parameters in the Georgian Language.....	96
<i>Mariam Navadze</i>	
On the Colours System of Japanese Language.....	97
<i>Mariam Rakviashvili</i>	
Semantics in Process of Learning the Languages.....	99
<i>Nana Janezashvili</i>	
Types of Rubric in Thesaurus and their Peculiarities	101
<i>Natia Kentchiashvili</i>	
Semantic Groups of Adjectives in Modern Georgian.....	102
<i>Elene Kadagishvili</i>	
Linguistic Code Changing According to Objects Naming.....	103
<i>Nino Zedgenidze</i>	
Hero and Antihero in Anglo-Saxon Literature	105
<i>Dali Charekashvili</i>	
Word as Material by Galaktioni	106
<i>Giorgi kakhishvili</i>	
Philosophical Concepts of Music	107
<i>Sophio Modebadze</i>	
Prohibition of Discrimination in Labor Relations	109
<i>Mariam Kavelashvili</i>	
Cybercrime.....	111
<i>Nino Gagnidze</i>	
Marriage Contract.....	113
<i>Sophio Kokaia</i>	
The Scope of Freedom of the Contract	115
<i>Mariam Kurtanidze</i>	
Juvenile Diversion and Mediation Program.....	116

Ana maisuradze

Exact and Natural Sciences 118

Phenyl-ethanoid glycosides of *Digitalis ferruginea* L. pericarpium 118

Tamar Kopaliani, Vazha Nebieridze

Semantic-Web related Application of Unranked Tableaux Calculus
.....121

Lia Kurtanidze

Methods and Tools for Automatic Intellectual Classification of
Georgian Texts122

Konstantin Demurchev

The Trial Version of the Georgian Universal Smart Corpus and Aims
of defense of Georgian and Abkhazian Languages from the Danger
of Digital Extinction124

Shalva Malidze, David Kurtskhalia, Merab Chikvinidze

Social and Economic Sciences 127

The Impact of the Importance of Human Capital on the Economic
Growth Process.....129

Medea Kharashvili

Engineering and Technology 132

Freeze Drying Technology for Bacteria.....132

Levan Neparidze, Renati Merkuzov, Salome Gigashvili

Agrarian Sciences 133

Triticale (\times Triticosecale Wittm & A. Camus) Bread of the Future 133

Tinatin Epatashvili

დანართი 135

საგადასახადო სამართალდარღვევების ასახვა სახელმწიფო
ბიუჯეტში135

ლანა სულაკაძე

თავდაჯერებულობის მნიშვნელობა კარიერის შექმნაში.....138

ქრისტინე ოდიშვილი

ჰუმანიტარული მეცნიერებები

ბრძოლა საქართველოს მართლმადიდებელი სამოციქულო ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენისათვის XX საუკუნის დასაწყისში

ანა დოლიძე

ისტორიის მაგისტრი

*საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია
პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი*

საკვანძო სიტყვები: ავტოკეფალიის გაუქმება, ბრძოლა ავტოკეფალიის აღდგენისათვის, ავტოკეფალიის აღდგენა, ბრძოლა ავტოკეფალიის შენარჩუნებისათვის, ავტოკეფალიის საერთაშორისო აღიარება

1783 წელს ქართლ-კახეთის მეფე ერეკლე II-სა და რუსეთის იმპერატრიცა ეკატერინე II-ს შორის გაფორმდა გეორგიევსკის ტრაქტატი, რომლის თანახმადაც ქართლ-კახეთის სამეფო მფარველობაში მიიღო რუსეთის ერთმორწმუნე, პოლიტიკურად და ეკონომიკურად ძლიერმა სახელმწიფომ. ამას შედეგად ჯერ ქართლ-კახეთის სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის, შემდეგ კი ავტოკეფალიის გაუქმება მოჰყვა.

ეგზარქოსობის პერიოდში რუსი მოხელეების ანტიქართული საქმიანობის შესახებ ქართველი მოღვაწეები მუდმივად აღნიშნავდნენ თავიანთ მოხსენებებში, თუმცა ავტოკეფალიის აღდგენის შესახებ საუბარს ერიდებოდა ყველა, როგორც პოლიტიკური განხილვის საგანს. მაგალითად, როდესაც 1894 წელს დეკანოზმა დავით ღამბაშიძემ ჟურნალ „მწყემსში“ დაბეჭდა მღვდელ კალისტრატე ცინცაძის წერილი «Автокефалия Грузинской церкви», ეგზარქოსმა ვლადიმერმა დაიბარა მამა დავითი და დაემუქრა: თუ წერილი არ დასრულებულა იმით, რომ საქართველოს ეკლესია არასდროს ყოფილა დამოუკიდებელი, ჟურნალსაც დაგიხურავ და შენც საქართველოდან გაგასახლებო.

1905 წელს დასახლებული ნაშრომი საფუძველი გახდა საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენის თაობაზე კვლავ აღძრულიყო საქმე.

თავდაპირველად შეთანხმება თითქოს შედგა: საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიასთან დაკავშირებით გამართულ რუსეთის სინოდის სხდომებზე პროფესორი სოკოლოვი ბერძნულ წყაროებზე დაყრდნობით ასაბუთებდა, რომ საქართველოს ეკლესია ნამდვილად ავტოკეფალური იყო და ეს უფლება უნდა დაბრუნებოდა, სხდომის დანარჩენი წევრებიც ეთანხმებოდნენ მას. თბილისში ჩამოსული ეგზარქოსი ნიკოლოზიც მოსახლეობას ჰპირდებოდა ავტოკეფალიის აღდგენას; ეგზარქოსის ძმაც, რომელიც თან ახლდა მას საქართველოში, მიიჩნევდა, რომ საქართველოს ეკლესიას უნდა დაბრუნებოდა ავტოკეფალია, რათა თავიდან აეცილებინათ რუსეთისათვის სამარცხვინო განხეთქილება. იმავედროულად რუსეთის ხელისუფლება ხედავდა, რომ ავტოკეფალიის აღდგენას სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენაც მოჰყვებოდა. ამიტომ ეს საკითხი, როგორც სეპარატული საშიშროების შემცველი, გადაუჭრელი დარჩა.

ავტოკეფალიის აღდგენის სასტიკი წინააღმდეგი იყო ობერ-პროკურორი ალექსი ობოლენსკი, რომელიც ცდილობდა ქართველებისათვის მხოლოდ ქართველი ეგზარქოსის არსებობის უფლება მიეცა და ამტკიცებდა: ერთ სამეფოში ორი ავტოკეფალური ეკლესია მოუხერხებელია, ეკლესია ერთი უნდა იყოს, როგორც „მრწამსში“ გვინერიაო.

რუსეთის სინოდის წევრები ხვდებოდნენ, რომ ქართველთა სწრაფვას ავტოკეფალიის აღდგენისაკენ ვერ შეაჩერებდნენ და მიიღეს ასეთი გადაწყვეტილება: ქართველი პატრიარქი სვეტიცხოველში უნდა ყოფილიყო, ხოლო რუსი მიტროპოლიტი – თბილისში. მაგრამ რადგან ქართველები თავიანთ აზრზე მტკიცედ იდგნენ და მათთვის მიუღებელი იყო ეს გადაწყვეტილება, 1917 წლის თებერვალ-მარტში რუსეთში მომხდარი პოლიტიკური ცვლილებებით ისარგებლეს და 25 (12) მარტს აღდგენილად გამოაცხადეს საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალია. რუსეთის სინოდი უარყოფითად შეხვდა ამ მოვლენას – დაიწყო სანინააღმდეგო ეპისტოლეების გზავნა და პროპაგანდა რუსების მორწმუნე საზოგადოებაში. რის გამოც ქართველებს ამჯერად ბრძოლა უხდებოდათ უკვე აღდგენილი ავტოკეფალიის შენარჩუნებისათვის, რომლის გაუქმებასაც რუსეთის საერო და სასულიერო ხელისუფლება კვლავ ცდილობდა. ეს ხანგრძლივი ბრძოლა დასრულდა

1990 წლის 4 მარტს, როდესაც კათოლიკოს-პატრიარქ ილია II-ის დაულალავი ღვაწლის შედეგად კონსტანტინოპოლის მსოფლიო საპატრიარქომ აღიარა საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის ისტორიული ავტოკეფალია.

ქალაქ თბილისის თვითმმართველობა XIX საუკუნეში

ბექა გაჩეჩილაძე

დოქტორანტი

საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია

პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი

თბილისის და, საზოგადოდ, საქართველოს მმართველობის სისტემამ რუსეთის იმპერიის საქართველოში გაბატონების შემდეგ ცვლილებების რამდენიმე ეტაპი განვლო, რომელიც მოიცავდა როგორც აბსოლუტურ, ისე დეცენტრალიზებულ მმართველობას. 1801 წლიდან 1841 წლამდე ხელისუფლება მკაცრად ცენტრალიზებული იყო და თბილისს მართავდა პოლიციის უფროსი, პოლიცმანისტერი, რომელიც იმპერიული ხელისუფლების პირდაპირი აღმასრულებელი იყო. 1841 წლიდან 1864 წლამდე ქალაქს ხმოსანთაგან შემდგარი კრება განაგებდა, თუმცა შეზღუდული შესაძლებლობებით აღჭურვილი, რაც განაპირობებდა კვლავ ვერტიკალურ მმართველობის სისტემას.

ცვლილებები რუსეთში, იმპერატორ ალექსანდრე II-ის მმართველობისას დაიწყო, კერძოდ, ბატონყმობის გაუქმებით (1864 წ.), რასაც მოჰყვა საქალაქო და სათემო თვითმმართველობის განვითარება. 1866 წლის 11 აგვისტოს დებულებით შემოიღეს ასკაციან ხმოსანთა კრება, რომელიც ირჩევდა ქალაქის თავსა და მის წინაშე პასუხისმგებელ 8 აღმასრულებელ წევრს. თუმცა რეალურად ამ რეფორმის ცვლილება 1870 წელს დასრულდა, როდესაც მიიღეს დადგენილება თვითმმართველობის არჩევნებში ქონებრივი ცენზის შემოღების შესახებ. ამ ცვლილებამ კიდევ უფრო გააფართოვა ქალაქის მმართველთა უფლებები, ისინი უკვე აღარ წარმოადგენდნენ ნომინალურ ფიგურებს, რადგან არჩევითობის ფორმა მათ მეტ ლეგიტიმურობას აძლევდა. ეს

ორგანო უფრო გაძლიერდა, რადგან გადანყვეტილებას იღებდნენ ქალაქის მცხოვრებლები. თუმცა უნდა ითქვას, რომ ქონებრივი ცენზის დადგენამ ისედაც გარიყული ჩვეულებრივი მოქალაქეები კიდევ უფრო დააშორა აქტიურ პოლიტიკას. არჩევნებში მონაწილეობისთვის საჭირო გახდა კონკრეტული შემოსავლის ქონა, რაც მოქალაქეს მისცემდა უფლებას აერჩია ან ყოფილიყო არჩეული ქალაქის ხმოსანთა საბჭოში. ამგვარმა სტრუქტურამ ქალაქის მართვა კვლავ ვინრო წრის პრივილეგიად დატოვა, საზოგადოება კი განზე დარჩა.

1870 წლის 16 ივნისის ცვლილებით ქალაქის თვითმმართველობის არჩევნებში დანესებული ქონებრივი ცენზი ითვალისწინებდა სამ ეკონომიკურ საფეხურს: პირველ ერთეულში იგულისხმებოდა მსხვილი ვაჭარ-მრეწველები; მეორე მოიცავდა საშუალო ფენის მოქალაქეებს, ხოლო მესამეში კი წვრილი მესაკუთრეები იყვნენ გაერთიანებულები. „საარჩევნო თანრიგებს საფუძვლად უდებდა ქალაქთა ეკონომიკურ მდგომარეობას. ქალაქებში იქმნებოდა სამი თანრიგი, ყალიბდებოდა სამი საარჩევნო კრება – მსხვილი, საშუალო შეძლების და წვრილი მესაკუთრეებისა“ (ბენდიანიშვილი, დაუშვილი, ნათმელაძე, 2012).

ამგვარად იყვნენ განაწილებული თბილისი მცხოვრებლები, რომელთაც უფლება ჰქონდათ, მონაწილეობა მიეღოთ ადგილობრივ თვითმმართველობაში, ეს კი გამორიცხავდა საყოველთაო ჩართულობას, რასაც გაურბოდა ცარისტული რუსეთის მმართველობა.

ის მოქალაქეები, რომლებიც აკმაყოფილებდნენ ქონებრივ ცენზს, ირჩევდნენ ქალაქის თვითმმართველობის განმკარგულებელ ორგანოს, სათათბიროს, რომლის რაოდენობასაც ქალაქის სიდიდე განსაზღვრავდა. მათ მოვალეობაში შედიოდა აღმასრულებელი ხელისუფლების არჩევა და ქალაქის შიდა სქმეების მოგვარება. „სათათბირო ირჩევდა თანამდებობის პირებს, ნიშნავდა ჯამაგირებს, ამტკიცებდა ქალაქის ბიუჯეტს, განიხილავდა მსხვილ კომუნალურ მეურნეობასთან დაკავშირებულ საკითხებს და ა.შ. სათათბირო ირჩევდა მის წინაშე ანგარიშვალდებულ და აღმასრულებელ ორგანოს, გამგეობას, რომელიც სამი წევრისა და ქალაქის თავისაგან შედგებოდა. ეს უკანასკნელი გემგეობის თავმჯდომარედ ითვლებოდა“ (შველიძე, ადგილობრივი თვითმმარ-

თველობა და ქართველი საზოგადოება (XIX საუკუნის დასასრული XX საუკუნის დასაწყისი), 2015).

მომხდარმა რეფორმამ ქართულ ელიტასა და საზოგადოებაში დიდი იმედი გააჩინა, რომ თბილისის მართვას შეძლებდნენ მისი მოქალაქეები, რაც იმპერიულ მმართველობას შეასუსტებდა და დანერგავდა ალტერნატიულ სისტემას, სადაც მოქალაქეთა ინტერესებს თავად მათ მიერ არჩეული წარმომადგენლები დაიცავდნენ. თუმცა უნდა აღვნიშნოთ, რომ თბილისი არ იყო სრულად ქართული ქალაქი. არსებობდნენ სხვა ეთნიკური უმცირესობები, რომლებიც ფლობდნენ დიდ ეკონომიკურ დოვლათს. ძირითადად ესენი იყვნენ სომხური ეთნოსის წარმომადგენლები, რომლებიც იმპერიული ხელისუფლებისგან გარკვეული პრივილეგიებითაც სარგებლობდნენ და ქალაქის ხმოსანთა საბჭოში მნიშვნელოვან გავლენას ფლობდნენ. მაგალითად, სომეხ ვაჭარ ა. მატინოვს 1878 წლიდან 13 წლის განმავლობაში ეკავა ქალაქ თბილისის თავის თანამდებობა.

ქართველი ინტელიგენცია განხორციელებულ თვითმმართველობის რეფორმას დადებითად შეხვდა.

იქიდან გამომდინარე, რომ საქართველო წარმოადგენდა იმპერიის განაპირა მხარეს, ცენტრალური ხელისუფლება არ მიიჩნევდა სწორად, მომხდარიყო არსებული სოფლის ყრილობის გაფართოება და ერობების დანერგვა, რომელიც მოიცავდა მეტ ტერიტორიას, მეტ თავისუფლებასა და მეტ განვითარებას, რაც შესაძლოა გამხდარიყო საქართველოს გათავისუფლების საწყისი იმპერიული ხელისუფლებისგან, ამიტომ რუსეთის იმპერიის არსებობის დროს არ დაინერგა ერობები საქართველოს ტერიტორიაზე.

თვითმმართველი ორგანო „ერობა“ აერთიანებდა წვრილ მმართველ ორგანოებს, როგორც, მაგალითად, იყო „სოფლის ყრილობა“. ის არსებული სისტემის უფრო მაღალ საფეხურს წარმოადგენდა, რომელშიც ერთიანდებოდა და განიხილებოდა გუბერნიაში არსებული ყველა მნიშვნელოვანი საკითხი. ერობას ჰყავდა საკუთარი საბჭო, რომლის წევრიც იყო მის ტერიტორიაზე მცხოვრები ნებისმიერი მოქალაქე, როგორც გლეხები, ისე მემამულეები და ქალაქის საზოგადოების წარმომადგენლები (თუ რაიმე დანაშაული არ ჰქონდა ჩადენილი კანონის წინაშე და ჩამორ-

თმეული არ ჰქონდა ხმის მიცემის, არჩევნებში მონაწილეობის უფლება.

„ერობის კრებას შეადგენენ სამგვარი დეპუტატები:

- 1) ადგილობრივი მამულის მეპატრონეების ამონარჩევნი
- 2) ქალაქების საზოგადოებისაგან ამორჩეულნი
- 3) გლეხ-კაცების საზოგადოების ამონარჩევნი.

ამორჩეული პირათ შეუძლია იყვეს ყოველი პირი, რომელსაც კი ამორჩევის დროს კენჭი აქვს“ (ნიკოლაძე, 1882).

ერობის მაღალი რგოლის მნიშვნელობა გაცილებით დიდი იყო იმდროინდელ საზოგადოებაში, რომელთათვისაც მმართველობის ამგვარი სტილი მეტ განვითარებას, ზენოლის შესუსტებასა და თავისუფლებას განასახიერებდა, ამიტომაც ქართველი მოაზროვნეების მიერ ერობა ყველაზე მისაღებ მმართველობის სისტემად აღიქმებოდა, რომელიც დაიცავდა მოქალაქეთა ინტერესებს. ნიკო ნიკოლაძე ხაზს უსვამს ამ სისტემის მთავარ ღირებულებას, თავისუფლებას, რომელიც გამოიხატება ერობისთვის მნიშვნელოვანი უფლებების მინიჭებით. კერძოდ, თუ გუბერნატორი უარყოფდა ერობის მიერ გამოტანილ საკითხს და დაუბრუნებდა კვლავ განსახილველად, ერობას შეეძლო კვლავ თავის პოზიციაზე დამდგარიყო. გუბერნატორს აღარ ჰქონდა უფლება ხელმოეწერა უარყო საკითხი. ის ვალდებული იყო, დათანხმებულიყო. გამონაკლის შემთხვევაში საქმეში სასამართლო ერეოდა. ერობის უფლებაში შედიოდა გუბერნიის სახელით ვალის აღება, ბანკის დაარსება, რკინიგზის გაყვანაც კი, რაც ერობას მეტად დამოუკიდებელსა და მოქმედს ხდიდა, საზოგადოებას კი – ჩართულსა და აქტიურს (1882 წ.).

მართალია, რუსეთის იმპერიაში XIX-ის მიწურულსა და XX-ის დამდეგს როგორც საზოგადოებისთვის, ისე იმპერიისთვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი რეფორმები ტარდებოდა. რეალური თავისუფლება მაინც არ არსებობდა და ცარისტული რუსეთი შიშით და ეჭვით შეჰყურებდა საკუთარი მოქალაქეებისათვის თავისუფლების მინიჭებას. ჯიუტად წარმოებდა წარსული, თვითმპყრობელური პოლიტიკის შენარჩუნება და მისი გაძლიერების სურვილი, ამიტომ შეიძლება ითქვას, რომ თუნდაც იმდროინდელი, ნახევრად დემოკრატიული მსოფლიოს გაგებითაც კი რუსეთის იმპერიაში რეალური თვითმმართველობა არ

არსებობდა: „ამკარად შეგვიძლიან ვთქვათ, რომ „ნამდვილი საერო თვით-მმართველობა“ რუსეთში არასდროს არსებობდა“ (ბელოკონსკი, ერობა და თვითმმართველობა, 1905)

მმართველობის ამგვარი სისტემა რუსეთის იმპერიაში მის დამბობამდე გაგრძელდა. 1917 წლის თებერვალ-მარტის რევოლუციამ დაამხო მონარქია და ხელისუფლებაში მოვიდა სოციალისტური შეხედულების დროებითი მთავრობა, რომელიც ცდილობდა გარდაექმნა იმპერია და მისი ქვეშევრდომებისთვის მეტი თავისუფლება მიეცა.

დროებითმა ხელისუფლებამ დიდ ხანს მოღვაწეობა ვერ შეძლო, ის 1917 წლის ოქტომბერ-ნოემბერში გადატრიალების გზით დაემხო. დროებითმა ხელისუფლებამ მცირე დროში ვერ შეძლო მნიშვნელოვანი ცვლილებების განხორციელება, თუმცა იყო რამდენიმე გადაწყვეტილება, მაგალითად, 1917 წლის 25 აპრილს გაუქმდა ხმოსანთა სათათბიროში არჩევისთვის დანესებული ქონებრივი ცენზი, რაც მნიშვნელოვანი იყო ამ ორგანოს გათავისუფლებისა და რეალურად საზოგადოების ჩართულობისთვის. ამ ცვლილებამ გზა გაუხსნა ჩვეულებრივ, ეკონომიკურად არცთუ შემძლე ფენას არჩევნებში მონაწილეობა მიელო და სათათბიროში ხმოსანთა ადგილები დაეკავებინა. ამით დაიწყო ხელისუფლების დეცენტრალიზაცია. ამავე პერიოდში მოხდა საქართველოს ტერიტორიაზე არსებული ქალაქებისთვის თვითმმართველობის სტატუსის მინიჭება: ხაშური, ჭიათურა, ონი, სამტრედია, შორაპანი, ხონი, მცხეთა, საჩხერე, ზუგდიდი, ოჩამჩირე, გუდაუთა, კასპი.

რუსული მმართველობა საქართველოში დასასრულს უახლოვდებოდა. ბოლშევიკური გადატრიალების შემდეგ ამიერკავკასია ჩამოშორდა საბჭოთა რუსეთს. 1918 წლის 26 მაისს საქართველომ დამოუკიდებლობა გამოაცხადა. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პრიორიტეტს ხელისუფლების დეცენტრალიზაცია წარმოადგენდა. თუმცა ეს პროცესი საბჭოთა რუსეთის შეიარაღებულმა აგრესიამ დაასამარა.

**საქართველოში მცხოვრები კათოლიკეებისა და
ქართველი მართლმადიდებელი სასულიერო პირების
ურთიერთობის ისტორიისათვის 1801-1921 წლებში**

გიორგი ჩუბინიძე

ბაკალავრიატი, IV კურსი

საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია

პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი

XIX საუკუნის დასაწყისში არსებული მოვლენები საქართველოს ტერიტორიაზე მცხოვრები კათოლიკეებისთვის იმედის მომცემი აღმოჩნდა. ამის შესახებ კათოლიკე მღვდელი და ქართველი მეცნიერი მიხეილ თამარაშვილი აღნიშნავს: „...ამიერიდგან ველარც მტრები ინავარდებდნენ კათოლიკების წინააღმდეგ და ველარც პატრებს დაუშლიდა ვინმე თავიანთ სამსახურის თავისუფლად აღსრულებას“¹. თამარაშვილის ეს განწყობა, ჩვენი ვარაუდით, XVIII საუკუნეში სპარსელების მიერ მიყენებული ზიანით უნდა იყოს განპირობებული. ამ პერიოდისთვის ქართველ კათოლიკებს საკუთარი სალოცავი და საცხოვრებელი სახლი არ ჰქონდათ, რადგან ისინი სპარსელებს თბილისში შემოჭრის დროს დაურბევიათ. უფრო ადრე ქართლ-კახეთის მეფე თეიმურაზ II-ს ქართველი კათოლიკეებისთვის რამდენიმე სამლოცველო ტაძარი ჩამოურთმევია, რის გამოც იმდროინდელი კათოლიკეები დიდ უკმაყოფილებას გამოხატავდნენ.

კაპუცინების მისიის ხელმძღვანელი პატრი ფრანჩისკე ანტონ პატოელი კარდინალთან გაგზავნილ წერილში ერთ საინტერესო ფაქტს აღნიშნავს: „აქაური ქართველების კათალიკოსმა და მათმა მიტროპოლიტმა ეკლესიაში შემოსვლა ინებეს, ეგრეთვე სომხების პირველი ეპისკოპოსიც შემოვიდა. პატივი ვეცით და სკამზედ დავსვით...“². ეს წერილი განსაკუთრებით საინტერესოა მართლმადიდებელი ქრისტიანებისთვისაც, ვინაიდან წერილში

¹ მიხეილ თამარაშვილი. ისტორია კათოლიკობისა. ტფილისი, 1902. რეპრინტი, თბილისი, 2011, გვ. 481.

² მიხეილ თამარაშვილი. ისტორია კათოლიკობისა. ტფილისი, 1902. რეპრინტი, თბილისი, 2011, გვ. 497.

დასახელებული „ქართველების კათალიკოსი“ არის უნმიდესი ანტონ II. მთელი მე-20 საუკუნის განმავლობაში რომის კათოლიკური და მართლმადიდებელი ეკლესიები იმდენად დაშორდნენ, რომ დღეისათვის მორწმუნეთა ნაწილს წარმოუდგენლად ეჩვენება სასულიერო პირებს შორის რამე კავშირ-ურთიერთობა, მითუმეტეს მართლმადიდებელი იერარქის სტუმრობა კათოლიკურ და სხვა აღმსარებლობის სარიტუალო ტაძარში.

მიხეილ თამარაშვილი ნიგნში „ისტორია კათოლიკობისა“, ცხადია, მოვლენებს გარკვეული სუბიექტურობით აღწერს, მაგრამ ერთი რამ ცხადად ჩანს, რომ მტრობა არასოდეს ყოფილა ამ ორ ქრისტიანულ აღმსარებლობას შორის, თუ მათ შორის მესამე ძალა არ გააღვივებდა რამე შულს. ისიც ნათელია, რომ რუსული ხელისუფლება შედარებით დიპლომატიურად ახერხებდა კათოლიკურ მისიებთან ურთიერთობას და უნდა გამოვთქვათ ვარაუდი, რომ ეს განპირობებული იყო ევროპული სახელმწიფოებისადმი ანგარიშის განევით. ამის შედეგი უნდა იყოს ის დამოკიდებულება, რაც კათოლიკეებს რუსული ხელისუფლებისადმი ჰქონდათ. რელიგია ხშირად არის იარაღი საზოგადოების გახლეჩისათვის, XIX საუკუნეში კი ეს მთავარი იარაღი აღმოჩნდა რუსეთის იმპერიის საქართველოში დამკვიდრებისათვის.

სტამბოლის ქართულ სავანეში არსებული დოკუმენტებიდან, წერილებიდან ნათლად ჩანს, როგორი დამოკიდებულება იყო კათოლიკეებსა და ქართველ მართლმადიდებლებს შორის XIX საუკუნის მიწურულს და XX საუკუნის პირველ მეოთხედში. ყოველივე ამის ანალიზი საფუძველს გვაძლევს ვივარაუდოთ, რომ საქართველოში საბჭოთა რუსეთის შემოსვლამდე, მიუხედავად ორ რელიგიას შორის არსებული დოგმატური სხვაობებისა, პიროვნული, დიპლომატიური, თუ სხვა სახის ურთიერთობები მეგობრული იყო. შესაბამის მასალებზე დაყრდნობით, სწორედ ამის წარმოჩინებას და დადასტურებას შევეცდებით.

ეროვნული და რელიგიური იდენტობის საკითხი აჭარაში XIX-XX საუკუნეების მიჯნაზე

გოდერძი ბოლქვაძე

ბაკალავრი

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი

საქართველო თავისი გეოპოლიტიკური მდებარეობიდან გამომდინარე ყოველთვის იყო დიდი იმპერიების ინტერესის ობიექტი. კავკასიაში პოლიტიკური ვითარება მეზობელი იმპერიების ინტერესებისა და გეგმების მიხედვით იცვლებოდა. „ოსმალობამ“ და „ციზილბაშობამ“ საქართველო, მისი ცალკეული რეგიონები მნიშვნელოვნად დაასუსტა, როგორც ეკონომიკურად, ასევე პოლიტიკურ-სოციალურ-კულტურული თვალსაზრისით.

ყველა დამპყრობელს, რომელსაც უღაშქრია კავკასიაში, თავისი მიზანი ამოძრავებდა. ზოგიერთი მარბიელი ლაშქრობით შემოიფარგლებოდა, ზოგიერთს უფრო „შორსმჭვრეტელი“ მიზნები ამოძრავებდა, რაც გულისხმობდა ტერიტორიის დაპყრობას, გავლენის სფეროდ ქცევას, ადგილობრივი მოსახლეობის ასიმილაციასა და დამკვიდრებას. საქართველოში არაერთხელ ყოფილა ასეთი ლაშქრობები ოსმალეთისა და ირანის იმპერიების მხრიდან, თუმცა ყველაზე მნიშვნელოვანი საქართველოსთვის 1555 წელს, ოსმალეთსა და სპარსეთს შორის 23 წლიანი ომის შემდეგ დადებული ამასიის ზავი იყო, რომლის ძალითაც იმხანად ორმა უძლიერესმა იმპერიამ ამიერკავკასია შუაზე გაიყო.

XVII საუკუნის ბოლოდან სამხრეთ კავკასიაში (ამიერკავკასიაში) გამოჩნდა ახალი მოთამაშე, რუსეთის იმპერია. სამხრეთ კავკასიაში მესამე ძალის გამოჩენამ გეოპოლიტიკური ვითარება მნიშვნელოვნად შეცვალა აღნიშნულ რეგიონში. XVI საუკუნიდან მოყოლებული ვიდრე XX საუკუნის პირველ მეოთხედამდე კავკასიაში გაბატონების მსურველ სამ იმპერიას შორის დაპირისპირებას არაერთი ომი და ზავი მოჰყოლია. ზავები თუ ტრაქტატები, რომლებიც იდებოდა ირანს, ოსმალეთსა და რუსეთს შორის მეტად მძიმე იყო საქართველოსთვის.

XIX საუკუნის დასაწყისში ამიერკავკასიაში გაბატონების მსურველ სპარსეთ-ოსმალეთ-რუსეთის იმპერიებს შორის წარმატებას რუსეთის იმპერია აღწევს. ოსმალეთის თითქმის 300

ნლოვანმა ბატონობამ საქართველოს ისტორიულ ტერიტორიებზე ერთი ერის რელიგიური ნიშნით შუაზე გაყოფა გამოიწვია. გაჩნდა „სამუსლიმანო საქართველოს“ და „საქრისტიანო საქართველოს“ ცნება. აჭარლებისთვის ქრისტიანული რელიგიის სხვა რელიგიით ჩანაცვლებამ სხვა პროცესებთან ერთად ეროვნული ღირებულებების გაუფერულება გამოიწვია. ოსმალეთის პოლიტიკამ აჭარაში სერიოზული დაღი დაასვა ეროვნულ ცნობიერებას. ეროვნული და რელიგიური იდენტობის მკვეთრი გადაჯაჭვულობა ქართველი ერის ისტორიაში გამაერთიანებელ ფაქტორს წარმოადგენდა, მაგრამ ისეთი მოცემულობის დროს, როგორც სუფევდა აჭარაში XIX-XX საუკუნეების მიჯნაზე, პირიქით, დამბრკოლებელ ფაქტორად იქცა.

XIX საუკუნის მეორე ნახევარში რუსეთის იმპერიის საშუალებით შესაძლებელი გახდა დაკარგული ტერიტორიების დედასამშობლოსთან დაბრუნება და ეროვნული ერთიანობის აღდგენა. რუსეთის იმპერიალისტურმა პოლიტიკამ სამუსლიმანო საქართველოს აჭარლების საქართველოსთან ინტეგრაციას გარკვეულწილად პრობლემები შეუქმნა, თუმცა ეროვნული ერთიანობის იდეით ანთებული მამულიშვილების წყალობით მოხერხდა გაუცხოების აღმოფხვრა. „თერგდალეულების“ დიდმა ყურადღებამ და ზრუნვამ მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა ეროვნული ერთიანობის საქმეში. საქართველოსთვის მძიმე აღმოჩნდა პირველი მსოფლიო ომის მსვლელობა. რუსეთ-ოსმალეთის ხელახალი დაპირისპირება და საქართველოს სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილის თავიდან გადანაწილება. რუსეთში მონარქიის დამხობამ, დროებითი ხელისუფლების დამყარებამ, ბოლშევიკების ხელისუფლებაში მოსვლამ დიდი გავლენა იქონია იმპერიაში შემავალ მცირერიცხოვან ერებზე. სამხრეთ კავკასიაში შეიქმნა ამიერკავკასიის ფედერაციული რესპუბლიკა, რომელიც მალევე დაიშალა შექმნილი გეოპოლიტიკური ვითარებიდან გამომდინარე. მალევე ამ პროცესებს მოჰყვა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დაარსება. ამ სწრაფმა ცვლილებებმა დიდი გავლენა იქონია აჭარაში ეროვნულ იდენტობაზე, თვითგამორკვევაზე. ეროვნულ-განმათავისუფლებელი კომიტეტი რომ არა, გაზეთი „სამუსლიმანო საქართველო“, ერთიანი ეროვნული იდეით გამსჭვალული ინტელიგენცია და ქართველი საზოგადო თუ პოლიტიკური მოღვაწეების

გონივრული ნაბიჯები, შეუძლებელი იქნებოდა ერის გაერთიანება. საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ აქტიურად დაიწყო მსჯელობა აჭარის ავტონომიურობასთან დაკავშირებით. „სამუსლიმანო საქართველოს“ წარმომადგენლები ითხოვდნენ ფართო ავტონომიას, რაც, ფაქტობრივად, სახელმწიფოს სახელმწიფოში გულისხმობდა. საქართველოს ცენტრალური ხელისუფლება კარგად ხედავდა იმ სპეციფიკურ ვითარებას, რომელიც აჭარაში სუფევდა, ამიტომ გადადგა არაერთი შემხვედრი ნაბიჯი და წავიდა დათმობაზე. გამომდინარე იმ პოლიტიკური ფონიდან, რომელიც არსებობდა იმ ხანად ამიერკავკასიაში, დემოკრატიულმა ხელისუფლებამ ვერ მოახერხა, ბოლომდე გადაენწყვიტა აჭარის საკითხი. ფართო ავტონომიის მოთხოვნა უმთავრესად განპირობებული იყო იმ ეროვნულ, კულტურულ, რელიგიურ, სოციალური რეალობიდან გამომდინარე, რომელიც სუფევდა აჭარაში XX საუკუნის 20-იან წლებში. აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკა 1921 წელს შეიქმნა, საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ.

საბოლოო ჯამში, მიუხედავად დიდი გამოწვევებისა, გარე ძალების დაინტერესებისა, ოსმალთა თითქმის 300 წლოვანი ბატონობისა, თუ შიდა უმართავი პროცესებისა, აჭარის მოსახლეობამ შეძლო ეროვნული და რელიგიური იდენტობის გამიჯვნა და ეროვნული იდეის ირგვლივ გაერთიანება.

ნადირობა შუა საუკუნეების საქართველოში

ნინო კაკალაშვილი

ბაკალავრიატი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო

უნივერსიტეტი

საკვანძო სიტყვები: ნადირობა, საბრძოლო ვარჯიში, ვასალური მოვალეობა

საქართველოში შუა საუკუნეების პერიოდში ნადირობას დიდი ყურადღება ექცეოდა. ჩვენი მიზანია განვიხილოთ თუ როგორ წა-

რიმართებოდა ნადირობის პროცესი, რა სახის ნადირობა არსებობდა და ის მახასიათებლები, რომლებიც ნადირობის პროცესის განუყოფელი ნაწილი იყო. განსაკუთრებულ ყურადღებას კი ნადირობის მნიშვნელობაზე გავამახვილებთ.

ნადირობა არ იყო მხოლოდ გართობისა და საკვების მოპოვების საშუალება. ის უმთავრესად წარმოადგენდა საბრძოლო ვარჯიშს. საქართველოს მუდამ უწევდა ბრძოლა სხვადასხვა დამპყრობლის წინააღმდეგ. მთავარ სამხედრო ძალას ფეოდალური არმია წარმოადგენდა, თუმცა, იყო სხვა სახის შენაერთებიც. ფეოდალების უმთავრესი მოვალეობა თავისი სიუზერენის წინაშე სამხედრო სამსახური იყო და აგრეთვე, ნადირობაში მონაწილეობა. ამ ფაქტს ადასტურებს როგორც საისტორიო წყაროები, ისე სიგელები, რომლებიც გაცემულია ქართველი მეფეების მიერ. მეფე იშვიათად ათავისუფლებდა ვინმეს ნადირობის მოვალეობისაგან.

ნადირობა შეიძლება შევაფასოთ სოციალური თვალსაზრისითაც. ნადირობა ფეოდალთა პრივილეგიას წარმოადგენდა, გლეხებს ნადირობის უფლება არ ჰქონდათ. ეს დამახასიათებელია როგორც საქართველოსთვის, ასევე ევროპის სხვა ქვეყნებისთვისაც. ნადირობა მიუთითებდა მოსახლეობის სოციალურ განსხვავებულობაზე, რაც კიდევ უფრო ზრდის ინტერესს ამ საკითხის შესწავლისათვის.

ნადირობის დროს ხდებოდა საბრძოლო უნარ-ჩვევების განვითარება. ნადირობა რაინდებისათვის თავის წარმოჩენის ერთ-ერთი საშუალება იყო. ნადირობა ზოგჯერ ლაშქრობას ემსგავსებოდა, სამეფო ნადირობის დროს განვლავდა ისე ხდებოდა როგორც ომის დროს. ასეთი ნადირობა რამდენიმე თვესაც შეიძლება გაგრძელებულიყო. ნადირობის განსაკუთრებულ მნიშვნელობაზე მეტყველებს, აგრეთვე, ის ფაქტი, რომ ნადირობის საქმეს სპეციალური მოხელე მონადირეთუხუცესი განაგებდა. მას სხვა მოხელეები ემორჩილებოდნენ.

ნადირობა ეწყობოდა გართობის მიზნითაც და ხშირად ის უბრალოდ საკვების მოპოვების საშუალება იყო. ამას მოწმობს „ვეფხისტყაოსანში“ აღწერილი მოვლენებიც.

ნადირობის სცენების აღწერას მნიშვნეოვანი ყურადღება ეთმობა როგორც საისტორიო თხზულებებში, ისე ლიტერატურაში. ნადირობის მოვალეობა აღნიშნულია მეფეთა სიგელებში. შესაბა-

მისად, გვსურს წარმოვაჩინოთ ის დეტალები, რომლებიც უკავშირდება ნადირობას და სხვადასხვა წყაროების შეჯერების საფუძველზე აღწეროთ ნადირობის პროცესი და მისი სახეები. ნადირობა შუა საუკუნეებში ცხოვრების განუყოფელი ნაწილი იყო და სამხედრო თუ სოციალური თვალსაზრისით დიდ ინტერესს იწვევს.

არქივი როგორც აქტიური მეხსიერების ინსტიტუტი (შსს არქივის მაგალითზე)

ვლადიმერ ლუარსაბიშვილი

ისტორიის დოქტორი

შსს არქივი/ნიუ ვიჟინის უნივერსიტეტი

საკვანძო სიტყვები: არქივი, ეროვნული მეხსიერება, ისტორია, კულტურა, ინტერპრეტაცია

წინამდებარე ნაშრომის მიზანია მსჯელობა არქივის, როგორც *აქტიური მეხსიერების ინსტიტუტის*, ფუნქციის შესახებ. არქივი განსხვავებული ფუნქციების მქონე დაწესებულებაა, რომელიც ქვეყნის კულტურულ-ისტორიული მემკვიდრეობის განუყოფელ ნაწილს წარმოადგენს. საარქივო ფონდებში დაცულია მრავალრიცხოვანი მასალა, რომელზეც არაერთი განსხვავებული შინაარსის მქონე სიუჟეტი შეიძლება იქნეს აგებული და რომლებიც პროფესიონალის მიერ ინდივიდუალურ მიდგომასა და განსაკუთრებულ ინტერპრეტაციას საჭიროებენ. დოკუმენტების ისტორიულ-კოლექტიურმა, ფსიქოანალიტიკურმა და სუბიექტურმა ნაკითხვამ შეიძლება კონკრეტული ისტორიული პროცესების შესახებ დამკვიდრებული შეხედულებები შეცვალოს და ხელი შეუწყოს როგორც ანტიკური და შუასაუკუნოვანი, ისე თანამედროვე ისტორიის ხელახალ გააზრებას. ისტორიის ნაკითხვისა და ინტერპრეტაციის პროცესში არქივის როლის შესწავლას ისახავს მიზნად ჩვენი გამოკვლევა.

არქივი, როგორც აქტიური მეხსიერების ინსტიტუტი, წარმოადგენს არა მხოლოდ საცავს, არამედ ქვეყნის ისტორიის აღდგე-

ნის, ინტერპრეტაციისა და გააზრების ეფექტურ ინსტრუმენტს. როგორც პირველხარისხოვანი, ისე მეორეხარისხოვანი საარქივო დოკუმენტები ნათელს ჰფენენ ისტორიულ რეალობას და ხელს უწყობენ ეროვნული მემკვიდრეობის ჩამოყალიბებას.

საარქივო კვლევები ეფექტური საშუალებაა საერთაშორისო თანამშრომლობისა და განსხვავებული კულტურების დაახლოებისათვის. არქივის თანამშრომლები და სხვადასხვა ქვეყნის ისტორიკოსები თანამედროვე სამეცნიერო დისკურსს ქმნიან, რომელიც მრავალმხრივ და მრავალფეროვან ინტერპრეტაციას ექვემდებარება კულტურული, ისტორიული და ფილოსოფიური თვალსაზრისით.

ქვეყნის დემოკრატიული მმართველობის დროს, რომლის ფარგლებშიც სამეცნიერო მიდგომები პლურალიზმითა და განსხვავებული შეხედულებების განვითარებით ხასიათდება, საარქივო მასალებზე დაყრდნობით წარმოებული „ახალი“ ისტორიული რეალობების ინტერპრეტაცია აუცილებელი პირობაა ერის ფუნქციისა და მიზნების გააზრებისათვის თანამედროვე მრავალმხრივ და ტოლერანტულ გარემოში. ამგვარად, არქივი უნიკალური საშუალებაა არა მხოლოდ კონკრეტული ქვეყნის, არამედ სრულიად კაცობრიობის განვითარების კუთხით.

საარქივო დოკუმენტები არ არის ერთადერთი სარწმუნო ისტორიული წყარო, განსაკუთრებით, როდესაც საუბარია ტოტალიტარული მმართველობების საარქივო ფონდების შესახებ. ისეთი მნიშვნელოვანი ისტორიული პერიოდის დროს, როგორიც იყო, მაგალითად, დიდი ტერორი საბჭოთა კავშირში, არაერთი საგამოძიებო საქმე გაყალბდა, რაც კონკრეტული პირების დისკრედიტაციას ისახავდა მიზნად. მსგავს შემთხვევებში ისტორიული ქეშმარიტების დასადგენად აუცილებელია დამატებითი დოკუმენტების გაცნობა, რათა წარსულის მეტ-ნაკლებად სარწმუნო სურათის აღდგენა გახდეს შესაძლებელი.

**„ქართლის ცხოვრების“ როლი და მნიშვნელობა
წარსულსა და თანამედროვე ქართულ საზოგადოებაში**

რევაზ ცინცაძე

ბაკალავრიატი, III კურსი

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი*

ქართლის ცხოვრების როლი ქართულ ისტორიოგრაფიაში განუსაზღვრელია. მისი ფუნქცია და მახასიათებლები საზოგადოების მაღალ ფენებში ინტერესს ყოველთვის იწვევდა. განსაკუთრებით დაინტერესებულები იყვნენ მეფეები, რომლებიც ხშირად პოლიტიკურ თუ კულტურულ გადანაცვეტილებებს „ქართლის ცხოვრების“ წყაროების გათვალისწინებით იღებდნენ. მაინც რა არის ასეთი მნიშვნელოვანი ქართული საისტორიო თხზულებების ამ კრებულში? რა როლი ენიჭებოდა? რა დატვირთვა ჰქონდა და აქვს მას თანამედროვე ქართული საზოგადოებისთვის? – ამ კითხვებზე პასუხის გასაცემად შეგვიძლია გავიხსენოთ ლეონტი მროველის ისტორიული თხზულების „ცხოვრება ქართუელთა მეფეთა და პირველთაგანთა მამათა და ნათესავთა“ ერთ-ერთი ეპიზოდი, რომელშიც ლეონტი ფარნავაზისა და ქუჯის ურთიერთობაზე მოგვითხრობს. მისი თქმით, დასავლეთ საქართველოს პოლიტიკური ლიდერი ქუჯი აღიარებს ფარნავაზისა და ქართლის უპირატესობას. ფარნავაზს უფალს, ხოლო თავის თავს მონას უწოდებს („შენ ხარ შვილი თავთა მათ ქართლისათა და შენ გმართებს უფლობა ჩემი... შენ ხარ უფალი ჩვენი და მე ვარ მონა შენი“). ამ ყველაფერს ლეონტი მროველი მეთერთმეტე საუკუნეში წერს, მაშინ, როცა საქართველოს გაერთიანების პროცესი აქტიურ ფაზაშია შესული. ფაქტობრივად, ზემოთ მოყვანილი მონაკვეთით მოხდა დასავლეთ და აღმოსავლეთ საქართველოს სამეფოების გაერთიანების ლეგიტიმაცია. ისტორიული სინამდვილე საუკუნეთა განმავლობაში ერთ-ერთ გადამწყვეტ როლს ასრულებდა და სწორედ ისტორიული სინამდვილის ამსახველად გვევლინება „ქართლის ცხოვრება“.

„ქართლის ცხოვრებას“ სხვადასხვა ავტორის წერდა. ის გახდა ეროვნული თვითმეგნების ერთ-ერთი საფუძველი და გაერთიანებული საქართველოს „კოლექტიური მეხსიერება“. მე-19-20 სა-

უკუნეები ნათელი მაგალითია იმისა, თუ რამდენად მნიშვნელოვანია „კოლექტიური მემსიერება“ ერის ისტორიულ ცხოვრებაში. რუსეთის იმპერიამ საქართველოს ანექსიის შემდეგ რამდენჯერმე სცადა ჩვენი ქვეყნის ისტორიის „გაყალბება“, ქართლის ცხოვრების დაჩრდილვა, უკანა ფლანგზე გადანევა და, რიგ შემთხვევებში, დამახინჯებაც. ეს პოლიტიკა ქართველი ერის რუსიფიკაციას ემსახურებოდა. ილია ჭავჭავაძისა და ნერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების დიდი ძალისხმევის შედეგად ქართული ისტორიოგრაფია განადგურებას გადაურჩა. არანაკლები სირთულეები იყო საბჭოთა კავშირის სამოცდაათწლიანი არსებობის პერიოდშიც.

საინტერესოა კოლექტიური და ინდივიდუალური მემსიერებების შედარება. ინდივიდუალური მემსიერება კონკრეტულ გარემოსა და კონკრეტულ დროში არსებობს, მისი ხანგრძლივობა მაქსიმუმ ერთი საუკუნეა. ის სულაც არ არის იზოლირებული, რადგან სხვა ინდივიდებთან არის დაკავშირებული და ქმნის სოციალურ ანუ კოლექტიურ მემსიერებას.

სოციუმის არსებობისთვის, ისევე როგორც ადრე, ახლაც უმნიშვნელოვანესია წარსულის ცოდნა. თითოეული სოციუმში ერთმანეთისგან განსხვავდება. მათი განსხვავებულობა და ინდივიდუალიზმი კოლექტიურ მემსიერებაში თავის ადგილს იკავებს. სწორედ ამ განსხვავებულობისა და ინდივიდუალიზმის მატარებელია „ქართლის ცხოვრება“. მისი ფუნდამენტური ხასიათი ქართულ სოციუმსა და მის განვითარებაზე დღესაც მნიშვნელოვან როლს ასრულებს.

ქართლის ცხოვრებისა და მისი როლის უკეთ გამოსახატავად გადამეტებული არ იქნება „ქართლის ცხოვრებისა“ და ბიბლიის ისტორიული თუ ეროვნული მნიშვნელობების შედარება. საუკუნეების განმავლობაში ბიბლია, ისევე როგორც „ქართლის ცხოვრება“, ეროვნული იდენტობის აღმნიშვნელ ფუნქციებს ითვისებდა. ებრაელებისათვის სახელმწიფოს არარსებობის ყამს ბიბლია იყო ეროვნული ნიშა, კოლექტიური მემსიერება და სწორედ ამით შეინარჩუნეს მათ მსოფლიოს სხვადასხვა წერტილში თავიანთი ეროვნება და კულტურა. არავინ იცის, მოახერხებდა თუ არა საქართველო მტკიცე გაერთიანებას მეთერთმეტე საუკუნეში, რომ არა „ქართლის ცხოვრება“ და მისი ისტორიული, სოციალური და

კულტურული გავლენა იმ დროის მოსახლეობაში. ვფიქრობ, ქართული საზოგადოების, მისი კულტურისა და განსხვავებულობის შენარჩუნების ძირითადი მიზეზი სწორედ ქართლის ცხოვრებაა.

ფრანგი დიპლომატი გრაფი მარი-ეჟენ მელქიორ დე ვოგი თბილისის შესახებ

ოთარ ნიკოლეიშვილი

ასოციირებული პროფესორი

ქუთაისის აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

XIX საუკუნის საქართველოში ვიზიტად მყოფ გამოჩენილ ადამიანთა შორის, რომელთაც საინტერესო წერილობითი ცნობები დაგვიტოვეს შესაბამისი პერიოდის ჩვენს ქვეყანაში არსებულ მდგომარეობასთან დაკავშირებით, აუცილებლად უნდა მოვიხსენიოთ ცნობილი ფრანგი დიპლომატი, ორიენტალისტი, სამოგზაურო ჟანრის ნაშრომთა ავტორი, ფილანტროპისტი და ლიტერატურის კრიტიკოსი გრაფი მარი-ეჟენ მელქიორ დე ვოგი (1848-1910 წწ.). იგი 1875-1882 წლებში სანქტ-პეტერბურგში მსახურობდა საფრანგეთის საელჩოს მდივნად. აღნიშნულ პერიოდში მან რუსეთის იმპერიის სხვადასხვა მხარეში იმოგზაურა, მათ შორის ექვსი კვირის განმავლობაში იგი კავკასიასა და ჩვენს ქვეყანაშიც იმყოფებოდა.

დიპლომატიური კარიერის დასრულების შემდეგ, 1888 წელს, მარი-ეჟენ მელქიორ დე ვოგი საფრანგეთის აკადემიის წევრი გახდა. მას სამოგზაურო ჟანრის ბევრი ნაშრომი ეკუთვნის, რომლებშიც მის მოგზაურობასთან დაკავშირებული შთაბეჭდილებებია გადმოცემული. მათგან ჩვენთვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვან ნაწარმოებს წარმოადგენს „კავკასიაში“. ეს არის ერთ-ერთი ნაწილი წიგნისა „მეფე და მისი ხალხი, ანუ სოციალური ცხოვრება რუსეთში“, რომელიც 1891 წელს გამოიცა ნიუ-იორკში. ხსენებული წიგნისადმი ქართველი მკითხველის ინტერესს არსებითად განაპირობებს ის ფაქტი, რომ მასში ბევრი საინტერესო ინფორმაციაა მოცემული XIX საუკუნის მეორე ნახევრის საქართველოს ისტო-

რის, კულტურის, ტრადიციებისა და მოსახლეობის სოციალური ყოფის შესახებ.

საბოლოოდ, დასკვნის სახით, გადაუჭარბებლად შეიძლება ითქვას, რომ მარი-ეჟენ მელქიორ დე ვოგის ზემოთ ნახსენები ნაშრომი, მასში არსებული მცირე უზუსტობების მიუხედავად, ნამდვილად წარმოადგენს მკვლევართათვის უთუოდ საინტერესო ნერილობით წყაროს თბილისისა და ზოგადად საქართველოს ისტორიის შესასწავლად.

ზმნურ ფორმათა ფუნქციურ ელემენტებად ჩამოყალიბების საკითხი კორპუსის ლინგვისტიკის ჩარჩოში

მარიამ რუხაძე

დოქტორანტი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო

უნივერსიტეტი

საკვანძო სიტყვები: გრამატიკალიზაცია, ფუნქციური ელემენტი, ენობრივი კორპუსი, ანალიზატორი, ავტომატური ანოტირება

ენა ნიშანთა სისტემაა და კომპლექსურ ფენომენს წარმოადგენს. ენის სისტემის კვლევა, ერთი მხრივ, და ენის ფუნქციონირების მექანიზმისა, მეორე მხრივ, თანამედროვე ენათმეცნიერების ქვაკუთხედს ქმნის. სწორედ ამ ორი ასპექტის ურთიერთმიმართება განაპირობებს ენის ცვლილების დინამიკას დროსა და სივრცეში, რომელიც ენის ყოველ დონეზე აისახება. იცვლება ენის ფონოლოგიური ინვენტარი, მორფოლოგია, ცვლილებას განიცდიან სინტაქსური სტრუქტურები, ცვლილებები დასტურდება სემანტიკური და პრაგმატიკული დონეების ფარგლებშიც.

ენობრივ ინვენტარს **ლექსიკური მნიშვნელობის** მატარებელი ერთეულებისა და **ფუნქციური ელემენტების** ერთიანობა ქმნის. ენობრივმა ნიშანმა შეიძლება იცვალოს დანიშნულება და ერთი პარადიგმატული კლასიდან მეორეში გადავიდეს. მაგალითად, **ლექსიკურმა ელემენტმა** შეიძლება განიცადოს დესემანტიზაცია

და **ლექსიკურ ერთეულთა** კლასიდან **ფუნქციურ ელემენტთა** კლასში გადავიდეს. ენის სისტემის შიგნით მიმდინარე ამ ტიპის ცვლილებას **გრამატიკალიზაცია** ეწოდება.

ენებში **გრამატიკალიზაცია** ტიპოლოგიურად ცნობილი პროცესია. იგი უნივერსალური ფენომენია და ენის განვითარების ლოგიკურად თანმხლებ მოვლენად არის მიჩნეული. ტერმინი „გრამატიკალიზაცია“ ანტუან მეიეს ეკუთვნის, თუმცა ამ კონცეპტით ნაგულისხმები იდეა გაცილებით ძველია. ტიპოლოგიურად განსაკუთრებით საინტერესოა ზმნურ ფორმათა გრამატიკალიზაცია. შდრ.: „პეტრე შებინდებისას **ადგა** და მინდვრისკენ მიმავალ გზას დაადგა“ (**ადგა** პრედიკაციის გამოშნატველი ზმნა) და „**ადგა** და გიორგის დააბრალა ყველაფერი“ (**ადგა** ფუნქციური ელემენტი, წინადადებაში კი პრედიკაციას გამოხატავს ზმნა დააბრალა).

ფუნქციური ელემენტები განსაკუთრებულ სირთულეებს წარმოქმნიან **ენობრივ კორპუსში ავტომატური ანოტირებისას**. მოგეხსენებათ, 21-ე საუკუნის ენათმეცნიერების უმთავრესი გამოწვევა ენის ელექტრონული დოკუმენტირება და ენობრივი კორპუსების შექმნაა. კორპუსის ერთ-ერთი მთავარი ამოცანა არის ენობრივ ფორმათა ანალიზი, რაც **ანალიზატორის** მეშვეობით ხორციელდება. ვინაიდან **ფუნქციური ელემენტების** საკითხი ქართულ საენათმეცნიერო სივრცეში სათანადოდ დამუშავებული არ არის, ქართული ენის ნაციონალურ კორპუსს არ აქვს **ალგორითმი ფუნქციური ელემენტების** სხვა პარადიგმატული კლასის ელემენტებისაგან გასამიჯნად. შესაბამისად, წარმოიშობა ომონიმიის პრობლემა და ფერხდება კორპუსში **დისამბიგურობის** (ომონიმიის მოხსნის) საკითხი.

მოხსენებაში წარმოდგენილია კვლევის შედეგები, რომელიც ფუნქციურ ელემენტთა კორპუსული მეთოდით შესწავლის თვალსაზრისით ერთ-ერთი პირველი ნაშრომია. კვლევის ფარგლებში დამუშავდა ფუნქციური გრამატიკის საკითხების შესახებ არსებული სამეცნიერო ლიტერატურა, კვლევის მეთოდები, რომლებიც ამ ტიპის ენობრივი ერთეულების შესწავლისას გამოიყენება. შეიქმნა ფუნქციურ ელემენტთა კვლევისათვის გამოსადეგი სამეცნიერო-მეთოდოლოგიური ჩარჩო; განისაზღვრა მოცემული ზმნური ერთეულების გრამატიკალიზაციის საფეხურები. კონტექ-

სტების ანალიზის შედეგად გამოვლინდა პოზიციები, რომლებშიც საკვლევი ელემენტები ფუნქციონირებენ, ერთი მხრივ, ზმნური ერთეულებისა და, მეორე მხრივ, გრამატიკალიზებული ელემენტების სახით. შემუშავდა ავტომატური ანოტირებისას ანალიზატორისათვის ალგორითმის სახით მისანოდებელი წესები, რაც ავტომატურად გამიჯნავს ერთმანეთისაგან ზმნურ და გრამატიკალიზებულ ელემენტებს. კორპუსულმა კვლევამ მოგვცა სტატისტიკა, რის საფუძველზეც დავითვალეთ ალგორითმების ცდომილების პროცენტული შესაძლებლობა.

მიმართვის სახელური ფორმები მეგრულსა და ლაზურ ანდაზებში

გიორგი ჯღარკავა

დოქტორანტი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის

სახელმწიფო უნივერსიტეტი

საკვანძო სიტყვები: ანდაზა, ქართველური ენები, მიმართვის ფორმები

ხალხური სიტყვიერების სხვა ჟანრებისგან განსხვავებით, ანდაზას სხარტი და მოქნილი აგებულება ახასიათებს. ღრმაშინაარსიანი სათქმელის ლაკონიურად გადმოცემა ბევრად არის დამოკიდებული ანდაზაში ნარმოდგენილ ენობრივ-გამომსახველობით ინვენტარზე. ანდაზის ენისთვის დამახასიათებელი სისხარტე მიიღწევა თავისებური მორფოსინტაქსური კონსტრუქციებით, რაც უზრუნველყოფს სათქმელის მარჯვედ გადმოცემას. იმ ლინგვისტური ხერხებიდან, რომელთა საშუალებითაც პარემია ნარმოგვიდგება ტევადი შინაარსის სპეციფიკური ინტონაციით ნარმოსათქმელ ფრაზად, საინტერესოა სახელური (*resp.* ვოკატიური) მიმართვები.

ანდაზის ენაში სახელური მიმართვის გამოყენება უმეტესწილად ემსახურება პარემიებისთვის ნიშანდობლივი ერთ-ერთი უმთავრესი მახასიათებლის – რითმული და რიტმული

ორგანიზებულობის მონესრიგებას. სპეციალურ ლიტერატურაში აღნიშნულია, რომ ანდაზებში „რითმის საჭიროებისათვის გამოყენებულია მეტად იშვიათი საკუთარი სახელები ან მათი უჩვეულო ფორმები“ (შ. აფრიდონიძე, მიმართვის ფორმათა სტრუქტურა და ფუნქციონირება ახალ ქართულში, დისერტაცია, თბ., 2003 წ.).

მეგრულსა და ლაზურ პარემიულ ერთეულებზე დაკვირვება ცხადყოფს, რომ ვოკატიური ფორმით მოცემული საკუთარი და საზოგადო სახელები ერთმება ანდაზის სხვა რომელიმე წევრს, რაც, თავის მხრივ, ანდაზის ფრაზის ერთიანობის, მონოლითურობის შთაბეჭდილებას ქმნის. ზემოხსენებული საკითხები საინტერესოა, აგრეთვე, ანდაზის ფრაზებზე დაყოფის თვალსაზრისითაც.

მოხსენებაში, სათანადო მაგალითების ფონზე გაანალიზებულია მიმართვის სახელურ ფორმათა გამოყენების სხვადასხვა შემთხვევა:

1. საკუთარ სახელთა ვოკატიური ფორმები;
2. საზოგადო სახელთა ვოკატიური ფორმები.

კორპუსის ლინგვისტიკაში გრამატიკალიზაციით წარმოშობილი პრობლემები და მათი გადაჭრის გზა (რალაც, სადლაც ელემენტების მაგალითზე)

მარიამ მათიაშვილი

დოქტორანტურა

*ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი*

საკვანძო სიტყვები: გრამატიკალიზაცია, გრამატიკული ელემენტები, ომონიმია, ომონიმის მოხსნა, ქართული ეროვნული კორპუსი, დეკატეგორიზაცია, დესემანტიზაცია, ეროზია, ექსტენსია

ენა მუდმივად იცვლება და ვითარდება, დროთა განმავლობაში სიტყვები იცვლიან/იფართოებენ მნიშვნელობას და ეს ეხებათ არა მარტო ლექსიკური მნიშვნელობის მქონე სიტყვებს, არამედ გრა-

მატიკულ ერთეულებსაც, რამდენადაც მათ სემანტიკად შეიძლება, მათი ფუნქცია მივიჩნიოთ.

მოსხენება ეხება ლინგვისტურ ერთეულთა მნიშვნელობის ცვლილებებს, კარძოდ კი, პროცესს, რომლის დროსაც გარკვეული ფუნქციის – გრამატიკული ერთეული იცვლის თავის გრამატიკულ მნიშვნელობას და იძენს ახალ გრამატიკულ ფუნქციას. ამ პროცესს გრამატიკალიზაცია ეწოდება.

კვლევის მიზანია, რაღაც, სადღაც ელემენტთა გრამატიკალიზაციის შედეგად მიღებული მნიშვნელობის ფუნქციურ-სემანტიკური ანალიზი კორპუსლინგვისტიკასთან მიმართებით, ამ ელემენტთა გრამატიკალიზებულობის დადასტურებისათვის, გარკვეული მეთოდური ჩარჩოს შექმნა.

საკვლევად აღებული რაღაც, სადღაც ელემენტები გარკვეულ შემთხვევებში გრამატიკალიზდებიან, მაგალითად:

რაღაც

ა) **პირვანდელი ფუნქციით** – „თუ გვინდა რაღაც გავაკეთოთ, პოლიციამ მუშაობის ფორმები უნდა შეცვალოს“.

შდრ.

ბ) **ახალი გრამატიკული ფუნქციით** – „იურიდიული კომიტეტის თავჯდომარე ვიყავი, თუმცა რაღაც არ მახსენდება...“

სადღაც

ა) **პირვანდელი ფუნქციით** – „ისინი სადღაც კი არ შეჭრილან, არამედ იცავდნენ საკუთარ სახლ-კარს“.

შდრ.:

ბ) **ახალი გრამატიკული ფუნქციით** – „ვეარაუდობთ, სადღაც 21 მაისს“; „ზუსტი თარიღი არ ვიცი, მაგრამ სადღაც გასული წლის ნოემბერში“.

კვლევისას გამოყენებულია როგორც კორპუსზე დაფუძნებული მეთოდი – ემპირიული მონაცემები მოპოვებულია „ქართული ენის ეროვნული კორპუსიდან“, ისე კორპუსზე ორიენტირებული კვლევის მეთოდი, რაც გულისხმობს ამბიგურობის (ომონიმის პრობლემის) აღმოჩენას კორპუსში საკვლევი ელემენტებისათვის და გარკვეული რეკომენდაციების შემუშავებას დისამბიგურობისთვის.

კვლევისას გამოყენებულია სუბსტიტუცია; კითხვის დასმის მეთოდი; პერმუტაცია და ა.შ. მეთოდები, რომელთა საშუალებით

ბითაც უფრო მარტივი ხდება აღნიშნულ გრამატიკულ ელემენტთა ფუნქციის შეცვლის დადასტურება.

კვლევის შედეგად ირკვევა, რომ რაღაც ელემენტის გრამატიკალიზაციისას იგი ზმნიზედის ფუნქციით გამოიყენება და ფუნქციურად, დაახლოებით იგივე შინაარსი აქვს, რაც ზმნიზედას რაღაცნაირად. სადღაც ელემენტი კი რჩება ზმნიზედად, მაგრამ აღარ არის ადგილის ზმნიზედა, მიუთითებს მიახლოებითობას და იგივე სემანტიკა აქვს, რასაც სიტყვას დაახლოებით.

კვლევის ბოლო ნაწილში კი შემუშავებულია გარკვეული რეკომენდაციები კორპუსში ომინიმის პრობლემის დასაძლევად.

ქართული ენისთვის ღირებული პარამეტრები ფონეტიკურ ექსპერტიზაში

მარიამ ნავაძე

დოქტორანტი

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი*

საკვანძო სიტყვები: ფონეტიკა, ექსპერტიზა, სასამართლო, ლინგვისტიკა, პარამეტრები

ფონეტიკური პარამეტრები, რომლებიც გამოიყენება ექსპერტიზაში, შეგვიძლია დავყოთ ორ მთავარ ჯგუფად:

1. აუდიტორიულ-ფონეტიკური პარამეტრები;
2. აკუსტიკურ-ფონეტიკური პარამეტრები.

არსებობს სამი რადიკალურად განსხვავებული მიდგომა ფონეტიკური ექსპერტიზაში, ამ პარამეტრთა გამოყენების თობაზე. კერძოდ:

- ექსპერტიზის პროცესში საკმარისია მხოლოდ აუდიტორიული ანალიზი (Baldwin 1979; Baldwin and French 1990);
- აუდიტორიული ანალიზი არ არის აუცილებელი და ექსპერტიზა შეიძლება მხოლოდ აკუსტიკურ ანალიზს დაეფუძნოს;

- აუდიტორიული ანალიზი უნდა იყოს აკუსტიკურ მეთოდებთან კომბინირებული (Künzel 1987, 1995: 76-81; French 1994: 173-4).

მესამე კომბინირებულ მიდგომას ხშირად ფონეტიკურ-აკუსტიკურ მიდგომასაც უწოდებენ და თანამედროვე სასამართლო ფონეტიკაში სწორედ იგი მიიჩნევა ყველაზე მეტად მისაღებ პოზიციად, რადგან უმარტივეს დონეზეც კი აუცილებელია თავდაპირველად მოვეუსმინოთ ხმის ნიმუშს, რათა გავიგოთ, თუ რამდენად ხარისხიანია ჩანანერი და მოგვეცემს თუ არა იგი ფონეტიკური ექსპერტიზის ჩატარების საშუალებას. ეს არის აუდიტორიული ანალიზის ყველაზე პრიმიტიული გამოყენება (Rose 2002: 49-50). გარდა ამისა, სწორედ აუდიტორიული მოსმენის დროს უნდა შედგეს აუდიოჩანანერის ტრანსკრიპტი, რომელიც შემდეგ უკვე აკუსტიკური ანალიზის პროცესშიც გამოიყენება და, აგრეთვე, სასამართლო ანგარიშის ერთ-ერთ განუყოფელ ნაწილს წარმოადგენს.

რაც შეეხება აკუსტიკურ პარამეტრებს, ფონეტიკური ექსპერტიზის პროცესში აკუსტიკური პარამეტრების შერჩევა ხდება სიტუაციიდან გამომდინარე, წინასწარ ვერ ვიტყვით, თუ რომელი პარამეტრების გამოყენება გახდება საჭირო კონკრეტულ სიტუაციაში, თუმცა შესაძლებელია ცალკეული ენისთვის დადგინდეს, რომელი პარამეტრი უფრო ღირებული და რელევანტურია ექსპერტიზის მიზნებისათვის.

ამისთვის საჭიროა პარამეტრები შეირჩეს გარკვეული მახასიათებლების მიხედვით. ნოლანის (Nolan 1983) აზრით, იდეალურ პარამეტრებს უნდა ჰქონდეთ შემდეგი მახასიათებლები:

- უნდა აჩვენებდეს სპიკერთაშორისი განსხვავების მაღალ ხარისხს და შიდასპიკერული განსხვავებების დაბალ დონეს (მაგ., მაღალი F ფარდობა);
- უნდა უპირისპირდებოდეს შენიღბვისა და იმიტირების მცდელობას;
- უნდა ჰქონდეს რელევანტური მასალების გამოვლენის მაღალი ხარისხი;
- უნდა იყოს მარტივი და ზუსტი გადასაცემად;
- უნდა იყოს შედარებით მარტივი გასაზომად.

ფილიპ როუზი (2002) აყენებს დამატებით მოთხოვნას პარამეტრებთან დაკავშირებით:

- ყოველი პარამეტრი უნდა იყოს მაქსიმალურად დამოუკიდებელი სხვა პარამეტრებისაგან.

ამ კრიტერიუმს თავისი საფუძველი აქვს, რადგან ერთმანეთზე დამოკიდებულ სიდიდეებზე აგებული ანალიზით შეიძლება არაადეკვატური პასუხი მივიღოთ მხოლოდ და მხოლოდ იმიტომ, რომ კონკრეტული პარამეტრით ორი სუბიექტი ჰგავს ან არ ჰგავს ერთმანეთს. უკეთ რომ ვთქვათ, დამოკიდებული პარამეტრების გამოყენება (შესაბამისი წესების გამოყენების გარეშე), შეცვლის კვლევის სტატისტიკურ სურათს.

ჩატარებული ექსპერიმენტულ-ფონეტიკური კვლევის შედეგად, რომლის ფარგლებშიც, ზემოთ მოყვანილი მახასიათებლების მიხედვით, შევამონმეთ შემდეგი აკუსტიკური პარამეტრების ღირებულება ქართულ ენაში: ფუნდამენტური სიხშირე (F0), პირველი ფორმანტი (F1), მეორე ფორმანტი (F2), მესამე ფორმანტი (F3), მეოთხე ფორმანტი (F4), ინტენსივობა (დბ) და გრძლივობა (წმ), დადგინდა, რომ ჩამოთვლილი პარამეტრებიდან ფონეტიკური ექსპერტიზის კვლევის მიზნებისთვის ყველზე რელევანტური ფუნდამენტური სიხშირე და ინტენსივობაა.

იაპონური ენის ფერთა სისტემის შესახებ

მარიამ რაქვიაშვილი

ბაკალავრიატი, II კურსი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო

უნივერსიტეტი

საკვანძო სიტყვები: იაპონური ენა, არამკაფიო სიმრავლე, ბაზისური ფერი

არამკაფიო (ფაზი) სიმრავლე არის ჩვეულებრივი სიმრავლის განზოგადება, ანუ ჩვეულებრივი სიმრავლე თვითონაა არამკაფიო სიმრავლე. **A** სიმრავლის არამკაფიო ქვესიმრავლე ჰქვია ასახვას $f : A \rightarrow [0,1]$.

არამკაფიო ქვესიმრავლეებია: ჭკვიანი ადამიანები, განათლებული ხალხი... (ჭკვიანსა და „არაჭკვიანს შორის“ ზუსტი საზღვარი არ არსებობს).

არამკაფიო სიმრავლეები გამოიყენება სხვადასხვა მეცნიერებაში მრავალი ობიექტის კვლევისას, რომელთა შორისაცაა ფერთა სისტემაც ენათმეცნიერებაში; კეისა და მაკდანიელის თვალსაზრისით, სწორედ ფაზი სიმრავლის თეორიაზე დაყრდნობით შეიძლება ბაზისურ ფერთა ტერმინების სემანტიკის ყველაზე ადეკვატური და ეკონომიური აღწერა.

ზემოთ აღნიშნული განსაზღვრების მიხედვით, ბაზისური ფერის კატეგორიები ფაზი სიმრავლეებს წარმოადგენენ. ამის დასტურია თუნდაც ის, რომ ყველა ენაში არსებობს იმ ტიპის სიტყვები როგორებიცაა, მაგალითად, კარგი წითელი, ოდნავ მონითალო, მოყვითალო წითელი და სხვა, რომლებშიც ფერი აღნიშნულია ბაზისურ კატეგორიაზე მითითებით და შეიცავს ინფორმაციას მოცემული ფერის ბაზისური ფერის კატეგორიაში ნევრობის ხარისხზე. მაგალითად, კარგი წითელი გულისხმობს, რომ ესაა ფერი, რომელსაც წითელ ფერში ნევრობის მაღალი ხარისხი აქვს; ოდნავ მონითალო ფერს კი პირიქით, ახასიათებს წითელ ფერში ნევრობის დაბალი ხარისხი.

აღსანიშნავია კეისა და ბერლინის მიერ ჩამოყალიბებული ბაზისურ ფერთა ნუსხა, რომელიც ინგლისელ ინფორმატთა გამოკითხვის საფუძველზე შეადგინეს და თერთმეტი ფერისაგან შედგება: **black, white, red, yellow, green, blue, brown, orange, purple, pink, grey.**

ავტორები გვთავაზობენ იმ კრიტერიუმებსაც, რომლებსაც უნდა აკმაყოფილებდეს ბაზისურად მიჩნეული ფერი.

ასევე მათ დაადგინეს კრიტერიუმები, რომლებიც, მათი მოსაზრებით, ნებისმიერ ენაში არსებულ ბაზისურ ფერთა განსაზღვრაზე აისახებიან. ეს კრიტერიუმებია:

- 1) ტერმინი უნდა იყოს მონოლექსემური, უნდა შეიცავდეს მხოლოდ ერთ ლექსიკურ მორფემას.
- 2) მისი სიგნიფიკატი არ უნდა შედიოდეს რომელიმე სხვა ტერმინის სიგნიფიკატში.
- 3) მისი გამოყენება არ უნდა შემოიფარგლებოდეს ობიექტთა ვიწრო კლასით.

4) იგი უნდა იყოს შედარებით საზოგადო, გვხვდებოდეს ხშირად და იყოს თვალსაჩინო.

5) ტერმინი იმავე დისტრიბუციული სიმძლავრისა უნდა იყოს, როგორც უკვე დადგენილი ბაზისური ფერის ტერმინები.

6) საექვო ნასესხები სიტყვების ბაზისურობა.

7) როცა ლექსემური სტატუსის გარკვევა ჭირს, მორფოლოგიური სირთულე გამოდგება მეორეულ კრიტერიუმად-მორფოლოგიურად რთული სიტყვის ბაზისურობა ნაკლებმოსალოდნელია.

დღესდღეობით კეისა და ბერლინის მოდელის მიხედვით განხილულია რამდენიმე ენის ფერთა სისტემა, მაგრამ არა – იაპონურისა.

ნაშრომის მიზანია, არამკაფიო სიმრავლეთა გამოყენებით სემიოტიკური თვალსაზრისით, იაპონური ენის ფერთა სისტემის შესწავლა, სხვა ენებთან შედარება და განსაზღვრა, რამდენი ბაზისური ფერია აღნიშნულ ენაში. ნაშრომი ეყრდნობა პროფესორ ეთერ სოსელიას დისერტაციას „სემანტიკური უნივერსალიები და ქართველური ენები“, ასევე პ. კეის, ბ. ბერლინისა და ჩ. მაკკონელის სტატიებს.

ამავე დროს პასუხი გაეცემა კითხვას, ვრცელდება თუ არა კეისა და ბერლინის თეორია იაპონურ ენაზე, ანუ რამდენად უნივერსალურია ეს თეორია.

სემანტიკა ენის სწავლების პროცესში

ნანა ჯანეზაშვილი

ბაკალავრიატი, IV კურსი

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი*

ჩვენი მიზანია, განვიხილოთ სემანტიკის როლი ენის შესწავლის პროცესში. აღსანიშნა და აღმნიშვნელს შორის კავშირი დაფიქსირებულია მოცემულ ენაზე მოლაპარაკეთა ცნობიერებაში. სემანტიკური ცნებები განსხვავებულია ლოგიკური ცნებებისგან, რადგან ისინი ყველა ენაში

თავისებურია. ყოველი ენა განსხვავებულად აყალიბებს და აჯგუფებს ცნებებს, მაგრამ გვაქვს განსაზღვრული ერთიანობებიც. სპეციფიკური ნიშნების მიხედვით შედგენილი ცნებები (თუნდაც გარეგნულად დამახასიათებელი ნიშნები – ფერის, სუნის, აგებულების, ფუნქციის მიხედვით) საერთოენობრივ ღირებულებას იძენს. ყოველი ენა თავისებურად ყოფს **არადისკრეტულ** ობიექტებს და გარდაქმნის **დისკრეტულ** ობიექტებად (მაგ., ფერთა სპექტრი, საკუთარი სახელები, ციური სხეულების სახელები და ა.შ.).

ადამიანები არსებითად ერთნაირად აცნობიერებენ გარეენობრივ მოვლენებს. ამ პროცესის გარეშე შეუძლებელი იქნებოდა სხვადასხვა ენობრივი კოლექტივის გაგება, თარგმნა და რაც მთავარია, უცხო ენის შესწავლა. ადამიანს სჭირდება სამყაროში არსებული საგნების, მოვლენების და მათი ნიშან-თვისებების გაგება, რათა ოპტიმალურად შეაფასოს გარემო სამყარო. სწორედ ამ დროს შემოდის აზრის გაგების **კოგნიტიური** და **პრაგმატიკული** მნიშვნელობები. სემანტიკის შესწავლის პროცესში საჭიროა, ზუსტად განისაზღვროს „მნიშვნელობა“, როგორც აზრი და ჩანაფიქრი. დესემანტიზაციის პროცესს (მაგ., „უნდა“, „ჩათვლით“ და ა.შ.), ექსტენსიის მოვლენას (მაგ., „ხილი და ვაშლი“), იმპლიკაციონალის და ინტენსიონალის შემთხვევებს (მაგ., „ვაშლი სასარგებლო ხილია“; „ეს ვაშლი მკვახეა“). ცნების შინაარსი შედგება არსებით საგანთა ან მოცემული კლასისთვის საერთო და დამახასიათებელი ნიშნებისგან. ინტენსიონალი გვაჩვენებს ცნებებს შორის გვარეობით-სახეობრივ დამოკიდებულებას (მაგ., დედა ↔ მშობელი ↔ ქალი). რთულ გამონათქვამებს რთული დენოტატები აქვთ, კერძოდ, ამ გამონათქვამებით აღსანერი ფაქტები და სიტუაციები. ჩვენ განვიხილავთ ძირითად სემანტიკურ მოვლენებს სხვადასხვა ენების მაგალითზე.

გამონათქვამთა მნიშვნელობის კვლევისას გასათვლისწინებელია კონტექსტი და პრაგმატიკა. სირთულეს წარმოადგენს ის, რომ ზოგჯერ სიტყვის მნიშვნელობა ცხადად არ არის გამოხატული ენობრივი ფორმით, იგი შეიძლება მხოლოდ „იგულისხმებოდეს“. ნათქვამში გასათვალისწინებელია ადრე ნახსენები ფაქტები და სიტუაციები. ენის შესწავლის პროცესში გასათვალისწინებელია სიტყვის საკომუნიკაციო და ლინგვისტური მნიშვნელობე-

ბი. ჩვენი მიზანია, გამოვიკვლიოთ როგორ ჩნდება სხვადასხვა ენაში სემანტიკური პრობლემები. ყველა ენა განსხვავებული გამოსახვის და გამობატვის უნარით გამოირჩევა. ჩვენ განვიხილავთ, თუ რას უნდა მიაქციოს ყურადღება მკვლევარმა უცხო ენის შესწავლის დროს. მაგალითების დახმარებით ვნახავთ, თუ როგორ იცვლება სიტყვის **ღირებულება** ფორმისა და კონტექსტის მიხედვით; სხვადასხვა ენაში ნიშნები განსხვავებულ მიმართებებს ამყარებენ ერთმანეთთან (მაგ., „ყელი“ შესიტყვებაში „ყელში ამომვიდა“, რუსულში „горло“ და ინგლისურში “throat” განსხვავებული ღირებულებისაა) ენობრივი ნიშნის მიმართება სისტემის სხვა დანარჩენ ნევრებთან განსაზღვრავს მის ღირებულებას, სწორედ ეს მიმართება შეიძლება იყოს განსხვავებული, მაგრამ გვაქვს მსგავსებებიც (მაგ., „თვალი“ და შესიტყვება „თვალს არ აშორებდა“, რუსულში „глаз“ ↔ „не сруссал глаз“). ინგლისური ენაში გვაქვს ფრაზეოლოგიური ზმნები, რომლებიც შეიძლება იდიომატურ გამოთქმად იქცეს (მაგ: “pick up” pick – აღება, შეგროვება + up – მიუთითებს მოძრაობას ქვემოდან ზემოთ).

რუბრიკის სახეები თესაურუსში და მათი შედგენის თავისებურებები

ნათია კენჭიაშვილი

დოქტორანტი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო

უნივერსიტეტი

საკვანძო სიტყვები: კონტროლირებადი ლექსიკონები, თესაურუსი, მარტივი და რთული რუბრიკები

ინფორმაციის აღწერისა და შემდგომი მოძიების მიზნით გამოიყენება სხვადასხვა სახის კონტროლირებადი ლექსიკონები, რომელთა ერთ-ერთ სახეა თესაურუსი.

თესაურუსის შედგენისას გასათვალისწინებელია ენაში მოქმედი წესები, რომელიც ასევე შესაბამისობაში უნდა იყოს თვითონ თესაურუსის აგების წესებთან.

თესაურუსის შემადგენელი ძირითადი ტერმინები არსებითი სახელები და სახელური ფრაზებია. ამის მიხედვით, მასში გამოიყოფა მარტივი და რთული რუბრიკები. ჩვენი მიზანი იყო, დაგვედგინა, თუ როგორაა წარმოდგენილი მეტყველების ნაწილები თესაურუსში. კერძოდ, რომელი მეტყველების ნაწილებია დასაშვები თესაურუსის **მარტივი და რთული რუბრიკების** შედგენისას და რომელი – არა.

ქართულენოვან თესაურუსში წარმოდგენილი (დასაშვები და დაუშვებელი) მეტყველების ნაწილები სამ ჯგუფად შეგვიძლია დავყოთ:

1) მეტყველების ნაწილები, რომლებიც გვხვდებიან თესაურუსის დამოუკიდებელ შემადგენელ ელემენტებად (დამოუკიდებელი რუბრიკის სახით); ასეთია: **არსებითი სახელები, სახელზმნები**; ამდენად, დასაშვებ მეტყველების ნაწილებს წარმოადგენენ;

2) მეტყველების ნაწილები, რომლებიც თესაურუსში დამოუკიდებელი სახით არ გვხვდებიან, თუმცა მაინც გამოიყენება რთული რუბრიკების შემადგენელ ნაწილად, რომელიც ფრაზული სტრუქტურისაა. ისინი საჭიროა სიტყვათშეთანხმებების სწორი ფორმით შედგენისთვის. ასეთი მეტყველების ნაწილებია: **ზედსართავი სახელი, თანდებული**;

3) მეტყველების ნაწილები, რომლებიც საერთოდ არ გვხვდება თესაურუსში. ასეთია: **ნაცვალსახელი, ზმნა, ზმნისზედა, ნაწილაკი, კავშირი, შორისდებული**.

ლიტერატურა:

1. Information and documentation – Thesauri and interoperability with other vocabularies, ISO/FDIS 25964-1:2011(E).
2. National Information Standards Organization (1994). ANSI/NISO Z39.19:1993. Guidelines for the Construction, Format and Management of Monolingual Thesauri. ANSI/NISO Z39.19–1993. Bethesda, MD: NISO Press, 1993. An American National Standard, developed by the National Information Standards Organization, appro-

ved August 30, 1993 by the American National Standards Institute, Bethesda, MD: NISO Press, 1994.

3. http://www.wsl.ch/dienstleistungen/publikationen/office/abk_EN
4. <http://www.udcsummary.info/php/index.php?lang=ka&pr=Y>
5. <http://www.nplg.gov.ge/ec/ka/cart/search.html>

ზედსართავ სახელთა სემანტიკური ჯგუფები თანამედროვე ქართულ ენაში

ელენე ქადაგიშვილი

დოქტორანტი

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი*

თანამედროვე გამოკვლევების მიხედვით, ზედსართავი სახელი უნივერსალური კატეგორიაა და ზედსართავ სახელთა კლასი, განსხვავებული არსებით სახელთა და ზმნების კლასისაგან, ყველა ენაში უნდა გამოიყოფოს.

ზედსართავ სახელთა კლასის თავისებურებათა გათვალისწინებით, თანამედროვე ტიპოლოგიაში ენათა 4 ძირითადი ტიპი გამოიყოფა. ეს ტიპები უმთავრესად განისაზღვრება იმის მიხედვით, ზმნასთან ავლენს ზედსართავი სახელი სიახლოვეს, თუა რსებით სახელთან:

- გვაქვს ენათა დიდი რიცხვი, რომლის ზედსართავი სახელები არიან ზმნის მსგავსი, მაგრამ არსებითი სახელის არამსგავსი;
- დიდი რიცხვი ენებისა, რომლის ზედსართავი სახელები არიან ზმნის არამსგავსი, მაგრამ არსებითი სახელების მსგავსი;
- ენები, რომლის ზედსართავი სახელები არიან როგორც ზმნის, ისე არსებითი სახელის მსგავსიც;
- ენები, რომლის ზედსართავი სახელები არიან როგორც ზმნის, ისე არსებითი სახელის არამსგავსი (R. M. W. Dixon, A. Y. Aikhenvald, 2005).

გარდა ამისა, შესწავლილია ზედსართავ სახელთა სემანტიკური მხარე და გამოყოფილია 4 ბირთვული სემანტიკური ჯგუფი ზედსართავი სახელებისა. ესენია:

1. ზომის – „დიდი“, „პატარა“, „გრძელი“, „მაღალი“, „მოკლე“, „ღრმა“ და ა.შ.;

2. ასაკისა – „ახალგაზრდა“, „მოხუცი“, „ახალი“ და ა.შ.;

3. ღირებულება/შეფასების – „კარგი“, „ცუდი“, „შესანიშნავი“, „საშინელი“, „ნამდვილი“ და სხვ.;

4. ფერის – „შავი“, „თეთრი“, „წითელი“ და სხვ.

დამატებით სხვა სემანტიკური ჯგუფებიც შეიძლება გამოიყოს ენებში შედარებით მრავალრიცხოვანი ზედსართავი სახელების არსებობის პირობებში.

კვლევა გულისხმობს ქართული ენის ზედსართავ სახელთა შესწავლას ტიპოლოგიური თვალსაზრისით: ზედსართავ სახელთა სემანტიკური ჯგუფების გამოყოფას და საბოლოო შედეგებზე დაყრდნობით, მიმართების დადგენას ზოგადტიპოლოგიურ მონაცემებთან.

კვლევა მიზნად ისახავს ზედსართავი სახელების სრულად მოძიებასა და ამოკრებას ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონიდან (8-ტომეული), შემდეგ კი მათ სხვადასხვა სემანტიკურ ჯგუფებად კლასიფიკაციას.

ქართულ ენაში გამოიყოფა ზედსართავ სახელთა ოთხი ბაზისური სემანტიკური ჯგუფი, რომელთა გამოყოფა ყველა ენაშია შესაძლებელი. ესენია: ზომის, ასაკის, შეფასებისა და ფერების აღმნიშვნელი ზედსართავი სახელები.

ამის გარდა შესაძლებელია სხვა დამატებითი ჯგუფების გამოყოფაც. ესენია: *ფიზიკური მახასიათებლების, გარეგნული მახასიათებლების, ადამიანის ხასიათის აღმნიშვნელი, სიჩქარის აღმნიშვნელი, სირთულის აღმნიშვნელი, მსგავსების, კვალიფიკაციისა, რაოდენობისა, პოზიციის და არაცოცხალის მახასიათებლის აღმნიშვნელი ზედსართავი სახელები.*

მთლიანობაში შესაძლებელია 14 სემანტიკური ჯგუფის გამოყოფა.

ტიპოლოგიურად გამოყოფილი სემანტიკური ჯგუფებიდან ქართულში ყველა მათგანი მოიძებნება. ამასთანავე, ქართულში შესაძლებელია დამატებით სხვა სემანტიკური ჯგუფების გამოყოფა.

ფაც, რომლებიც ტიპოლოგიურად არ დასტურდება სხვა ენებში. ასეთი ჯგუფებია: გარეგნული მახასიათებლების აღმნიშვნელი ზედსართავი სახელები და არაცოცხალის მახასიათებელი ზედსართავი სახელები.

ენობრივი კოდის ცვლა კერძო ობიექტთა სახელების მიხედვით

ნინო ზედგენიძე

ბაკალავრიატი, IV კურსი

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

საკვანძო სიტყვები: ენობრივი კოდის ცვლა, ჟარგონი, სასაუბრო ენა, სალიტერატურო ენა, სახელების პრობლემა

როგორც სპეციალურ ლიტერატურაშია აღნიშნული, ენობრივი კოდის ცვლა – ეს არის ენათა ურთიერთგავლენის შედეგად წარმოქმნილი ენობრივი მოვლენა, რომელიც ენათა ურთიერთგავლენით გამოწვეული ენობრივი ცვლილებების ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს მექანიზმს წარმოადგენს.

მნიშვნელოვანია საზოგადოების დამოკიდებულება ენობრივი კოდის ცვლის მიმართ. ცვლილებები ამა თუ იმ ენაში, იქნება ეს შინაგანი თუ გარეგანი სახის, ანუ სხვა ენის განდევნით განპირობებული, თავდაპირველად სასაუბრო ენაში შემოდის და თანდათან მკვიდრდება სალიტერატურო ენაშიც. ქართულ სალიტერატურო ენაში კი ეს არ მოხდა, რისი მიზეზიც არა ენის განვითარების კანონზომიერებებში, არამედ საზოგადოების დამკვიდრებულ აზრში უნდა ვეძიოთ: ენობრივი კოდის ცვლა სალიტერატურო ენაში „ბარბარიზმად“ და გაუხანალებლობად ითვლება, მაშინ, როდესაც ჟარგონსა და სასაუბრო ენაში ეს მოვლენა პირიქით, „განათლებულობად“ მიიჩნევა.

მიუხედავად იმისა, რომ ენობრივი კოდის ცვლა, უპირველეს ყოვლისა, საუბარში, ანუ სასაუბრო ენაში ჰპოვებს გამოყენებას, ამ ბოლო დროს იგი ხშირად შეიმჩნევა ჟურნალ-გაზეთების, სასტუმროების, კაფე-რესტორნების, კვების ობიექტების, მაღაზიებისა

და სხვათა დასახელებებში. ამჯერად, ჩვენ გადავწყვიტეთ, ყურადღება გავამახვილოთ კაფე-ბარებისა და რესტორნების სახელწოდებებზე, სადაც ნათლად ჩანს ეს პრობლემა.

თბილისში მომრავლდა ინგლისური, ფრანგული, იტალიური, ჩინური დასახელებების კაფე-რესტორნები. რაოდენობის მიხედვით პირველ ადგილზეა ინგლისური დასახელებების მქონე კვების ობიექტები: **არტ კაფე ჰოუმ, ქიფ ქალმ თბილისი, ეკო გარდენი, ანტიკაფე თბილისი, ფორ სეზონი, რედ კაფე დაინინგი, კაფე ვერდე, ფრენდს ჰაუს რესტორანი, არტ კაფე თბილისი ბრანჩი, ფიფლზ, სითიზენ, კაფე რესტორანი** და უამრავი სხვა; გვხვდება ფრანგული დასახელების მქონე კაფე-რესტორნებიც: **ფრაგოლა, კაფე ლა ფრანსი, ფრანგული საკონდიტრო „ლე გატო“, ლე მარი;** ვხვდებით იტალიურ დასახელებებსაც: **პრეგო, ლოკალინო, პიანო** და ა.შ.

ყველა ზემოთ დასახელებულ რესტორნსა თუ კაფე-ბარს ქართულ ენაზე აქვს შესაბამისი შესატყვისი. სასურველი იქნებოდა, მათ მეპატრონეებს ეფიქრათ და დასახელებები ქართული აერჩიათ; ამის პარალელურად არსებობს ისეთი კერძო ობიექტები, რომლებიც მსოფლიო ბრენდური სახელწოდებებია, და ისინი არ უნდა ითარგმნებოდეს სხვა ენაზე.

უცხოური სახელწოდებების პარალელურად თბილისში საკმაოდ ბევრია საკუთრივ ქართული დასახელების მქონე კაფე-რესტორნები: **შხარა, ჩირალდანი, შემოიხედე გენაცვალე, კერია, ვეფხი და მოყმე, ნისქვილი, თავადური, ბალადა** და მრავალი სხვა.

ჩვენი დაკვირვებით, თბილისში არსებული რესტორნების 70%-ს აქვს ქართული დასახელება, რასაც ვერ ვიტყვით კაფე-ბარებზე. ეს ტენდენცია ალბათ გამომდინარეობს კვების ობიექტების დანიშნულებიდან.

აღნიშნულ საკითხზე მუშაობისას ქართული ენის ფუნქციონირების საკითხის რამდენიმე პრობლემა გამოიკვეთა. ეს პრობლემები დეტალურად განხილულია მოხსენებაში.

„გმირი და ანტიგმირი ანგლოსაქსურ ლიტერატურაში“

დალი ჩარეჯაშვილი

ბაკალავრიატი, IV კურსი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო

უნივერსიტეტი

საკვანძო სიტყვები: გმირი, ანტიგმირი, ბეოვულფი, გრენდელი, დრაკონი

- ესე ეხება გმირისა და ანტიგმირის სახეებს ადრეული შუა საუკუნეების ლიტერატურაში, რომლებსაც ძველი ანგლოსაქსური ეპოსის, „ბეოვულფის“ მაგალითზე განვიხილავ;

- ტრადიციულად, მკვლევარები და კრიტიკოსები „ბეოვულფს“ მიიჩნევენ ერთ-ერთ ყველაზე სრულყოფილ ანგლოსაქსურ ტექსტად, რომელიც მხოლოდ ენობრივი და სტილისტური კვლევის მიმართულებით არის საინტერესო;

- თუმცა ამ ნაშრომში განვიხილავ უფრო თანამედროვე, განსხვავებულ მიდგომას, რომელიც ამ ეპოსს კულტურულ და ლიტერატურულ ქრილში იაზრებს და სრულიად განსხვავებული სახით წარმოაჩენს გმირისა და ანტიგმირის ტრადიციულ არქეტიპებს;

- ნაშრომში განხილულია ის კულტურული და ისტორიული მახასიათებლები და ასპექტები, რომლებიც საფუძვლად უდევს ადრეულ შუა საუკუნეებში, კერძოდ კი ანგლოსაქსურ სამყაროში გმირისა და ანტი-გმირის შექმნას.

ნაშრომი ასევე მოკლედ განიხილავს გმირისა და ანტიგმირის შუა საუკუნეებრივი გააზრების ტრანსფორმაციას თანამედროვე სამყაროში.

სიტყვა, როგორც მასალა, გალაკტიონის ხელში

გიორგი კახიშვილი

ბაკალავრიატი, II კურსი

თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო

უნივერსიტეტი

საკვანძო სიტყვები: გალაკტიონი, ბგერწერა, ფონეტიკა, ქარი ჰქერის

რა განაპირობებს ამა თუ იმ პოეტის გენიალობას? რა არის საჭირო იმისათვის, რომ მისი შემოქმედების გენიალობა საქვეყნოდ იქნეს აღიარებული? ხელოვნების ამ ასპექტზე საუბრისას განსაკუთრებით ყურადსაღებია ვის მიერ ხდება ხელოვანის აღიარება – მხოლოდ რამდენიმე ასეული მცოდნე და სწავლული ადამიანის, თუ მთლიანი საზოგადოების მიერ. ჩვენთვის კარგად ცნობილია, რომ ხშირად ენაში სწორი ფორმებიც კი (რომ აღარაფერი ვთქვათ სხვადასხვა სახის ცვლილებაზე) ვერიკიდებსფეხს, რადგან საზოგადოება ვერ გუობს მათ. ასევეა ხელოვნების ყველა სფეროში. იმისათვის, რომ ავტორის გენიალობა საქვეყნოდ იქნას აღიარებული, საჭიროა, რომ იგი ყველასთვის გასაგები თუ არა, გარკვეული ნიშნით ყველასთვის მოსაწონი და ახლობელი იყოს.

საეჭვოა ქართულ მინაზე დააბიჯებდეს ადამიანი, რომელსაც ყურმოკვრით მაინც არ გაეგონოს გალაკტიონის სახელი. ყველამ როდი იცის რაში გამოიხატება „პოეტთა მეფის“ გენიალობა, თუმცა მის გენიალობაში ეჭვი, ფაქტობრივად, არავის შეაქვს. ბუნებრივია, ჩნდება კითხვა: როგორ ახერხებდა გალაკტიონი შეექმნა ლექსები, რომლებიც, ამა თუ იმ ნიშნით, ყველასათვის გასაგები, მოსაწონი და ახლობელი ხდებოდა? ამ კითხვის პასუხი უშუალოდ მის ლექსებში უნდა მოვძებნოთ. როგორც ჩანს, გალაკტიონი განარჩევდა მინიმუმ ორი სახის მკითხველს:

არის მკითხველი
მშვენიერ წიგნის
და არის მხოლოდ
გადამკითხველი...

ტექსტში გამოყოფილია მკითხველთა ორი კატეგორია: „მკითხველი“, რომელიც, ავტორისეული მიდგომით, არის მცოდნე, გან-

სწავლული ადამიანი სიღრმეთა თუ მეტაფორათა წვდომის უნარით და „გადამკითხველი“. რთულია ზუსტად განსაზღვრა, თუ როგორ მკითხველს მოიაზრებს გალაკტიონი „გადამკითხველში“, რადგან შესაძლებელია ამ კატეგორიის კიდევ რამდენიმე ქვეკატეგორიად დაყოფა.

თუ გავითვალისწინებთ ქართველთა ორფეულ ბუნებას, ბოლორითმოვანი ლექსისა და სიმღერის სიყვარულს, შეიძლება ითქვას, რომ გალაკტიონი გულისხმობს ადამიანებს, რომლებიც უშუალოდ ლექსის მელოდიურობით, ევფონიურობით ტკბებიან და მათი წყალობით მიღებული უშუალო ემოციებისა და წარმოდგენების მიღმა არ ეძებენ ღრმა ქვეტექსტს.

გალაკტიონის შემოქმედება გამოირჩევა პოეტური ხატურით, მეტაფორულობით, ღრმა ქვეტექსტებითა თუ ალეგორიებით. ხშირად ამა თუ იმ სტრიქონის აზრი, სათქმელი ბუნდოვანია, თუმცა სურათი, რომელსაც ეს სტრიქონი ქმნის – მეტად იმპულსური და მშვენიერი (მაგ., „და ზამბახების წყებად დაწვენა“). შესაბამისად, სავსებით გასაგებია რატომ და რისთვის შეიყვარა გალაკტიონი „მკითხველმა“, ანუ მცოდნე და განსწავლულმა საზოგადოებამ. საკითხავია, რა ნიშნით შეძლო გალაკტიონმა დაახლოებოდა „გადამკითხველებს“. გალაკტიონის გენიალობა სწორედ იმაში მდგომარეობს, რომ მან „გადამკითხველთათვის“ ცალკე ლექსების შექმნის ნაცვლად, შექმნა ლექსები, რომლებიც ორივე კატეგორიის მკითხველისათვის ახლობელი და სასიამოვნოა. პირველნი ენაფებიან და ითვისებენ ამ ლექსთა ყველანაირ ღირსებას, მეორენი კი სიამოვნებას მელოდიურობით, ჰარმონიულობითა და ლამაზი, სასიამოვნო ბგერწერით იღებენ.

მოცემულ მოხსენებაში განვიხილავთ, თუ როგორ შეძლო გალაკტიონმა ბგერის, სიტყვის ძალით დაახლოებოდა ნებისმიერ მკითხველს. მისი შემოქმედებიდან მოვიყვანთ განსაკუთრებით მელოდიურ სტრიქონებს და განვიხილავთ მათ ბგერწერულად და ფონეტიკურად. ვისაუბრებთ ისეთ რთულ სალექსო ფორმაზე, როგორიცაა პალინდრომი. აგრეთვე, გალაკტიონის რამდენიმე ოკაზიურ ფორმასაც შევხებით.

მუსიკის ფილოსოფიური კონცეფციები

სოფიო მოდებაძე

ფილოსოფიის დოქტორი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო

უნივერსიტეტი

საკვანძო სიტყვები: მუსიკა, მუსიკის რაციონალური კონცეფცია, მუსიკის ირაციონალური კონცეფცია, მუსიკის დეჰუმანიზაცია, პოსტმოდერნული მუსიკა

მუსიკა კაცობრიობის სულიერი მოვლენაა, რომელიც საუკუნეების მანძილზე არა მხოლოდ ადამიანის სულიერი და ემოციური სამყაროს გამოვლინებას ემსახურებოდა, არამედ თავის საუკეთესო შინაარსში ეძებდა კიდევ უმაღლეს, მეტაფიზიკურ დონეს ან ფენას – რელიგიურს ან ფილოსოფიურს, რომელიც ასახავდა ყოფიერების სულიერ ფორმებს. ამიტომ მუსიკა ყოველთვის იყო ფილოსოფოსთა განსაკუთრებული კვლევის საგანი.

ჯერ კიდევ ანტიკურ ეპოქაში პითაგორას, ჰერაკლიტეს, სოკრატეს, პლატონის, არისტოტელეს ფილოსოფიურ-ესთეტიკურმა კონცეფციებმა დიდი გავლენა მოახდინეს მუსიკალური ესთეტიკის ჩამოყალიბებასა და განვითარებაზე, შექმნეს ის საფუძველი, საიდანაც მომდევნო საუკუნეებში არა მარტო მუსიკის შედეგები ამოიზარდა, არამედ დადგა მუსიკასა და ფილოსოფიას შორის მიმართების საკითხი.

შუა საუკუნეებში ძირითადად ყურადღება გამახვილებულია სასულიერო მუსიკაზე. ამ მხრივ საინტერესოა ავგუსტინეს მოსაზრებები გალობის შესახებ, ასევე იოანე ოქროპირის, დიონისე არეოპაგელის, იოანე პეტრიწის შრომები.

ახალ დროში გერმანულმა ფილოსოფიურმა ესთეტიკამ დიდი წვლილი შეიტანა მუსიკის სტრუქტურისა და დიალექტიკური არსის, მისი სახეობის ახსნა-განმარტებაში. გარდა რაციონალური კონცეფციებისა, მნიშვნელოვანია მუსიკის ირაციონალური კონცეფციები. ამ მხრივ საინტერესოა შოპენჰაუერისა და ნიცშეს შრომები.

განსაკუთრებული სირთულეებით ხასიათდება XX საუკუნე, რადგან სციენტისტური და ტექნიცისტური ტენდენციების გაძლი-

ერების შედეგად მუსიკაში განხორციელებულმა ცვლილებებმა დღის წესრიგში დააყენა ხელახლა განესაზღვრათ მუსიკალური ხელოვნების აღქმისა და შეფასების, არსისა და დანიშნულების საკითხი.

განვიხილავთ ს. ლანგერის ესთეტიკურ თეორიას მუსიკის შესახებ, მუსიკის დეჰუმანიზაცია ხოსე ორტეგა ი გასეტის მიხედვით, როგორ და რა სახით გამოვლინდა დეჰუმანიზაციის ტენდენციები მოდერნისტულ და შემდეგ ავანგარდულ მუსიკაში. თ. ადორნოს „ნეგატიურ დიალექტიკას“.

პოსტმოდერნულ ეპოქაში მუსიკა ქაოსის წინაშე აღმოჩნდა, რადგან ტრადიციული მსოფლმხედველობისაგან განსხვავებით, რომელიც იერარქიულ სტრუქტურებს ქმნიდა, პოსტმოდერნის სამყარო გვთავაზობს ქაოტურ მოდელს, სადაც არ არსებობს მთავარი და მეორეხარისხოვანი. ყურადღებას ვამახვილებთ პოსტმოდერნულ მუსიკაზე, იმ ძირითად მახასიათებლებზე (ინტერტექსტუალობა, ეკლექტიზმი, პლურალიზმი), რომელიც განსაზღვრავს მუსიკის პოსტმოდერნულ საზრისს. პოსტმოდერნული მუსიკა, რომელშიც ასახვა ჰპოვა პოსტმოდერნული ეპოქისათვის დამახასიათებელმა ნიშან-თვისებებმა, ხასიათდება ანარქიულობით, რომელსაც არ გააჩნია დასაწყისი, კულმინაცია ან ფინალი, რაც მუსიკის გაგების სიძნელეს ქმნის.

ამრიგად, თუ შევაჯამებთ ზემოთქმულს, შეიძლება დავასკვნათ, რომ მუსიკა სამყაროსთან ურთიერთობის ფორმაა და განიცდის ცვლილებებს სამყაროში მიმდინარე ცვლილებებთან ერთად, შესაბამისად, იცვლება მუსიკის აღქმისა და შეფასების სისტემები. თუ ანტიკურ ეპოქაში დიდი მნიშვნელობა ენიჭება სამყაროს წესრიგს და მუსიკალური ჰარმონია განიხილება როგორც ამ წესრიგის საფუძველი, პოსტმოდერნულ ეპოქაში მუსიკა მიზნად აღარ ისახავს ქაოსის გადაქცევას წესრიგად, არამედ გამოხატავს პოსტმოდერნული სამყაროსთვის დამახასიათებელ ანარქიას. ასეთ პირობებში მუსიკის ფილოსოფიური ასპექტების კვლევას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს, რადგან მუსიკის ფილოსოფიურ და ესთეტიკურ კონცეფციას საფუძვლად უდევს სამყაროს წინააღმდეგობათა ონტოლოგიური გადალახვა – სამყაროს ჰარმონიის აღქმა, რომელიც მუსიკალურ პრინციპებს ეფუძნება.

დისკრიმინაციის აკრძალვა შრომით ურთიერთობაში

მარიამ ყაველაშვილი

ბაკალავრიატი, IV კურსი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო

უნივერსიტეტი

საქართველოს კონსტიტუცია ადამიანის თავისუფლებას როგორც ზოგადად, ასევე კონკრეტულად – საზოგადოებრივი ცხოვრების ცალკეულ სფეროებშიც უზრუნველყოფს. უზენაესი კანონის მეორე თავი ვრცლად მოიცავს მეორე თავის ე.წ. სოციალურ უფლებებს, რომლებიც ძირითადად შრომის, განათლების, ჯანმრთელობის, პირადი ცხოვრებისა და სხვა უფლებებს ეხება. შრომითსამართლებრივი ურთიერთობები საზოგადოებრივი ცხოვრების უმნიშვნელოვანესი ნაწილია, რომლებიც ადამიანის ძირითადი უფლების იდეასა და დასაქმებაზე ხელმისაწვდომობის კონცეფციას ეფუძნება, როგორც ამ უფლების შემადგენელ ელემენტს.

შრომით უფლებათა ერთობლიობა რამდენიმე ქვეკატეგორიად შეიძლება დაიყოს. სშკ-ის მე-2 მუხლის მე-3 ნაწილის მიხედვით, შრომით და წინასახელმეკრულებო ურთიერთობაში აკრძალულია ნებისმიერი სახის დისკრიმინაცია რასის, კანის ფერის, ენის, ეთნიკური თუ სოციალური კუთვნილებისა და სხვა შეხედულებების გამო. დისკრიმინაციის აკრძალვის ძირითად წყაროს ქვეყნის უზენაესი კანონის მე-14 მუხლი წარმოადგენს, რომლის მიხედვითაც, თანასწორობის პრინციპი თანაბარ მოპყრობას ადამიანის უფლებებითა და კანონიერი ინტერესებით დაცულ ყველა სფეროში მოითხოვს. სშკ-ის მე-2 მუხლის მე-4 ნაწილის მიხედვით, დისკრიმინაციად ჩაითვლება პირის პირდაპირი ან არაპირდაპირი შევიწროება, რომელიც მიზნად ისახავს ან ინვესს მისთვის დამაშინებელი, მტრული, დამამცირებელი, ღირსების შემლახველი ან შეურაცხმყოფელი გარემოს შექმნას, ანდა პირისთვის ისეთი პირობების შექმნას, რომლებიც პირდაპირ ან არაპირდაპირ მის მდგომარეობას ანალოგიურ პირობებში მყოფ სხვა პირებთან შედარებით აუარესებს. დისკრიმინაციული ქმედების შეფასებისას ყოველთვის მნიშვნელოვანია „შედარებითი ობიექტის“ არსებობა, ანუ იმის შეფასება, არის თუ არა ანალოგიურ პირობებში მყოფ სხვა დასაქმებულთან მიმართებით თანასწორუფლებიანობის დარღვევა.

განასხვავებენ დისკრიმინაციის ორ სახეს – პირდაპირსა და არაპირდაპირს. პირდაპირი დისკრიმინაციაა, როდესაც პირის უფლების დარღვევა გამოხატული ნიშნის მიხედვით ხორციელდება. მაგ., ტექსტი ვაკანსიის განცხადებიდან – „მამაკაცი მასწავლებელი“. არაპირდაპირი დისკრიმინაცია არის ქმედება, რომელიც პირდაპირ აკრძალულ ნიშანზე არ მიუთითებს, თუმცა მისი განხორციელება უშუალოდ დისკრიმინაციული შედეგის დადგომასთანაა დაკავშირებული.

ჯერ კიდევ საქართველოს საბჭოთა რესპუბლიკის 1973 წლის 28 ივნისის შრომის კანონთა კოდექსი დისკრიმინაციის აკრძალვის საკითხისადმი გულგრილი არ იყო. 2006 წლის შრომის კოდექსით კი თანასწორუფლებიანობის დარღვევა ანაზღაურებისას დაუშვებლად ცნეს. შრომის კოდექსი დისკრიმინაციის დაუშვებლობას სხვადასხვა ნიშნის მიხედვით ითვალისწინებდა. იქიდან გამომდინარე, რომ შეუძლებელია კანონში სრულად აისახოს დისკრიმინაციის ამკრძალავი ნიშნები, ამ ჩამონათვალს დაემატა – „ან სხვა შეხედულების გამო“ – რაც, ვფიქრობ, რომ კანონმდებლის გონივრული გადანყვეტილებაა. ამასთან, მნიშვნელოვანია, რომ ერთმანეთისგან გაიმიჯნოს დისკრიმინაცია და ობიექტური გარემოებით განპირობებული დიფერენციაცია. დისკრიმინაცია სახეზეა, თუ დიფერენციაციის მიზეზები აუხსნელი და გონივრულ საფუძველს მოკლებულია. შესაბამისად, თანასწორობის უფლება კრძალავს არა დიფერენცირებულ მოპყრობას, არამედ მხოლოდ თვითმიზნურ და გაუმართლებელ განსხვავებას.

ამგვარად, დისკრიმინაცია არის საკმაოდ კომპლექსური სამართლებრივი საკითხი, რომელიც სხვადასხვა სახით ვლინდება და აქედან გამომდინარე, მასთან ეფექტური ბრძოლა მისი სამართლებრივი ბუნების ზუსტად განსაზღვრას საჭიროებს.

კიბერდანაშაული

ნინო გაგნიძე

ბაკალავრიატი, IV კურსი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო

უნივერსიტეტი

ადამიანები, მრავალი საუკუნის განმავლობაში დაგროვილი გამოცდილების საფუძველზე მიჩვეულნი ვართ, რომ რეალური ობიექტი ის არის, რასაც თავად ხედავ და შეგიძლია შეეხო, მაგრამ დრო იცვლება და ის, რაც წარსულში წარმოდგენილი იყო, დღეს უკვე რეალობაა. კომპიუტერში მიმდინარე პროცესები ჩვენთვის უხილავია, მათი აღქმა კი რთულია და ამან მთელი რიგი პრობლემები შეიძლება წარმოშვას, როგორცაა მაგალითად თანამედროვე მსოფლიოს კომპიუტერული გამოწვევა - კიბერდანაშაული.

კიბერდანაშაული არის დანაშაული, რომელიც ხდება ინტერნეტ სივრცეში, სადაც კომპიუტერი ან მსხვერპლია ან დანაშაულის იარაღი. ინტერნეტის გლობალური ხასიათი საშუალებას აძლევს კრიმინალებს, მსოფლიოს ნებისმიერ ნერტილში ჩაიდინონ არაკანონიერი ქმედება. ამის გამო აუცილებელი ხდება ყველა სახელმწიფომ გააძლიეროს შიდა კონტროლი საკუთარ ინტერნეტ სივრცეზე.

სწრაფი ტექნოლოგიური პროგრესის პარალელურად, კიბერ რისკების რაოდენობა მნიშვნელოვნად მატულობს და მას სშირად XXI საუკუნის კრიმინალურ ფორმასაც უწოდებენ. თანამედროვე პერიოდში მისი საკმაოდ გავრცელებულ შემთხვევებია: ონლაინ თაღლითობა, კომპიუტერულ სისტემასთან უნებართვო წვდომა, ბავშვთა ონლაინ პორნოგრაფია, კომპიუტერული მონაცემების უნებართვოდ გამოყენება და ა.შ. კიბერდანაშაულის შედეგად შეიძლება დაზარალდეს:

- ინდივიდი – აღნიშნული შეიძლება გამოიხატოს კიბერ გადაკიდებაში, შეურაცხყოფის მიყენებაში და სხვა;

- საკუთრება – ელექტრონული შესყიდვებისა და ბანკინგის მეშვეობით, კიბერ დანაშაულებს წვდომა მისცეს სხვა პირთა ქონებისა და ფინანსებისადმი. მათ თავისუფლად შეუძლიათ მოიპარონ პირის საბანკო მონაცემები ან უბრალოდ დააზიანონ პირადი ინფორმაცია, პროგრამა;

- სახელმწიფო – აღნიშნულს კიბერტერორიზმად მოიხსენიებენ.

წარმატების შემთხვევაში დამნაშავეს შეუძლია დაანგრიოს სახელმწიფო სისტემა და გამოიწვიოს ქაოსი მოქალაქეებში.

ისეთ პატარა ქვეყანაშიც კი, როგორც საქართველოა, ჩვენი ცხოვრება უკვე მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული ინტერნეტ ტექნოლოგიებზე. საქართველოში კიბერდანაშაულის პრობლემატიკა განსაკუთრებით მწვავედ დადგა 2008 წლის მოვლენების შემდეგ, როდესაც მასობრივი კიბერ-შეტევები განხორციელდა სამთავრობო და არასამთავრობო ინტერნეტ რესურსებზე. ქვეყანამ გამოსცადა კიბერ ომი, რითაც საკმაოდ დაზარალდა ეკონომიკური სისტემა. საქართველო 2008 წლის შემდეგ მონაწილეობს კიბერდანაშაულის წინააღმდეგ მიმართულ კამპანიაში, კერძოდ, ის გახდა ევროპის საბჭოს კიბერდანაშაულის შესახებ კონვენციის წევრი, ამით ჩვენმა სახელმწიფომ კიდევ ერთი დიდი ნაბიჯი გადადგა კომპიუტერული დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლაში მსოფლიოს განვითარებულ ქვეყნებთან ურთიერთთანამშრომლობისაკენ. ასევე აქტიურად მიმდინარეობს სხვადასხვა სახის ტრენინგები იმ სისტემებისა და მოქალაქეების დასაცავად, რომლებიც აქტიური ინტერნეტ მომხმარებლები არიან.

ინტერნეტი უსაზღვრო სივრცეა, ადამიანის გონება კი საკმაოდ გამჭრიახი, რომ შექმნას დანაშაულის ჩადენის ახალი ხერხები, ამიტომ ეს გამჭრიახობა უნდა გამოვიყენოთ სამართლებრივი და მარეგულირებელი მექანიზმების განვითარებისათვის, რათა შევძლოთ კიბერდანაშაულის ეფექტურად გაკონტროლება და პრევენცია. საფრთხე, რომელსაც ეს გლობალური ქსელი ქმნის, რეალურია. ახლა კი ჩვენი გადასაწყვეტია, გავითვალისწინებთ მსოფლიოში არსებულ რეკომენდაციებს თუ კიბერ კრიმინალთა მსხვერპლი გავხდებით.

საქორწინო ხელშეკრულება

სოფიო კოკაია

ბაკალავრიატი, IV კურსი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო

უნივერსიტეტი

ქორწინება არის ბუნებრივად წარმოშობილი ინსტიტუტი, რომელიც წარმოადგენს ცივილიზებული საზოგადოების წარმოშობისა და განვითარების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ფაქტორს. შესაბამისად, მისი სამართლებრივი ბუნება არაერთი საერთაშორისო თუ შიდასახელმწიფოებრივი საკანონმდებლო აქტითაა რეგულირებული. 1948 წლის 10 დეკემბრის „ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია“, 1966 წლის 16 დეკემბრის საერთაშორისო პაქტები „ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ უფლებათა შესახებ“ და „სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა შესახებ“ – ეს ის საერთაშორისო სამართლებრივი აქტებია, რომლებიც აღიარებენ, რომ თითოეულმა სახელმწიფომ ხელი უნდა შეუწყოს ოჯახის ინსტიტუტის განვითარებას, რადგან მას მნიშვნელოვანი როლი აკისრია საზოგადოების განვითარებისათვის.

რაც შეეხება საქართველოს, სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით, „ქორწინება არის ოჯახის შექმნის მიზნით ქალისა და მამაკაცის ნებაყოფლობითი კავშირი“. შესაბამისად, იგი არის ოჯახის საფუძველი და წარმოადგენს პირთა სულიერ, ზნეობრივ, პირად და ქონებრივ ურთიერთობათა გაერთიანებას. გასაკვირი არ არის, რომ ქორწინების არსი, ასევე, განმტკიცებულია ქვეყნის უზენაეს კანონში – საქართველოს კონსტიტუციაში: „ქორწინება ემყარება მეუღლეთა უფლებრივ თანასწორობასა და ნებაყოფლობას“.

მიუხედავად ქორწინების დიდი მნიშვნელობისა, გვერდს ვერ ავუვლით სტატისტიკურ მონაცემებს, რომელთა მიხედვითაც, ქორწინებათა 50% განქორწინებით სრულდება. თანამედროვე საზოგადოების უმრავლესობა ქორწინებას ბედნიერი ოჯახის აუცილებელ წინაპირობად არ განიხილავს და თვლის, რომ თანაცხოვრების არსი ურთიერთგაგებაში, საერთო ინტერესების ქონასა და ერთმანეთის პატივისცემაშია. შესაბამისად, სულ უფრო აქტიური ხდება მეუღლეთა შორის როგორც ქონებრივი, ასევე, პი-

რადი ურთიერთობების სამართლებრივი რეგულირება, რის საშუალებასაც იძლევა საქორწინო კონტრაქტი.

საქორწინო ხელშეკრულება მეუღლეებს შორის ნებაყოფლობით იდება და მისი მიზანია მხარეთა ქონებრივი თუ პირადი ხასიათის უფლება-მოვალეობების განსაზღვრა, როგორც ქორწინების განმავლობაში, ისე განქორწინებისას. გასათვალისწინებელია, რომ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი საქორწინო კონტრაქტს მხოლოდ ქონებრივ ურთიერთობათა მონესრიგების შესაძლებლობას ანიჭებს, თუმცა ვფიქრობ, მეუღლეებს უნდა შეეძლოთ საქორწინო კონტრაქტში არა მხოლოდ ქონებრივი, არამედ პირადი ხასიათის ურთიერთობების მომნესრიგებელი დებულებების გათვალისწინებაც.

აღსანიშნავია, რომ საქართველო არ გამოირჩევა ქორწინების ხელშეკრულების დადების სიხშირით. სტატისტიკური მონაცემების მიხედვით, 1997 წლიდან დღემდე დაახლოებით 320 მსგავსი კონტრაქტი გაფორმდა, რაც, დამეთანხმებით, ძალიან ცოტაა, განსაკუთრებით კი ევროპის ქვეყნებთან შედარებით. ვფიქრობ, ამის მიზეზი საზოგადოების ინფორმირებულობის დაბალი დონეა. მოსახლეობის ერთმა ნაწილმა არც კი იცის საქორწინო კონტრაქტების დადების შესაძლებლობის შესახებ, ნაწილი კი მეუღლეების მიერ საქორწინო კონტრაქტის გაფორმებას ერთმანეთის მიმართ უნდობლობის გამოხატვად მიიჩნევს და ფიქრობს, რომ ქორწინების დასაწყისშივე განქორწინების შედეგებზე არ უნდა ფიქრობდეს. სინამდვილეში კი საქორწინო ხელშეკრულება საშუალებას იძლევა სერიოზული და მტკივნეული საკითხები პრაგმატულად და უმტკივნეულოდ გადავწყვიტოთ.

ნებისმიერი კანონმდებლობა ქვეყნის მოსახლეობის ტრადიციებისა და დამოკიდებულებების გამოძახილია. შესაბამისად, იმისათვის, რომ საქორწინო კონტრაქტი საქართველოს კანონმდებლობის განუყოფელი ნაწილი გახდეს, საჭიროა საზოგადოების ინფორმირებულობა ამ ინსტიტუტის შესახებ, მისი დადებითი და უარყოფითი ასპექტების საჯაროდ განხილვა და სხვა ღონისძიებები, რომლებიც საზოგადოებას საქორწინო ხელშეკრულებების მიმართ ნდობას გაუჩენს. დროთა განმავლობაში მოსახლეობა მივა იმ დასკვნამდე, რომ განქორწინებისას, საქორწინო ხელშეკრუ-

ლების არსებობის შემთხვევაში, მეუღლეები გაცილებით ნაკლებ სულიერ და ფიზიკურ ტკივილს განიცდიან.

ხელშეკრულების თავისუფლების ფარგლები

მარიამ კურტანიძე

ბაკალავრიატი, III კურსი

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი*

საკვანძო სიტყვები: ხელშეკრულება, კონტრაჰენტი, კონტრაჰირების იძულება, მართლწესრიგი, თავისუფალი ნება

სამოქალაქო სამართალში ხელშეკრულების თავისუფლების ფარგლების განსაზღვრისთვის განვიხილოთ ხელშეკრულების არსი და პირობები კერძოსამართლებრივ პრინციპებთან და სამოქალაქო კოდექსთან მიმართებით.

„ხელშეკრულება კანონის საფუძველზე იდება, შესაბამისად, მას კანონის ძალა აქვს, რომლის ფარგლებშიც მხარეს სამოქალაქო უფლებათა განხორციელების ვალდებულება წარმოეძობა“ (ჯორბენაძე 2017: 60). არსებობს ხელშეკრულების რამდენიმე სახე და თითოეული მათგანი ადამიანის თავისუფალ ნებას ეფუძნება. ხელშეკრულების თავისუფლება თავისუფალი სამოქალაქო საზოგადოების წინაპირობაა. სამოქალაქო კოდექსი მხარეებს აძლევს ნებას, აირჩიონ ხელშეკრულების ტიპი და კონტრაჰენტი და განსაზღვრონ მისი შინაარსი. თუმცა კანონით განერილია ხელშეკრულების თავისუფლების ფარგლები, კეთილსინდისიერებისა და თანასწორობის კერძოსამართლებრივი პრინციპების დარღვევის პრევენციის მიზნით.

კონტინენტური ევროპის, აზიისა და საერთო სამართალში ხელშეკრულების თავისუფლების ფარგლებს რამდენიმე საუკუნის ისტორია აქვს. ქართულ სამართალში, გერმანულის მსგავსად, კონტინენტური ევროპისა და საერთო სამართალთან შედარებით,

უკეთ არის მონესრიგებული ხელშეკრულების თავისუფლება კანონთან, საჯარო წესრიგსა და ზნეობასთან მიმართებით.

მიუხედავად მხარეთა ნების თავისუფლად გამოხატვის უფლებისა, აბსოლუტური თავისუფლება არ არსებობს. კეთილსინდისიერებისა და თანასწორობის კერძო სამართლის ფუნდამენტური პრინციპების დაცვისთვის აუცილებელი ხდება ხელშეკრულების თავისუფლების სამართლებრივ ფარგლებში მოქცევა და გარკვეულწილად შეზღუდვაც, რომლის კარგი მაგალითიცაა კონტრაჰირების იძულება. კონტრაჰირების იძულებისას მხარეთა თანასწორობა სამართლებრივი ურთიერთობის განსაზღვრის უპირველესი საფუძველია, რამდენადაც კონტრაჰირების იძულებისას ბაზარზე გაბატონებული სტატუსის მქონე პირი პირთა განუსაზღვრელი წრის მიმართ ხელშეკრულების დადების ვალდებულებითაა შებოჭილი. კონტრაჰენტის იძულება დასაშვებია საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით განსაზღვრულ შემთხვევებში და მხარეს უფლებრივად ბოჭავს კონტრაჰენტის არჩევაში, ხელშეკრულების შინაარსი კი არაგონიერულობის შემთხვევაში იბოჭება.

მხარეები დადებული ხელშეკრულებით თვითონვე ადგენენ მის ფარგლებს, რამდენადაც ისინი შებოჭილები არიან ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ მოთხოვნათა კეთილსინდისიერად შესრულების ვალდებულებით, ხოლო სამოქალაქო კოდექსში კანონმდებელი აღიარებს ზიანის ანაზღაურების მონესრიგებულ დათქმას, 395-ე მუხლის მე-2 ნაწილის მიხედვით.

დემოკრატიული სახელმწიფოსთვის აუცილებელია როგორც თავისუფალი ნების გამოვლენა, ისე მისი საზღვრების დადგენა. ხელშეკრულების თავისუფლების ნებისმიერი შეზღუდვა მიმართულია მართლწესრიგისა და თანასწორუფლებიანობისკენ.

არასრულწლოვანთა განრიდებისა და მედიაციის პროგრამა

ანა მაისურაძე

ბაკალავრიატი, IV კურსი

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი*

განრიდებისა და მედიაციის პროგრამა არასრულწლოვნის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან გათავისუფლების ახალი მექანიზმია, რომელიც ამოქმედდა 2010 წლის 15 ნოემბერს. ამ ინსტიტუტის შემოღებით მოხდა პროკურატურისა და სასამართლოს რესურსების დაზოგვა, ასევე მნიშვნელოვანი ნაბიჯი გადაიდგა სისხლის სამართლის პოლიტიკის ლიბერალიზაციისაკენ, რის შედეგადაც შესაძლებელი გახდა ნასამართლევ, პირობით მსჯავრდებულ პირთა და პატიმართა რაოდენობის შემცირება.

აღსანიშნავია, რომ საქართველოს იუსტიციის მინისტრის N216 ბრძანების შესაბამისად, განრიდებისა და მედიაციის პროცესში მონაწილეობა არის ნებაყოფლობითი გადანყვეტილება და გამოიყენება მხოლოდ მაშინ, როცა არასრულწლოვანი აღიარებს დანაშაულს. მხარეები უფლებამოსილი არიან ნებისმიერ ეტაპზე უარი თქვან განრიდების/მედიაციის პროცესში მონაწილეობაზე.

განრიდებისა და მედიაციის პროგრამის ფარგლებში, დისკრეციული უფლებამოსილების საფუძველზე, პროკურორს აქვს შესაძლებლობა სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას განარიდოს არასრულწლოვანი, რომელმაც პირველად ჩაიდინა ნაკლებად მძიმე დანაშაული, თუ ის აღიარებს დანაშაულის ჩადენას, მზად არის ბოდიში მოუხადოს დაზარალებულს, ასეთის არსებობის შემთხვევაში და აანაზღაუროს ზიანი.

განრიდების შესახებ გადანყვეტილების მიღების შემდეგ პროკურორი უკავშირდება სოციალურ მუშაკს და გადასცემს არასრულწლოვნის საქმეს. სოციალური მუშაკი შეიმუშავებს არასრულწლოვნის ბიოფსიქოსოციალურ პორტრეტს, რის საფუძველზეც განისაზღვრება, თუ რომელი პირობის შესრულება იმოქმედებს დადებითად არასრულწლოვანზე და ხელს შეუწყობს მის რესოციალიზაციას. ამის შემდეგ, მედიაციის ფარგლებში, რაც

აღდგენითი მართლმსაჯულების ელემენტებს მოიცავს, მხარეები შეთანხმდებიან სამოქალაქო ხელშეკრულებაზე, რომელსაც ხელს აწერენ არასრულწლოვანი, მისი მშობლები, დაზარალებული, სოციალური მუშაკი და პროკურორი.

აღსანიშნავია, რომ არასრულწლოვნის მიერ ხელშეკრულების პირობების შესრულებას მეთვალყურეობას უწევს სოციალური მუშაკი. თუმცა შესაძლოა, რომ არასრულწლოვანმა არ გამოიყენოს მისთვის მიცემული შანსი და დაარღვიოს ხელშეკრულების პირობები. ასეთ შემთხვევაში სოციალური მუშაკი არასრულწლოვნის საქმეს კვლავ პროკურორს დაუბრუნებს. პროკურორი კი უფლებამოსილია დაიწყოს ან განაახლოს სისხლისსამართლებრივი დევნა.

განრიდებისა და მედიაციის პროგრამა არასრულწლოვნისთვის წარმოადგენს შანსს, გარკვეული პირობების შესრულების სანაცვლოდ გადადგას ნაბიჯი წარმატებული მომავლისკენ, განაგრძოს ცხოვრება ნასამართლობის, სასჯელის გარეშე და დაიწყოს კანონმორჩილი ცხოვრება. პროგრამა საქართველოსთვისაა შექმნილი, სამართლებრივი წინამორბედი არ ჰყავს და, უდავოდ, ეფექტური საშუალებაა არასრულწლოვნის მართლმშენების ხელშეწყობის, მისი რესოციალიზაციისა და დაზარალებულის დაკმაყოფილების თვალსაზრისით. რასაც მოწმობს შემდეგი სტატისტიკა: განრიდებული 715 არასრულწლოვნიდან, განრიდების ხელშეკრულების მოქმედების დროს ახალი დანაშაული ჩაიდინა მხოლოდ 11-მა.

განრიდება და მედიაცია ეყრდნობა აღდგენით მართლმსაჯულების კონცეფციას, რომელიც მაქსიმალურად ითვალისწინებს დამნაშავესა და დაზარალებულის ინტერესებს, მიმართულა დანაშაულის პრევენციაზე, არასრულწლოვნის რესოციალიზაციასა და ზრუნავს საზოგადოების, როგორც მთლიანობის, გაჯანსაღებაზე.

ზუსტი და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებები

Digitalisferrugenea L. პერიკარპიუმის **ფენილეთანოიდური გლიკოზიდები**

თამარ კოპალიანი

დოქტორანტი

საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია
პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი

ვაჟა ნებიერიძე

საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა აკადემიური დოქტორი
თსსუ იოველ ქუთათელაძის ფარმაკოქიმიის ინსტიტუტი

გულის უკმარისობისათვის შეუცვლელ სამკურნალო საშუალებებს საგულე გლიკოზიდები და მათ შორის უმნიშვნელოვანესს *Digitalis* – სათითურას კარდენოლიდები წარმოადგენენ, რომლებიც თითქმის 2,5 საუკუნის განმავლობაში წარმატებით გამოიყენებიან მედიცინაში. *Digitalis* გვარის (ოჯახი Scrophulariaceae) 40-მდე მცენარიდან საქართველოში იზრდება კავკასიის ენდემური სახეობა *Digitalis ciliata* Trautv. – წამწამოვანი სათითურა, *D. ferrugenea* L. – ჟანგოვანა სათითურა, მცირე რაოდენობით *D. nervosa* Steud et Hochst და *D. schischkinii* Ivanina. წამწამოვანი სათითურა კავკასიის ქედსა და მის განედებზე დიდ მასივებს ქმნის, იგი საუკეთესო სამკურნალწამლო ნედლეული აღმოჩნდა და გამოყენება ჰპოვა სამედიცინო პრაქტიკაში.

D. ferrugenea L. – ჟანგოვანა სათითურა მრავალწლოვანი ბალახოვანი მცენარეა, სწორი მარტივი 40-150 სმ სიმაღლის ღეროთი და მორიგეობით განწყობილი 15-30 სმ სიგრძის ლანცეტი-სებრი ფოთლებით, ხშირად ჟანგისფერი ლაქებით, მტევნად შეკრული ხშირი ყვავილით. გავრცელებულია ხმელთაშუა ზღვის მხარეში, მცირე აზიაში, ბალკანეთის ნახევარკუნძულზე, კავკასიაში. საქართველოში იზრდება შუა ქართლში, მთიანეთში, გარე კახეთში, სამცხე-ჯავახეთში, აჭარაში, აფხაზეთში, სამაჩაბლოში, სუბ-

ალპურ ზონაში, უმეტესწილად ნიფლნარ და მუხნარ ღია და დაჩრდილულ ტყეებში.

გასული საუკუნის 30-40 წლებში ფრმაკოქიმიის ინსტიტუტში პროფესორ ნიკოლოზ მასხულიამ *D. ferrugenea*-ს ფოთლებიდან შეიმუშავა შვეიცარიული ფირმა Hoffman La Roch-ის მიერ წარმოებული Digalen-ის ანალოგიური პრეპარატი და მისგან განსხვავებით Digalen-neo უწოდა. Digalen-neo-ს თბილისის ქიმიურ-ფარმაცევტული ქარხანა აწარმოებდა და პროდუქცია მთელ საბჭოთა კავშირს აკმაყოფილებდა.

D. ferrugenea L. კარდენოლიდები პირველად 1952 წელს Stoll და Renz-მა შეისწავლეს. *D. Ferrugenea*-დან 45-მდე სხვადასხვა აგლიკონის წარმოებული გლიკოზიდი იქნა გამოყოფილი და დახასიათებული. ნაჩვენები იყო, რომ სხვადასხვა რეგიონში მოზარდი მცენარე ქიმიური შედგენილობით განსხვავდება ერთმანეთისგან.

ჩვენს მიზანს საქართველოში მოზარდი *D. ferrugenea*-ს ქიმიური შედგენილობის შესწავლა შეადგენდა. მცენარე დიდი რაოდენობით ივითარებს თესლებს, რომელიც შეიძლება გამოყენებულ იქნას შეუცვლელი ბიოქიმიური რეაქტივის დიგიტონინის მისაღებად. თესლებიდან დიგიტონინის წარმოების დროს გამოუყენებელი რჩება ნაყოფსაფარის – პერიკარპიუმის დიდი მასა.

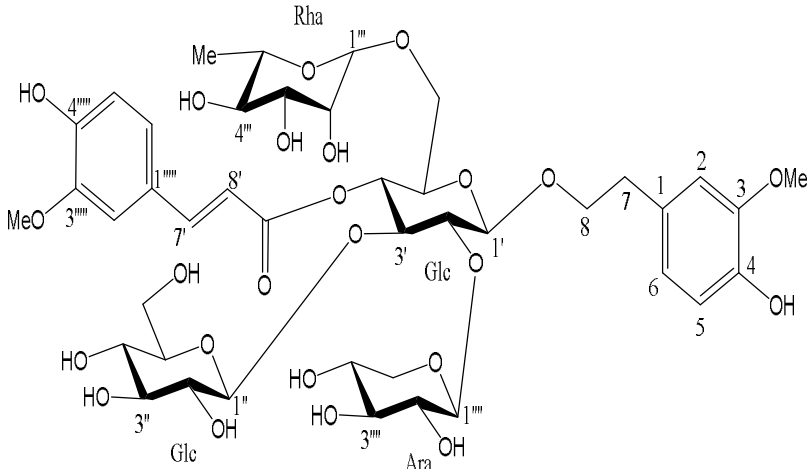
ჩვენი კვლევა *D. ferrugenea* L. – პერიკარპიუმის შესწავლას ეძღვნება. ნაყოფები შეგროვებულ იქნა დაბა ბაკურიანში 2015 წლის სექტემბერში.

200 გ ჰ/მ დანვრილმანებულ პერიკარპიუმს სამჯერადად ვწვლილავდით 80% მეთანოლით თანაფარდობით 1:5 წყლის აბაზანაზე გათბობით. სპირტის მოცილების შემდეგ წყლიან ხსნარს ვასუფთავებდით ქლოროფორმით და გადაგვქონდა Diaion HP-20 სვეტზე. ელუირებას ვახდენდით H₂O-MeOH – 10:0→0:10 სისტემით. შედეგად, მიღებულ იქნა 4 ფრაქცია ამორფული ფხვნილის სახით: წყლიანი, 30% MeOH, 80% MeOH და MeOH. 30% მეთანოლიანი ელუატის ქრომატოგრაფირებით ჯერ Sephadex LH-20-ის, ხოლო შემდეგ სილიკაგელის სვეტებზე მივიღეთ 3 ინდივიდუალური ნივთიერება.

ნივთიერებათა სტრუქტურები დადგინდა ერთ- და ორგანზომილებიანი NMR (¹H, ¹³C, HSQC, HMBC, COSY) და მას-სპექ-

ტროსკოპის (ESI/MS) გამოყენებით. ერთი მათგანი(1) ახალი ორგანული ნივთიერებაა, ხოლო ორი დანარჩენი იდენტიფიცირებულ იქნენ, როგორც მაქსოზიდი (2) და პურპურეაზიდი E (3).

ნივთიერება 1 ყვითელი ამორფული ფხვნილია. $^1\text{H-NMR}$ სპექტრში აღინიშნება 1,3,4-ჩანაცვლებული ბენზოლის ბირთვის δ 7.21, 7.10, 6.80, ტრანს-ორჩანაცვლებული ორმაგი ბმის δ 7.67 და 6.42 სიგნალები, რომლებიც მიუთითებენ 3-მეთოქსი,4-ოქსიფენილეთილენის – ფერულის მჟავის ნაშთის არსებობაზე. $^1\text{H-NMR}$ სპექტრის სიგნალები δ 6.73, 6.83 და 6.70 1,3,4-ჩანაცვლებული ბენზოლის ბირთვის, ხოლო ორი მეთილენის პროტონის δ 4.00-3.75 და 2.83 კი ფენილეთილის ნაშთის არსებობის მაჩვენებელია. მეთოქსი ჯგუფების მდებარეობა აცილურ და აგლიკონის ნაშთების C(3''') და C(3) ნახშირბად ატომებთან დადგინდა HMBC სპექტრის კორელაციური პიკებით δ 3.89 (MeO-C(3'''))/ δ 149.1 C(3''') და δ 3.82 (MeO-C(3))/ δ 147.0 C(3)). შაქროვანი ნაწილის $^1\text{H-NMR}$ სპექტრში, აღინიშნება ოთხი ანომერული პროტონის δ 4.65, 4.64, 4.54, 4.51 და ერთი მეთილის ჯგუფის δ 1.21 სიგნალები. $^1\text{H-}^1\text{H COSY}$, HSQC და HMBC სპექტრებით შესაძლებელი გახდა ნივთიერება 1-ის ყველა პროტონის და ნახშირბადის ქიმიური ძვრადობის აღწერა (ცხრილი 1). HMBC სპექტრში კორელაციური პიკები ანომერულ პროტონებსა და გლიკოზირებულ ნახშირბადებს შორის δ 4.65 (H-C(1''))/ δ 81.1 C(3'), δ 4.64 (H-C(1''))/ δ 67.2 C(6') და δ 4.54 (H-C(1''))/ δ 82.3 C(2') ადასტურებენ მონოსაქარიდების რაოდენობას და ჩანაცვლების პოზიციას.



ფერუგოზიდი A

ნივთიერება **1**-ისთვის დადგინდა სტრუქტურა: 2-(3-მეთოქსი,4-ჰიდროქსიფენილ)ეთილ O-β-D-გლუკოპირანოზილ-(1→3)-O-[α-L-რამნოპირანოზილ-(1→6)]-[α-L-არაბინოპირანოზილ-(1→2)]-4-O-(E)-ფერულოილ-β-D-გლუკოპირანოზიდი. იგი ლიტერატურაში არ არის აღწერილი, ახალი ორგანული ნივთიერება გახლავთ და **ფერუგოზიდი A** ეწოდა.

ამგვარად, ჩვენს მიერ პირველადაა შესწავლილი *D. ferruginea*-პერიკარპიუმის ქიმიური შედგენილობა. ასევე, პირველადაა იზოლირებული და იდენტიფიცირებული ფენილეთანოიდური გლიკოზიდები, რომელთაგან **1** ახალი ორგანული ნივთიერებაა.

ურანგო ტაბლო კალკულუსის გამოყენება სემანტიკურ ქსელში

ლია კურტანიძე

დოქტორანტი

საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი

დიდხნიანი სტაგნაციის შემდეგ ტაბლოზე დაფუძნებული მსჯელობის მეთოდები გახდა პოპულარული სემანტიკური ვების განვითარების პარალელურად. სახეობათა ლოგიკის ყველა ძირითადი გამოყვანი სისტემა (მაგ. Racer, FaCT++, Pellet, და ა.შ.) იყენებს ტაბლოს, როგორც მსჯელობის მთავარ მეთოდს.

ტაბლო კალკულუსი დაფუძნებულია უარყოფის დაშვების პრინციპზე. როდესაც მოცემულია ფორმულა, დაფუძნებით მის უარყოფას და განსაზღვრული წესების შესაბამისად დავშლით ქვეფორმულებად. ამ დაშლისას წარმოიქმნება ფორმულათა ხე. თუ ამ ხის ყოველი ტოტი დახურულია (ნიშნავს, რომ ტოტი შეიცავს საპირისპირო ფორმულებს), მაშინ მოცემული ფორმულა არის ჭეშმარიტი. ტაბლოს მთავარი უპირატესობა სხვა მეთოდებთან მიმართებაში არის ის, რომ ის გვაძლევს მოდელს შესრულებადი ფორმულისათვის, ან კონტრ-მაგალითს მცდარი ფორმულისათვის.

ლიტერატურაში გვხვდება ტაბლო კალკულუსის მრავალი მოდიფიკაცია. ეს მოიცავს ტაბლო კალკულუსს ინტუიციონისტური, მოდალური, არამონოტონური, სუბსტრუქტურული, მრავალმნიშვნელობიანი და სხვა ლოგიკებისათვის. წინა შრომებში ჩვენ განვსაზღვრეთ ტაბლო კალკულუსი ურანგო ლოგიკისათვის. ამ მოხსენებაში ჩვენი მიზანია მისი პრაქტიკული გამოყენების დემონსტრირება.

ურანგო თერმები არის პირველი რიგის თერმები, რომლის ფუნქციონალურ სიმბოლოებს არ აქვთ ფიქსირებული ადგილიანობა: ერთიდაიგივე სიმბოლოს შეიძლება ჰქონდეს სხვადასხვა არგუმენტების რაოდენობა სხვადასხვა ადგილებზე და ერთი და იგივე ცვლადები (მიმდევრობით ცვლადები) შეიძლება წარმოვადგინოთ როგორც ურანგო თერმების სასრული (შეიძლება ცარიელი) მიმდევრობა. აღსანიშნავია, რომ ურანგო თერმების უნი-

ფიკაცია არაგაჩერებადია, ვინაიდან მათ აქვთ უსასრულოდ ბევრი უნიფიკატორი.

უკანასკნელ წლებში მიმდევრობათა ცვლადების გამოყენებადობა დადასტურებულია ისეთ საკითხებთან მიმართებაში, როგორიცაა XML დოკუმენტები, ცოდნის წარმოდგენა, ავტომატური მსჯელობა, გადაწერა, ფუნქციონალური პროგრამირება და სხვა.

ამ მოხსენებაში წარმოვადგენთ ტრადიციული ტაბლო გამოყვანის სისტემის გაფართოებულ ვერსიას ფორმულებისათვის, რომლებიც აგებულია ურანგო თერმებით. ურანგო უნიფიკაცია გამოყენებულია როგორც ტოტების დახურვის მექანიზმი. იგი არჩევს თერმებს კვანტორების დაშლის წესებში ჩანაცვლებისათვის. ჩვენ ვაჩვენებთ ამ გაფართოებული მეთოდის პოტენციალს სემანტიკურ ვებთან დაკავშირებულ მაგალითზე. ასეთ შემთხვევებში ურანგო თერმების უნიფიკაციის პრობლემა დაიყვანება შეთანადების პრობლემაზე, რომელიც უნიფიკაციისაგან განსხვავებით გაჩერებადია. ბოლოს, ჩვენ ვაჩვენებთ ამ მეთოდით მსჯელობის შესაძლებლობას სემანტიკურ ვებში, თუმცა არ გამოვიყენებთ სემანტიკური ვების რომელიმე კონკრეტულ ენას.

ქართული ტექსტების ავტომატური ინტელექტუალური კლასიფიკაციის მეთოდები და ინსტრუმენტები

კონსტანტინე დემურჩევი

დოქტორანტი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

საკვანძო სიტყვები: ციფრული ეპოქა, ქართული ტექსტების ავტომატური კლასიფიკაცია, ქართული ენის ლოგიკური გრამატიკა, ქართული უნივერსალური ჭკვიანი კორპუსი

2017 წლიდან საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის „ინფორმატიკის“ სადოქტორო პროგრამის ფარგლებში ამოქმედდა სადოქტორო თემა „ქართული ტექსტების კლასიფიკაციის მეთოდები და ინსტრუმენტები“ (დოქტორანტი – კონსტანტინე დემურ-

ჩვეი, სამეცნიერო ხელმძღვანელი – საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ქართული ენის ტექნოლოგიების სასწავლო-სამეცნიერო ცენტრის დირექტორი და ხელოვნური ინტელექტის დეპარტამენტის პროფესორი კონსტანტინე ფხაკაძე).

ამასთან, ეს ახლად ამოქმედებული სადოქტორო თემა, რომელიც ძირეულად ეყრდნობა სტუ ქართული ენის ტექნოლოგიების სასწავლო-სამეცნიერო ცენტრის გრძელვადიანი პროექტის „ქართული ენის ტექნოლოგიური ანბანი“ [1] ორწლიანი ქვეპროექტის „კიდევ ერთი ნაბიჯი მოსაუბრე ქართული თვითგანვითარებადი ინტელექტუალური კორპუსისაკენ“ ფარგლებში ფხაკაძის ქართული ენის ლოგიკურ გრამატიკაზე [2] დაყრდნობით უკვე შემუშავებულ ქართულ ინტელექტუალურ ვებ-კორპუსს [3], სხვა სიტყვებით, ქართული ჭკვიანი კორპუსის პირველ საცდელ ვერსიას (<http://corpus.ge/>), მიზნად ისახავს სხვადასხვა მახასიათებლებით ქართული ტექსტების ავტომატური ინტელექტუალური კლასიფიკაციის თეორიული მეთოდებისა და კომპიუტერული ინსტრუმენტების შემუშავებას, რითაც ის მნიშვნელოვანი ნაწილი ხდება ქართული ენის სრული ტექნოლოგიური დამუშავებისა და, შესაბამისად, ქართული ენის ციფრული კვდომის საფრთხისგან დაცვის მიზნით გრძელვადიანი პროექტის „ქართული ენის ტექნოლოგიური ანბანი“ ფარგლებში 2012 წლიდან საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტში მიმდინარე კვლევებისა [4].

ამგვარად, ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, მოხსენებისას, მოკლედ იქნება მიმოხილული სადოქტორო თემის „ქართული ტექსტების კლასიფიკაციის მეთოდები და ინსტრუმენტები“ სასაფუძვლო შედეგები, მისაღწევი მიზნები და, ასევე, ის უპირატესობები, რაც კვლევით დასახული მიზნების მიღწევის შემთხვევაში ქართულ კულტურულ სივრცეს მიეცემა დღეს უკვე კარს მომდგარ და სანახევროდ უკვე ამოქმედებულ ციფრულ ეპოქაში.

ლიტერატურა:

1. კ.ფხაკაძე: ქართული ენის ტექნოლოგიური ანბანი – XXI საუკუნის ერთ-ერთი უმთავრესი ქართული გამოწვევა, საპარლამენტო კონფერენციის „ქართული ენა – 21-ე საუკუნის გამოწვევები“ შრომები, 95-102, 2013.

2. კ. ფხაკაძე, მ. ჩიქვინიძე, გ. ჩიჩუა, დ. კურცხალია, ა. მასხარაშვილი: ქართული ენის ლოგიკური გრამატიკა: საფუძვლები და გამოყენებები – I ნაწილი, ჟურნალი „ქართული ენა და ლოგიკა“, N9, (2015-2016), 4-128.
3. კონსტანტინე ფხაკაძე, მერაბ ჩიქვინიძე, გიორგი ჩიჩუა, დავით კურცხალია, ინეზა ბერიაშვილი, შალვა მალიძე, ქართული ინტელექტუალური ვებ-კორპუსი: მიზნები, მეთოდები, რეკომენდაციები, გამოიქცა სამეცნიერო-საგანმანათლებლო ჟურნალის „ქართული ენა და ლოგიკა“ დამატების სახით, 4-320, 2017.
4. კონსტანტინე ფხაკაძე, მერაბ ჩიქვინიძე, გიორგი ჩიჩუა, დავით კურცხალია, მივხედოთ ქართულ ენას!, საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მაცნე, 149-158, (N1), 2016.

**ციფრული კვდომის საფრთხისგან ქართული და
აფხაზური ენების დაცვის მიზნები და ქართული
უნივერსალური ჭკვიანი კორპუსის საცდელი ვერსია**

შალვა მალიძე

დოქტორანტი

*საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, ქართული ენის
ტექნოლოგიების სასწავლო-სამეცნიერო ცენტრი*

დავით კურცხალია

მაგისტრანტი

*საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, ქართული ენის
ტექნოლოგიების სასწავლო-სამეცნიერო ცენტრი*

მერაბ ჩიქვინიძე

აკადემიური დოქტორი

*საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, ქართული ენის
ტექნოლოგიების ცენტრი*

საკვანძო სიტყვები: ციფრული ეპოქა, ქართული და აფხაზური ენები, ქართული ენის ლოგიკური გრამატიკა, ქართული უნივერსალური ჭკვიანი კორპუსი

მოხსენებისას მეტა-ქსელის (<http://www.meta-net.eu/>) კვლევის „ევროპის ენები ციფრულ ეპოქაში“ (<http://www.meta-net.eu/whitepapers/overview>) შედეგებისა და ქართული ენის ტექნოლოგიური მხარდაჭერის

გათვალისწინებით დასაბუთებულად წარმოვაჩინეთ იმ ციფრული კვდომის საფრთხის რეალურობას, რომლის წინამეცაა ქართული ენა ციფრულ ეპოქაში. ასევე, დასაბუთებულად წარმოვაჩინეთ იმასაც, რომ კიდევ უფრო მაღალი საფეხურის ციფრული კვდომის საფრთხის ქვეშაა საქართველოს კიდევ ერთი სახელმწიფო ენა – აფხაზური ენა (იხილეთ [1] და {2} და, ასევე, AR/122/4-105/14-17 და <http://geobani.com/HTML/aboutUs.html> მისამართებზე განთავსებული მასალები).

მოხსენებისას მიმოვიხილავთ აგრეთვე საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ქართული ენის ტექნოლოგიზების ცენტრში ფხაკადის ქართული ენის ლოგიკურ გრამატიკაზე დაყრდნობით შემუშავებულ ქართულ ინტელექტუალურ ვებ-კორპუსს, რომელიც, მიუხედავად იმისა, რომ ქართული უნივერსალური ჭკვიანი კორპუსის ჯერ მხოლოდ საცდელი ვერსიაა, უკვე არის:

1. ერთადერთი თვითგანვითარებადი (მასში ჩადგმული სახით ფუნქციონირებს მისი ავტომატურად განმავითარებელი ინსტრუმენტები) მრავალმოდალური (მასში ჩადგმული სახით ფუნქციონირებს ქართული ტიტირიებული სამეტყველო მონაცემების საცდელი კორპუსი და ამ ტიპის კორპუსის ამგები ინსტრუმენტები) ქართული კორპუსი, რომელიც ამავდროულად არის ქართული ენის ტექნოლოგიურად ყველაზე უფრო მეტად მხარდაჭერილი და ყველაზე უფრო მოცულობითი კორპუსი. ხაზგასასმელია, რომ ქართული უნივერსალური ჭკვიანი კორპუსის ამ საცდელი ვერსიის აგებით, რომელიც 2017 წლის 8 ოქტომბრის მონაცემებით უკვე შეიცავს 260150828 ქართულ სიტყვას, რომელთაგან 4102270 განსხვავებულია, ქართული ენა ციფრული კვდომის საფრთხისგან ბევრად უფრო დაცული გახდა, ვიდრე ის მანამდე იყო.

2. ერთადერთი ქართული მრავალენოვანი კორპუსი, რომელშიც პარალელურ ქართულ-ინგლისურ და ქართულ-რუსულ საცდელ კორპუსებთან ერთად საცდელი სახით უკვე ფუნქციონირებს ერთადერთი აფხაზური კორპუსი. – ხაზგასასმელია, რომ აფხაზური ენის ამ საცდელი კორპუსის აგებით, რომელიც 2017 წლის 8 ოქტომბრის მონაცემებით უკვე შეიცავს 260150828 აფხაზურ სიტყვას, რომელთაგან 4102270 განსხვავებულია, აფხაზური

ენის ციფრული კვდომის საფრთხისგან დაცვის მიმართულებით პირველი მნიშვნელოვანი ნაბიჯი გადაიდგა.

ლიტერატურა:

1. კონსტანტინეფხაკაძე, მერაბ ჩიქვინიძე, გიორგი ჩიჩუა, დავით კურცხალია, მივხედოთ ქართულ ენას!, საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მაცნე, 149-158, (N1), 2016.
2. კონსტანტინე ფხაკაძე, მერაბ ჩიქვინიძე, გიორგი ჩიჩუა, დავით კურცხალია, ინეზა ბერიაშვილი, შალვა მალიძე, ქართული ინტელექტუალური ვებ-კორპუსი: მიზნები, მეთოდები, რეკომენდაციები, გამოიცა სამეცნიერო-საგანმანათლებლო ჟურნალის „ქართული ენა და ლოგიკა“ დამატების სახით, 4-320, 2017.

სოციალური და ეკონომიკური მეცნიერებები

კომუნიკაცია და მომსახურება – ეფექტიანი და პასუხისმგებლური ადგილობრივი ხელისუფლების შექმნის საფუძველი

დავით შამოვი

*საჯარო მმართველობის დოქტორი
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი*

საკვანძო სიტყვები: ადგილობრივ თვითმმართველობაში დასაქმებული პერსონალი, ელექტრონული სერვისები, მოქალაქეთა ჩართულობა.

მოსახლეობის პრობლემები

თბილისის მოსახლეობის დიდ ნაწილს აწუხებს სოციალური პრობლემები, რისთვისაც ხშირად მიმართავენ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს და ითხოვენ მედიკამენტების დაფინანსებას, ერთჯერად სოციალურ დახმარებებს, სარიტუალო მომსახურების დაფინანსებას, ასევე, მოქალაქეებს აწუხებთ კომუნალური საკითხები, მოძველებული ინფრასტრუქტურა, ხშირია მიმართვა დანგრეული და ავარიული სახლების აღდგენა-რეაბილიტაციის, ალტერნატიული საცხოვრებელი ფართისა და ბინათმესაკუთრეთა ამხანაგობების განვითარების პროგრამის ფარგლებში, თანადაფინანსების თაობაზე.

ადგილობრივ თვითმმართველობაში დასაქმებული პერსონალი

თვითმმართველობის ორგანოში დასაქმებულ საჯარო მოხელეს ან ამ სისტემაში დასაქმების მსურველ კანდიდატს მოეთხოვება ის, რომ მინიმალური საკანონმდებლო ცოდნა ჰქონდეს, ჰქონდეს მოტივაცია და იყოს შედეგზე ორიენტირებული.

პირდაპირი კომუნიკაცია მოსახლეობასთან – ადამიანს უნდა შეეძლოს მოქალაქეებთან ურთიერთობა პირველ რიგში, გარდა ამისა, ის აუცილებელი კვალიფიკაცია, რომელიც მას დასჭირდება იმ საქმის ცოდნაში, რა პოზიციაზეც იმყოფება, ეს საქმე მას

უნდა აინტერესებდეს, ხოლო პესრპექტივაში კადრი უნდა იყოს მზარდი აუცილებლად.

პრაქტიკაში სასურველია და კარგია თუკი მათ ექნებათ საზოგადოებასთან ურთიერთობის შესაძლებლობის უნარი, მიუხედავად იმისა, ვერბალურად აქვთ თუ არა კონტაქტი საჯარო მოხელეებს მოქალაქეებთან, ისინი მაინც პირდაპირი მნიშვნელობით აკეთებენ იმ საქმეს, რომელიც ადამიანებს ეხებათ, მათ ბედთან არის დაკავშირებული.

ელექტრონული სერვისები

მოქალაქეებს ვერ სთავაზობენ მუნიციპალური სერვისების მიღებას ელექტრონული არხებით. იყენებენ სოციალურ ქსელს, ე.წ. “ფეისბუქის” გვერდს, სადაც თავსდება გამგეობების მიერ განხორციელებული სხვადასხვა აქტივობები, რომელიც მოსახლეობისათვის მხოლოდ ინფორმაციულ ხასიათს ატარებს. თუმცა, არის შემთხვევები, როდესაც მოქალაქეები აქტიურად ცდილობენ ამ გზით ურთიერთობა დაამყარონ გამგებლებთან, მიმართონ შეკითხვებით, თხოვნებით და რიგ შემთხვევაში პრეტენზიებითაც კი.

ეს მხოლოდ მუნიციპალიტეტის პრობლემა არაა და ეს უფრო კომპლექსური პრობლემაა, თუ რამდენად არის თვითონ საზოგადოება მზად იმისთვის, რომ მათ სერვისები ასეთი ფორმით მიიღონ, რომ ამას სჭირდება კარგი საინფორმაციო კამპანია, რადგან სამწუხაროდ მოსახლეობის გარკვეულ ნაწილს ხელი ჯერ კიდევ არ მიუწვდება ინტერნეტზე, რომ ტექნოლოგიური რევოლუცია ბევრისთვის ჯერ კიდევ მომხდარი არ არის.

მოქალაქეთა ჩართულობა

მოქალაქეთა აქტიურობა არის ის ძალიან მნიშვნელოვანი ფაქტორი, რომლითაც გამგეობებში უზრუნველყოფილი იქნება ეფექტური კომუნიკაციისა და მომსახურების მაღალი ხარისხი, თუმცა, მოქალაქეთა აქტიურობის ნახალისება უნდა ხდებოდეს იმით, რომ ამ ინტერესების მაღალი მიმღეობა იყოს თვითმმართველობების მხრიდანაც, საჯარო მოხელეებისაგან.

აუცილებელია თვითონ მოქალაქეთა ცნობიერების ამაღლება, ამ მიზნით გარკვეული საინფორმაციო კამპანიის ჩატარება (მაგალითად, სკოლებში, უმაღლეს სასწავლებლებში), ვინაიდან ბევრისთვის ჯერ კიდევ უცხოა თვითმმართველობის არსში ჩან-

ვდომა, ცენტრალური და ადგილობრივი ხელისუფლების ერთმანეთისაგან გამიჯვნა, არ იციან რა პრინციპებს ეფუძნება თვითმმართველობა. ამ კუთხით ცნობიერება საკმაოდ დაბალია.

სერვისების მიწოდება ეს არის ერთი ფუნქცია თვითმმართველობის და არა მთავარი ფუნქცია. მთავარი ფუნქცია არის ის, რომ თვითმმართველობაში ხდება თანამონაწილეობა, ხდება ინიციატივა, ხდება ჩართულობა და თვითმმართველობა მუშაობს არა მხოლოდ სამართლებრივი რეგულირებებით, არამედ სოციალური ჩართულობით და სოციალური ინსტიტუტების გაძლიერების გზით.

გამონვევები

ფუნდამენტურად უნდა შეიცვალოს გააზრება ადგილობრივი თვითმმართველობის, რომ ის უნდა იყოს მეტად გახსნილი, მოქალაქეებზე ორიენტირებული, აუცილებელია გააჩნდეთ მეტი ფინანსური დამოუკიდებლობა და რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, თვითონ თვითმმართველობის ფუნქციის გააზრება, რას აკეთებენ, სად აკეთებენ, როგორ აკეთებენ, რა მექანიზმებს იყენებენ, როგორ ზრუნავენ მოქალაქეებზე.

აუცილებელია გადანყვეტილების მიმღები პირები აღჭურვილები იყვნენ ცოდნით, უნარებით და შესაბამისი მიდგომებით საქმის მიმართ, იყვნენ გახსნილები და აქტიურები საზოგადოებასთან და ინტერესთა ჯგუფებთან ურთიერთობისას.

ადამიანისული კაპიტალის მნიშვნელობის გავლენა ეკონომიკური ზრდის პროცესზე

მედეა ხარაიშვილი

დოქტორანტი

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი*

საკვანძო სიტყვები: ადამიანისული კაპიტალი, ეკონომიკური ზრდა, ცხოვრების დონე, ფიზიკური კაპიტალი, მშპ

ადამიანისული კაპიტალის სწორი დაგეგმვა აუცილებელია ეკონომიკის სხვადასხვა სექტორის განვითარებისათვის. იგი საჭიროა ეკონომიკის განვითარების ხელშეწყობისათვის, რაც გულისხმობს მოსახლეობისთვის შესაბამისი განათლების მიცემას, მათ გადამზადებას ტექნოლოგიების, საინჟინრო, მენეჯმენტის, მედიცინის და ყველა პრიორიტეტულ დარგში.

ადამიანისული კაპიტალი ეკონომიკური განვითარების ინტენსიური სანარმოო ფაქტორია, საზოგადოების და ოჯახის განვითარებაა, რომელიც შრომითი რესურსების განათლებულ ნაწილს მოიცავს, ცოდნაა, ინტელექტუალური და მმართველობითი შრომის ინსტრუმენტია, საცხოვრებელი და შრომითი საქმიანობის გარემოა, რომელიც ადამიანისული კაპიტალის, როგორც განვითარების მწარმოებლური ფაქტორის, ეფექტიან და რაციონალურ ფუნქციონირებას უზრუნველყოფს.

მიუხედავად იმისა, რომ ფიზიკური კაპიტალის დაგროვება ძალზე მნიშვნელოვანია ქვეყნის ეკონომიკური ზრდის პროცესში, დროთა განმავლობაში ცხადი ხდება, რომ მატერიალური კაპიტალის ზრდა დამოკიდებულია ადამიანისული კაპიტალის ფორმირებაზე.

ადამიანისულ კაპიტალში ადეკვატური ინვესტიციების არარსებობა, ფიზიკური კაპიტალის გამოყენების დაბალ ტემპს განაპირობებს, რაც ინვესტ განვითარების ჩამორჩენას. განვითარებადი ქვეყნების უმრავლესობას ახასიათებს ეკონომიკური ზრდის დაბალი მაჩვენებელი, რომელიც ნაწილობრივ გამოწვეულია ადამიანისულ კაპიტალში ინვესტიციების არარსებობით.

ადამიანისეული კაპიტალის განვითარებისთვის განსაზღვრულია პრიორიტეტული მიმართულებები: შრომის ბაზრის მოთხოვნებზე ორიენტირებული სამუშაო ძალის განვითარება; სოციალური უზრუნველყოფის სისტემის სრულყოფა; ხელმისაწვდომი და ხარისხიანი ჯანდაცვის უზრუნველყოფა.

ადამიანისეული კაპიტალის ფორმირება მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს მოსახლეობის ცხოვრების დონეზე. მოსახლეობის ცხოვრების დონე გულისხმობს ადამიანთა მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების ხარისხს, რაც თავის თავში მოიცავს მოსახლეობის უზრუნველყოფას მატერიალური, სოციალური დოვლათით დაკმაყოფილებას და შესაბამისი საცხოვრებელი პირობების არსებობას. ცხოვრების დონე მრავალ ფაქტორზეა დამოკიდებული, მათგან მნიშვნელოვანია: მოსახლეობის შემოსავლები, განეული დანახარჯები, ქვეყანაში არსებული უთანასწორობა, მშპ-ს ცვალებადობა, ინფლაციის ტემპი.

მოსახლების ცხოვრების დონეზე მოქმედებს შემდეგი ფაქტორები: მოსახლეობის შემოსავლები, განეული დანახარჯები, ქვეყანაში არსებული უთანასწორობა, მშპ-ს ცვალებადობა. მოსახლეობის ცხოვრების დონის ანალიზი ნარმოდგენილია ოთხი ძირითადი მიმართულებით: კეთილდღეობა, ნორმალური დონე, სიღარიბე და სიღატაკე.

კონკრეტული მონაცემების გაუმჯობესება შესაძლებელია ეკონომიკური ზრდის მიღწევით. თუმცა ეკონომიკური ზრდა არ არის პრობლემის ავტომატური გადაჭრა, თუ იგი ქვეყნის ყველა ფენას შორის თანაბრად არ გადანაწილდება.

საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიის მიხედვით ეკონომიკური ზრდის სამი კრიტიკული პრობლემა გამოიკვეთა, ესენია: კერძო სექტორის დაბალი კონკურენტუნარიანობა, არასაკმარისად განვითარებული ადამიანისეული კაპიტალი და ფინანსურ რესურსებზე შეზღუდული ხელმისაწვდომობა.

ეკონომიკური ზრდა მიღწევადია ადამიანისეული კაპიტალის განვითარების გზით. თუმცა სახელმწიფოს მხრიდან მისი სრულყოფილი შესრულებისთვის აუცილებელია კერძო სექტორის კონკურენტუნარიანობის ამაღლება და ფინანსურ რესურსებზე ხელმისაწვდომობის შესაძლებლობა. ხოლო საბოლოო მიზანი უნდა

ემსახურებოდეს სოციალურად დაუცველი მოსახლეობის რაოდენობის შემცირებას, მაღალი განათლების დონის მიღწევას და კერძო სექტორის განვითარების შედეგად სამუშაო ადგილების გაზრდას. ადამიანისეული კაპიტალის განვითარებისთვის აუცილებელია სიღარიბის კოეფიციენტების უკეთესი შედეგების მიღწევა, რაც ადამიანისეული კაპიტალის დონის ამჟღავნებით არის მიღწევადი. ამიტომ, სოციალურ ხელშეწყობასთან ერთად, აუცილებელია საქართველოსთვის პრიორიტეტული დარგების განვითარება და მის ბაზაზე შესაბამისი განათლების უზრუნველყოფა.

ინჟინერია და ტექნოლოგიები

ბაქტერიული კულტურების ტექნოლოგიური დამუშავება „ყინვითი შრობით“

ლევან ნეფარიძე

რენატი მერკუზოვი

სალომე გიგაშვილი

საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტი

მიკრობიოლოგიური კულტურების გამოყენება ფართოდ აპრობირებული მეთოდია სასურსათო პროდუქტების წარმოების ტექნოლოგიაში. არსებობს მრავალი სახის დუღილი, რომელთა წარმართვაში უმნიშვნელოვანესი როლი სწორედ ბაქტერიებს უკავიათ. დღესდღეობით ფართოდ გამოიყენება მიკრობიოლოგიური კულტურების ყინვით გაშრობის მეთოდი – ლიოფილიზაცია, რომლის საშუალებითაც ხდება ბაქტერიების დამახასიათებელი სპეციფიკური ნიშან-თვისებების შენარჩუნება და საშუალებას გვაძლევს ეფექტურად ვმართოთ ტექნოლოგიური პროცესი.

საქართველოში ფერმენტირებული რძის პროდუქტები უმეტესად ლიოფირიზირებული მიკრობიოლოგიური მიკრობიოლოგიური კულტურით მზადდება, რომელიც იმპორტირებულია. დღესდღეობით საქართველოში არ იწარმოება ლიოფილიზირებული სახით რძის მაფერმენტირებელი მიკროფლორა, როგორცაა ყინვით გამომშრალი *Streptococcus* და *Lactobacillus* შტამები. კვლევის მიზანია, შეგვესწავლა და გამოგვეცადა მანვნის ბაქტერიული მიკროფლორის ლიოფილიზაციის მეთოდი, რომლის შედეგადაც ბაქტერიული შტამების სიცოცხლისუნარიანობა და ბიოლოგიური აქტივობა მაქსიმალური იქნება

კვლევის ფარგლებში *Streptococcus* და *Lactobacillus* ბაქტერიების სუფთა კულტურების ლიოფილიზაციის მიზნით გამოიცადა ორი ძირითადი ბუფერი – 10 % სუკროზა და 10% Skim Milk. ასევე გამოვცადეთ ყინვით შრობის სხვადასხვა ფიზიკური პარამეტრები, როგორცაა დრო, ვაკუუმის წნევა და ტემპერატურა. კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ 10% Skim Milk ბუფერის და ყინვით შრობის პარამეტრებით 23 საათი გაყინვა, ტემპერატურა

-47°C და ვაკუუმის 20 Pa, Streptococcus და lactobacillus შტამების ყველაზე მაღალ სიცოცხლისუნარიანობასა და ბიოლოგიურ აქტივობას იძლევა საბოლოო პროდუქტში.

აგრარული მეცნიერებები

ტრიტიკალე (*×Triticosecale Wittm & A. Camus*) – მომავლის პური

თინათინ ეპიტაშვილი

დოქტორანტი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

საკვანძო სიტყვები: ტრიტიკალე, პური, მახობელი, სელი, ტექნოლოგია

მარცვლეულის წარმოება, მათ შორის მეცხოველობისთვის აუცილებელი საკვები ბაზის შექმნა ჩვენი ქვეყნის აგრარული მეურნეობის განვითარებისათვის პრიორიტეტული მიმართულებაა. ამ აქტუალური ამოცანის გადასაწყვეტად შეიქმნა ხორბალ-ჭვავის ჰიბრიდი – ტრიტიკალე (*×Triticosecale Wittm & A. Camus*), სრულიად ახალი ბოტანიკური გვარი, რომელიც მარცვლოვანი პურეულის პროდუქტიულობის და ხარისხის ამაღლების საფუძველია. მასში გაერთიანებულია ორი კულტურის დადებითი ნიშანთვისებები: მარცვალში ცილებისა და ლიზინის (ამინომჟავა) მაღალი შემცველობა, იმუნიტეტი, მაღალმოსავლიანობა, მსხვილი მარცვალი, მწირ ნიადაგებთან შეგუების უნარი და სხვ. ტრიტიკალეს გამოყენება პურცხოვაში დააბალანსებს ხორბლის დეფიციტს ქვეყანაში. სწორედ ამიტომაც აქტუალური და საინტერესო მაღალი კვებითი ღირებულების პროდუქტის მისაღებად ტრიტიკალესა და ხორბლის ფქვილის ნარევის ოპტიმალური თანაფარდობის დადგენა. ეთნობოტანიკური უნარ-ჩვევების მოძიებისას კი აღმოჩნდა, რომ საქართველოს ზოგიერთ რეგიონში აქტუალურია პურის ხარისხისა და გემოვნების გაუმჯობესება ძვირფასი დიეტური დანამატებით, მათ შორის – სელი (*Linum Usitatissimum L*) და მახობელი (*Cephalaria Syriaca L*). სელის თესლი შეიცავს მაღალი ბიოლოგიური აქტივობის ცილას და თავისი შემადგენლობით ადამიანის ორგანიზმის იდეალური ცილის ტოლფასია, ხოლო მახობელის დამატება პურს ანიჭებს სასიამოვნო სურნე-

ლსა და სირბილეს, ზრდის შენახვის ხანგრძლივობას. ყოველივე ეს საფუძვლად დაედო ჩვენი კვლევის მიმართულებას.

ჩვენი კვლევის ობიექტია – ტრიტიკალე (*×Triticosecale Wittm & A. Camus*), რომელიც უმდიდრესი გენოფონდია, გამოიყენება როგორც ხორბლის სელექციაში ახალი ჯიშების შექმნისას, ასევე გენეტიკის რიგი თეორიული და პრაქტიკული ამოცანების გადაწყვეტაში.

ჩვენი მიზანია ტრიტიკალეს შერჩეული ფორმების და ხორბლის ფქვილის ნარევის ოპტიმალური პროპორციების დადგენა მაღალი კვებითი ღირებულების მქონე საკვები პროდუქტის – პურის მისაღებად, რომლის ხარისხობრივი მაჩვენებლების გასაუმჯობესებლად გამოყენებულია სელი და მახობელი.

აღნიშნული პრიორიტეტი მნიშვნელოვანი და ისტორიულად ტრადიციულია ქვეყნისათვის, მით უმეტეს, როცა აქტუალურია ნატურალური საკვები და ბიოდანამატები როგორიცაა: სელი და მახობელი.

Humanity

Fight for Rebuilding the Autocephaly of Orthodox Apostolic Church of Georgia at the Beginning of the XX Century

Ana Dolidze

MA in History

St. Andrew the First-Called Georgian University of the Patriarchate of Georgia

In 1783, there was made the Treaty of Georgievsk between the king Erekle II and Emperor Ekaterine II, according to which the Kingdom of Kartl-Kakheti by its own gets under the protection of the common faith politically and economically strong country of Russia. As a result, the state independence of Georgia was annulled and after that the historical autocephaly as well.

In the period of exarchy, Georgian Public Figures permanently mentioned in their reports regarding the anti-Georgian activities, though everybody avoided talking about rebuilding the autocephaly as the politically discussing subject. For example, in 1894 archpriest Davit Ghambashidze printed the scientifically processed letter “Autocephaly of the Georgian Church” of the priest Kalistrate Tsintsadze in the magazine “Shepherd”. The mentioned letter wasn’t printed even half one, the exarch Vladimer called for priest Davit and threatened him: “In case the letter isn’t finished with the fact, that Church of Georgia had never been independent, I will close your magazine and make you evicted from Georgia as well”.

In 1905, the aforesaid work became the basis of instituting the case upon rebuilding the Autocephaly of Georgia.

At first, it seemed the agreement was made: at the sessions of Russian Synod held connected with the Autocephaly of Church of Georgia, the professor Sokolov grounded the fact, that Church of Georgia was really autocephalic on the basis of

Greek sources and the mentioned right must be brought back to it by all means, the rest members of the session agreed with him; the exarch Nikoloz who arrived in Tbilisi promised the population that he would rebuild the autocephaly; the brother of exarch accompanied his brother in Georgia thought, that the autocephaly must be brought back to the Church of Georgia and as a result of which the disgraceful dissidence to be avoided for Russia; but he realized the fact, that rebuilding the autocephaly would cause the rebuilding the state independence as well. That is why, the mentioned issue, as the one including the separate danger, got unsolved.

The head of Holy Synod Aleks Obolensk strongly opposed the rebuilding of autocephaly, he tried to give the right for Georgian people only having the Georgian exarchs and he was proving, that it was uncomfortable having two autocephaly in one kingdom, the church must be only one, as we have it in our “Belief”.

The members of Russian Synod realized, that they could not stop the striving of Georgians for rebuilding the autocephaly and they made the decision as follows: the Georgian patriarch must be in Svetitskhoveli and the Russian metropolitan – in Tbilisi. But Georgians did not change their point of view connected with the mentioned one, the mentioned decision was unacceptable for them, in February-March 1917 they took the advantage of political changes of Russia and on 25th (12th) March they declared the rebuilding of autocephaly of Church of Georgia. Russian Synod met this fact negatively- there was started sending the opposite epistles and propagation in the religious society of Russians. As a result, Georgian were forced to fight for maintaining the already rebuilt autocephaly, as the clerical and secular authority of Russian still tried to abolish the mentioned one. This long-term fight was finished on 4th March 1990, as a result of hard work of Catholicos-Patriarch of Georgia Ilia II, the World Patriarchate of Constantinople

acknowledged the historical autocephaly of Orthodox Church of Georgia.

The city of Tiflis in the XIX century

Beka Gachechiladze

Doctoral Student

*Saint Andrew the First-Called Georgian University of the
Patriarchate of Georgia*

Tiflis and the Georgian governance system in general have been changed several times, under Russia's rule, which included, both absolute and decentralized governance. From 1801 to 1841, the authorities were strictly centralized and Tiflis was ruled by the police chief, who was the direct executive of the imperial authorities. Between 1841 and 1864, the city was ruled by the council, but has limited rights that led to the vertical governance system.

Changes in Russia began with the reign of Emperor Alexander II, in particular cancelling the slavery (1864), followed by urban and community self-governing development. On August 11, in 1866 the introduced by the Statute, which chose the eight executive members who were responsible for ruling the city.

By the changes of 16 June 1870, self-government representation was divided into three social-economic levels: the first one was the strong business-industrialists, the second included the middle-class citizens, and the third were the small business owners.

The Georgian intelligentsia met the reform positively and considered as the beginning of more freedom that would bring liberty to the citizens. In their letters, Georgian intelligentsia discussed the self-governing state current model and proposed development strategies, where they underlined the freedom

issues and decentralized decision-making by the self-government.

In Russian Empire at the end of XIX and XX, very important reforms were implemented for both sides, the society and the empire, but here should be noted, that there was no real freedom in those reforms and the imperial Russia was terrified on giving freedom to its'citizens.

This system of governance was finished Russian Empire's collapse. The revolution of 1917 February-March ended the monarchy and brought to power a temporary social-democrat government that aimed to transform the empire and grant more freedom for citizens.

After the Bolshevik revolt, the Caucasus region separated from the rest of Russia and on May 26, 1918 Georgia declared independency and began to build the country on a democratic basis that was expressed by the idea of decentralization of power.

The Issue of National and Religious Identity in Achara at the Threshold of XIX-XX Centuries

Goderdzi Bolkvadze

BA in Historical and Political Sciences

Ilia State University

South Caucasus as a crossroad of civilizations and cultures has often been the place of clash of imperial interests. One stage of Iran-Ottoman confrontation in South Caucasus ended by truce in 1555 according to which they divided the South Caucasus in two. The ottoman Empire did its best to hold firm control over historical territory of Georgia.

According to its geography Achara is a complex region, thus the conquerors had difficulties to fully control it; but in the last count the Ottomans managed it. The sultanate established up-

per and lower sanjacates (administrative-territorial unit) and subordinated them to Childirvilayet. At first the conquered regions were ruled by Ottomans but later when they gained foothold and won over part of the local upper layers (nobility), Georgian pro-Ottoman pasha-princes came to power. The Ottomans brought their national customs to Achara, legislation, law, spread Islamic religion. By using force and ideology the conquerors managed to shatter national identity considerably in the conquered region. At the first stage of Islamization, despite its spread, the population displayed special respect to the religion of their ancestors' faith and places of prayer and later, especially in XIX cent. It was replaced by unconscious fear and alienation of the past. Islam, which earlier was of a nominal character, acquired the factual one. Along with the strengthening of the Islamic elements, starts the powerful movement for the liberation from the Ottoman Empire. This is the period when Selim Beg Khimshiashvili comes on the stage. His struggle was the first serious step towards the attempt of liberation of Achara. Many factors hindered the anti-Islamic forces to distance themselves from the Ottomans: decisive was the religious factor. To turn their back, this time to the country of common faith, turned out to be rather difficult. Almost 300 year-reign of Ottomans in Georgia, provoked the division of the country according to religious. Such notions as "Islamic Georgia" and "Christian Georgia" took their roots in the mentality of Georgians. Tight interconnection of such notions as nationalism and religious identity has always been the integrating factor in the history of Georgia, but under the reality we had in Achara at the end of XIX and the beginning of XX centuries, it turned out to hinder the consolidation process.

In the second half of XX century, the process of integrating Achara within the composition of Russia and thus to Georgia, which factually meant the restoration of territorial integrity, became possible. After the victory of Russia over Turkey, from

1878 Achara, the composition of Russian Empire entered under the name of “Batumi Okrug”. Colonization of Achara and gaining more benefits, due to geo-politically strategic position of the annexed territories, was in Russia’s interests. On the other hand, settlement of the borderline territories by not opponent but loyal population to the Ottoman Empire was in the interests of the latter. After 1877-1878 Russian-Ottoman war, started massive repatriation of Islamic population to the Ottoman Empire, which was accomplished with the brutal actions of Russian empire and pro-Islamic propaganda.

“Tergdalelulebi” were the ones who paid special attention to Achara and its problems. Ilia Tchavchavadze, together with his associates did almost everything to introduce education and strengthen the national self-esteem. Iakob Gogebashvili tried to match his book “DedaEna” (mother language) written in 1876, with the reality existing in Achara. Opening of a school in Batumi, by the “Organization of Spreading Literacy in Georgia”, where generations were brought up was an important event. The efforts of national-liberation movement gained the unprecedented results; thanks to their selfless work consolidation of the divided-in-two country started around the idea of unity of Georgia.

Memed Abashidze, a person who together with his associates defended the national independence and returned Achara to its Motherland, holds one of the most important positions in the history of Georgia.

The First World War turned out to be very hard for Georgia – new Russian-Ottoman opposition and renewed demarcation of the south-western parts of Georgia. Overthrowing of the Russian Empire, establishment of the interim government, coming to power of Bolsheviks had great influence on small nations being in the composition of the empire Transcaucasian Federal Republic was set up in the South Caucasus, which soon disintegrated. These processes were followed by

founding of Democratic Republic in Georgia, which in its turn had great influence on the strengthening of the national consciousness in Achara. On the other hand, the religious factor in “Muslim Georgia” strengthened the fear of the latter about the condition of their rights in “Christian Georgia”. After the declaration of independence of Georgia, the talks about creation of Achara Autonomous Republic became more active. Representative of “Islamic Georgia”, taking into consideration the existing difficult reality, asked for the wide autonomy, which actually meant the creation of a government in the government. Democratic government of Georgia was well aware of these difficult and specific conditions, which were even more deteriorated by the pro-Islamic factors; that is why they undertook several adequate steps and made concessions. Coming out of existing geo-political problem, the democratic government failed to solve Achara problem. The demand of giving wide autonomy was mainly preconditioned by the outer influence and the religious, cultural and social reality, which was in Achara at the beginning of XX century. Achara Autonomous Republic was set up in 1921, after the establishment of the Soviet state.

Despite great challenges, interests of the external forces, almost 300-year reign of the Ottomans or inner uncontrolled processes, Achara population managed to mark boundaries between nationality and religious identity and to consolidate around the national idea and the restoration of territorial integrity. The process of integration of Achara with its motherland became easier and it can be said that Georgian language had its primary role in it. Besides, the means of communication is the main mechanism of thinking, the artery, which connects with the roots of Georgia and consolidates it. Georgian consciousness, its integrity is in great extent determined by the linguistic factor and it is somehow perceived as the symbol of national unity and integrity.

Hunting in Medieval Georgia

Nino Kakalashvili
Undergraduate student
Tbilisi State University

Key words: Hunting, military training, homage

The hunting was very important in the medieval Georgia. Our goal is to consider the hunting process in the medieval Georgia, what kind of hunting existed and the characteristics that is integral part of the hunting. Special attention will be paid to the importance of hunting.

The hunting was not only the means of entertainment and source of food supply. It was, mainly, military training. Georgia has always struggled against various invaders. The main military force was a feudal army, although there were other types of troops. The main duty of feudals was to provide a military service for their suzerain and also to participate in hunting. This fact is confirmed by both, the historical sources and the charters issued by the Georgian kings. King rarely released someone from the duty of hunting.

Hunting can be judged from social point of view. The hunting was a privilege of feudals, peasants did not have a right to hunt. This is characteristic for both Georgia and the other European countries. Hunting indicated the social distinction of the population, which further increases the interest in studying the issue.

Hunting was used to develop military skills. Hunting was the way to present the military skills to the wide audience by knights. Hunting sometimes resembled the military campaigns and during the royal hunting feudals were assembled just as during the war. Such hunting could last for a few months. The importance of hunting is also indicated by the fact that a special officer, Monadiretukhutsesi, managed the whole process. The other officials were under his disposal.

Hunting was also organized for entertainment and often it was just a way to get food. This is confirmed by Shota Rustaveli in his poem “The Knight in the Panther’s Skin.”

The hunting process is described not only in historical sources, but in the fictions as well. Consequently, we would like to describe the details of the hunt and the different types of hunting on the basis of different historical sources. The hunting was the integral part of the life of the Middle Ages and it attracts the great deal of interest from military and social perspective.

The Archive as an Institution of Active Memory (Based on the example of MIA Archive)

Vladimer Luarsabishvili

Ph. D. in History

MIA Archive of Georgia/New Vision University

Key words: Archive, national memory, history, culture, interpretation

This paper discusses the function of the archive as *an institution of active memory*. An archive, as a historically old institution, has various functions and is a part of the cultural and historical heritage of any country and an indispensable source of historical materials. The documents preserved in such a repository can reflect a story that largely depends on the construction and interpretation of the historian’s capacity imagination. If we read archival documents historically, as well as collectively, psychoanalytically and subjectively, it can challenge the established canonical views on certain historical topics, and therefore can affect understandings of antique, medieval and modern history in a new way. Purpose of this research is to explore the role of the archive in reading and interpretation of the history.

The archive, as an institute of active memory, is not only a repository of the documents, but also an effective institute for the reconstruction, interpretation and understanding of history. The significance of both primary and secondary archival documents can significantly contribute to the creation of a new historical reality, which itself is a necessary condition of the national memory.

Archival research projects are an effective means of international cooperation, encouraging different cultures to come together. The archival staff and historians of various countries create a modern scientific discourse, which presents opportunities for diverse interpretations in different cultural, philosophical and historical contexts.

The interpretation of a “new” historical reality that is produced based on historical documents is a necessary precondition for the nation’s identity and values in a modern multi-functional and tolerant environment. In the end, it is important for a country’s democratic development, including the scholarly and political pluralism of society. Finally, archives are a very important environment for the future development not only for the particular country, but also for all of mankind.

The Role and Importance of “The Georgian Chronicles” in the Past and Modern Georgian Society

Revaz Tsintsadze

Undergraduate student, 3rd year

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

The role of The “Georgian Chronicles” in Georgian historiography is immeasurable. Its function and characteristics have always attracted interest in high society. Particularly interested were the kings, who often took political and cultural decisions with regard to the sources of The Georgian

Chronicles. What is so important in this collection of Georgian Historical Works? What was and is its function for the modern Georgian society? To answer the question, we can recall one of the episodes of Leonti Mroveli's historical work, "History of the Kings and Patriarchs of the Georgians", which tells about the relationship between Pharnavaz and Kuji. According to him, the political leader of the Western Georgia, Kuji, recognizes the advantages of Pharnavaz and Kartli. He refers to Pharnavaz as to Lord and calls himself a slave. ("You are son of the heads of Kartli and you should reign over me... you are our Lord, and I shall be your servant") Leonti Mroveli writes this in the eleventh century, while the process of unification of Georgia is in its active phase. In fact, the unification of the Western and Eastern Georgian Kingdoms was legitimized by the above-mentioned section. For centuries, historical reality has played a significant role and that is exactly what The Georgian Chronicles portrays.

"The Georgian Chronicles" was written by various authors, it became one of the foundations of the national self-consciousness and the collective memory of the United Georgia. The nineteenth and twentieth centuries are the best example of how important the "collective memory" is in the historical life of the nation. After the annexation of Georgia, the Russian Empire attempted several times to "falsify" the history of Georgia, to disregard The Georgian Chronicles and, in some cases, to distort it as well. This policy served the Russification of the Georgian nation. Georgian historiography has survived from destruction thanks to Ilia TChavchavadze and the Society for the Spreading of Literacy among Georgians. There were no lesser difficulties during the seventy years of existence of the Soviet Union.

Comparison of collective and individual memories is interesting. Individual memory exists in a particular environment and in a specific time, it lasts no more than a century. It is not

isolated because it is connected to other individuals and creates social or collective memory.

Knowing the past is as important for social existence now, as it was before. Each community is different from each other. Their distinctiveness and individualism has its place in collective memory. The Georgian Chronicles has exactly this kind of singularity and individualism. Its fundamental character still plays an important part in Georgian society and its development. It would not be exaggeration to compare the historical and national importance of the Georgian chronicles and the Bible in order to better display the role of the Georgian Chronicles. Over the centuries, the Bible, as well as the The Georgian Chronicles, represented national identity. During the absence of the state of the Jews, the Bible was the national niche, the collective memory for the Jews, and that is how they preserved their nationality and culture in different parts of the world. Nobody knows whether Georgia would have achieved solidarity in the eleventh century, if there had not been The Georgian Chronicles and its historic, social and cultural influence on the population of that time. In my opinion, the Georgian Chronicles is the main reason for maintaining the Georgian society, its culture and diversity.

French Diplomat Vicomte Marie-Eugène-Melchior de Vogüé about Tbilisi

Otar Nikoleishvili

Associated Professor

Kutaisi Akaki Tsereteli State University

Among many famous foreign travelers visited Georgia in the XIX century, we should undoubtedly mention French diplomat, orientalist, travel writer, archaeologist, philanthropist and literary critic Vicomte Marie-Eugène-Melchior de Vogüé

(1848-1910). In 1875-1882 he served as a secretary of French embassy in Saint Petersburg. During this period, he travelled around the Russian Empire, including in our country. In 1882 Marie-Eugène-Melchior de Vogüé quitted his diplomatic career after which, in 1888 he became the member of French Academy. He had many books and works about his travelling impressions and experiences. Marie-Eugène-Melchior de Vogüé's one of the most important works for us, is "Through the Caucasus". It is one of the parts of the book called "The Tsar and his People: or, Social Life in Russia", which was published in 1891 in New York. Our interest in this book mainly evoked by the fact that, it contains many interesting information about Georgian history, culture, traditions and social life of population in the second half of the XIX century.

Conclusively, it will not be an exaggeration if we say that Marie-Eugène-Melchior de Vogüé's above mentioned work, despite certain inaccuracies, should be considered to be a significant and very interesting material for the researchers, studying the events taking place in Tbilisi and in whole Georgia at that period.

The Verb forms Restructuration in Georgian: Functional elements in a Corpus Linguistics Study

Mariam Rukhadze

Doctoral student

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Key words: grammaticalization, functional element, linguistic corpus, analyzer, automatic annotation

Language is a system of signs and it is a complex system. Studying a language system, on the one hand, and mechanism of the language functioning, on another hand, is the main

subject of the modern linguistics. Because of interrelationship between of these two aspects, language changes on each level: phonological, morphological, syntactic, semantic and pragmatic levels, as well.

Linguistic inventory of a language consists of lexical units and functional elements. During the changes in natural languages a sign can be transposed from one paradigmatic class to another. Lexical elements could undergo de-semanticization and shift from lexical unit class to functional classes. This type of change in the current language system is called grammaticalization.

Grammaticalization is a typological process in languages. Term “grammaticalization” was introduced by Antoine Meillet, but the idea of this process is much older. There is lots of literature about this process: one of them is “Thoughts of grammaticalization” by Christian Lehman, as he says: “Grammaticalization is a process in which something becomes or is made grammatical” (Lehman, 2002). Typologically, the most interesting case is grammaticalization of the verb forms. Functional elements are studied in terms of functional grammar.

As it is known, the most important challenge of modern Linguistics is electronic documentation of language and creation of corpora: Corpora is based on automatic annotation system. There is not enough knowledge about functional grammar in Georgian scientific field, accordingly, Georgian National Corpus doesn't have an algorithm to make a difference between verbal forms and grammaticalized items automatically. Therefore, the issue of the functional elements automatic annotation in Georgian national corpus remains unsolved.

I represent outcomes of the research, which is one of the first work about the verb forms restructuring into functional items in Georgian, based on corpora. In the research, a methodological frame for their analysis has been formed for these elements and the step of grammaticalization has been defined.

Due to the analysis of the contexts, we found positions in which these elements function as verbal form or functional elements, which means that we could make an algorithm for GNC. The research is based on corpora, that is why we also have a statistics that gives possibility to define possible errors of each algorithm.

The Noun Forms of Address in the Megrelian and Laz Proverbs

Giorgi Jgharkava

Doctoral student

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Key words: A proverb, Kartvelian languages, forms of address.

Unlike the other genres of the folklore, a proverb is characterized by the smart and flexible structure. Laconic narration of the tellable story, having the profound content, largely depends on the lingual-expressive inventory of proverb. The smartness characterizing the proverb language is reached through the distinctive morphosyntactic constructions providing the adroit narration of a story. Among the linguistic means, through of which a paremia is presented as the phrase of the capacious content to be uttered with the specific intonation, the noun address (resp. vocative) are interesting.

Application of the noun addresses in a proverb language mostly serves to ordering of rhythmic and rhymed organization – one of the main characteristics symptomatic for paremias. The special literature mentions that in proverbs „very rare proper names or their untypical forms are applied for rhyme necessity“ (Sh. Apridonidze, Structure and functioning of the address forms in new Georgian language, Dissertation, Tb., 2003).

Observation at Megrelian and Laz paremia units shows that the proper and common nouns given in the vocative forms are rhymed to other member of the proverb which in its turn, creates the impression of integrity, monolith character of the proverb phrase. The abovementioned issues are interesting from the point of view of dividing a proverb into phrases.

In the report, on the background of the proper instances, the various cases of application of the noun forms of an address are analyzed, including:

1. The vocative forms of proper nouns;
2. The vocative forms of common nouns.

Grammaticalization Problems in Corpus-Linguistics and a Way of Solveing the Problems (Based in empirical data *rayac* (Something), *sadyac* (Somewhere))

Mariam Matiashvili

Doctoral student

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Key words: grammaticalization, grammatical items, ambiguity, disambiguate, Georgian National Corpora, decategorization, desemanticalization, erosion, extension

My research focuses on the ways in which grammatical and lexical items lose in meaning and change in function. In particular, this research analyses the process grammatical items undergo when they lose their original functions, and take on new grammatical functions, known as *grammaticalization*. While lexical items are also grammaticalized, this research concentrates on grammatical items.

The research takes the grammatical items – *rayacs/something*, *sadyac/somewhere* – as the primary units of analysis. These items are grammaticalized in Georgian in many cases

and require understanding of the various functions they adopt in different instances. For example:

rayac – **Something**

a) **Traditional Grammatical function** – “if we want to do **something**, Police’s management style should be changed” – in this case *rayac* **Something** is pronoun.

b) **New Grammatical function** – “**Somehow** I can’t remember...”

In this case I translated *rayac* as ‘**Somehow**’ – Thus the previous function is changed, ‘*rayac*’ is not pronoun anymore.

sadyac –Somewhere

a) **Traditional Grammatical function** – “I wanted to be **somewhere** in the village”

In this case ‘*sadyac*’ –Somewhere’ is adverb.

b) **New Grammatical function** – “I don’t remember exactly the date but it was **around** last year, in November”

In this case I translated ‘*sadyac*’ as ‘**Around**’ – the previous grammatical function is changed

These units of analysis serve to illustrate problems of semantic ambiguity in the Georgian National Corpora (GNC) and Georgian Reference Corpora (GRC), which is extensively investigated in this study.

The aims of the research are to analyze the grammaticalization – i.e.: extension, decategorization, desemanticalization and erosion – of the study’s selected lexical items in the Georgian Reference Corpora, to gain a detailed understanding of how and to what degree these items are grammaticalized in the GNC, and finally to troubleshoot and propose potential solutions to problems concerning ambiguity in the Georgian National Corpora.

The research shows that Grammaticalized *rayac* ‘Something’ used as an adverb and its semantic is similar to the word – “*Somehow*”. Grammaticalized item – *sadyac* ‘Somewhere’ is

still adverb but it does not refer to location anymore and its semantic is something like ‘*Around*’.

Forensic Phonetics Valuable Parameters in the Georgian Language

Mariam Navadze

Doctoral student

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

keywords: forensic phonetics, forensic linguistics, parameters, acoustics

Forensic phonetics parameters may be divided into two main groups:

1. Auditory-phonetic parameters;
2. Acoustic-phonetic parameters;

There are three radically different approaches about what kind of parameters we have to use in forensic phonetics:

- Only auditory analysis is necessary for forensic phonetics (Baldwin 1979; Baldwin and French 1990);
- It's not useful to make auditory analysis and forensic phonetics may just based on acoustic analysis;
- We should use as well acoustic as auditory analysis (Künzel 1987, 1995: 76 –81; French 1994: 173–4);

The third approach is often called like phonetic-acoustic approach and it's the most recognized methods in contemporary forensic phonetics.

As for acoustic parameters, we should select acoustic parameters considering of the situation and the speech sample quality. However, we can determine beforehand what kind of parameters may be valuable for forensic phonetics. The list such kind of parameters are different for different languages.

Francis Nolan (Nolan 1983) recommends five attribute of the ideal forensic parameters:

- show high between-speaker variability and low within-speaker variability;
- be resistant to attempted disguise or mimicry;
- have a high frequency of occurrence in relevant materials;
- be robust in transmission;
- be relatively easy to extract and measure.

Philip Rose (Rose 2002) adds the sixth parameter to this list:

- each parameter should be maximally independent of other parameters.

The result of our experimental-phonetic research was that in Georgian language from used seven parameters (Fundamental frequency (F0), first formant (F1), second formant (F2), third formant (F3), fourth formant (F4), intensity and duration) the most valuable parameters are Fundamental frequency and intensity.

On the Colours System of Japanese Language

Mariam Rakviashvili

Undergraduate student, 2nd year

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Keywords: Japanese language, fuzzy set, basic colour

A fuzzy set is a generalization of a crisp set, so the crisp set is the fuzzy set itself. A fuzzy subset of a set A is a function $f : A \rightarrow [0;1]$.

Fuzzy subsets are smart humans, educated people... (between smart and stupid there is no exact boundary).

Fuzzy sets are used to study many objects, including the colour system. From the point of view of P. Kay and Ch. K. McDanniel (1978), fuzzy sets make it possible to describe the semantics of terms of basic colors more adequately and economically.

According to the above definition, categories of basic colors represent fuzzy sets. It is noteworthy that in all languages there are such words as good red, slightly reddish, yellowish-red and etc.; in these words colors are determined by indicating the basic category and contain information about the degree of membership of this colour in this category. For example, a good red colour means that this colour has a high degree of membership in the category of red colour; on the contrary, a slightly reddish colour is characterized by a low quality of red colour.

It is worth mentioning the list of basic words created by P. Kay and B. Berlin, which was compiled on the basis of a survey of English respondents and which contains 11 colors: black, white, red, yellow, green, blue, brown, orange, purple, pink, grey .

They established the criteria that, in their opinion, the terms of the colour of any language should satisfy. They are:

1) The term should be monolithic, that is it must contain only one lexical morpheme.

2) Its signature should not be contained in the signature of any other term.

3) Its application should not be confined to narrow class of objects.

4) It should be fairly open, frequent and visible.

5) The term should have the same distribution capacity as the already defined terms of the basic colors.

6) It is doubtful that borrowed words can denote terms of basic colors.

7) When the status of a term is difficult to find, the morphological difficulty is the second criterion – the basicity of a morphologically complex word combination is less likely.

Currently, in accordance with this model, colour systems of several languages are considered, but not Japanese.

The purpose of my work is to study the colour scheme of Japanese language in semiotic terms using fuzzy sets, compare

with other languages and determine how many basic colors in this language are.

At the same time, an answer will be given to the question whether the Japanese language satisfies the theory of Kay and Berlin or, what is the same, as far as this theory is universal.

Semantics in Process of Learning the Languages

Nana Janezashvili

Undergraduate Student, 4th year

Ivane Javakhishvili Tbilisi state university

We are going to discuss the role of semantics in process of language learning. The connection between signifiers and symbols is attested in the consciousness of the negotiators in the given language. Semantic concepts are different from the logical concepts, because they are different in languages. The speakers of the languages have different types of linguistic knowledge, including how to pronounce words, how to construct sentences, and about the meaning of individual words. Every language construct concept by its meaning. However, there are universals as well. The concepts drawn by specific signs (even the characteristic signs of color, smell, structure, function) acquire the common value. Every language separates itself into **non-descriptive** objects and transforms into **discrete** objects (e.g. color spectrum, names, names of celestial bodies, etc.).

People are equally well aware of external events. Without this process it would be impossible to understand the various linguistic collectives, translate and most importantly, to study foreign languages. A person needs to understand the subjects, events and their characteristics in the world to assess the optimal environment of the world. This is the time when **cognitive** and **pragmatic** values of thought will come. In the process of

semantics it is necessary to accurately determine the "meaning" as an idea and intention. Exemption process (e.g. "must", "including", etc.), the event of expansion (e.g. "fruit and apple"), implication and intensity (e.g. "apple is healthy fruit." "This apple is an unripe"). The contents of the notion are composed of the common and characteristic marks for the merits or the class. Intensity shows us the connotation between concepts (e.g. the mother ↔ parent ↔ female). Difficult expressions have difficult denominations, namely the facts and situations described by these expressions. We will discuss semantic events on different languages.

Context and pragmatics are very important when researching the meaning of expressions. The difficulty is that sometimes the meaning of the word is not explicitly expressed in the linguistic form, it can only be "meant". The mentioned facts and situations are taken into consideration. The language and linguistic meanings of the word should be considered in the language study process. Our goal is to find out how different kinds of semantic problems exist in different languages. All languages are distinguished by different expressions and conveying. We will discuss what is the main issues researcher should provide while learning foreign language. With examples we will see how the **value of the word** changes in terms of shape and context. Signs in different languages have different relationships with each other (e.g. Georgian "qeli" (throat) in this combination "qelši amomivida" (I am fed up). Russian, "gorlo" and English "throat" has different values) to refer linguistic mark with other members of the system. This may be different, But we also have similarities (e.g. "tvali" and syntagma "tvals ar ašorebda", the Russian "glaz" ↔ "ne spuska glaz"). In the case of English, we have a phraseological verbs which can become into idiomatic expression (e.g. "pick up" pick – taking, collecting + up – indicates movement from below).

Types of Rubric in Thesaurus and Their Peculiarities

Natia Kentchiashvili

Doctoral student

Ivane Javakhishvili Tbilisi state university

Keywords: controlled dictionaries, thesaurus, simple and complex rubrics

Different types of controlled vocabularies provide a way to describe information for subsequent retrieval. One of the controlled vocabulary is a thesaurus.

In the case of composing the thesaurus, the rules applicable to the language should also be in line with the rules of building the thesaurus itself.

Basic terms of the thesaurus should preferably consist of nouns or noun phrases. Accordingly, simple and intricate rubrics are allocated to it. Our purpose was to find out how are presented parts of speech in thesaurus, in particular which parts of speech is in the creation of **simple** and **complex rubrics** and which is not.

Parts of speech (permissible and inappropriate) presented in Georgian language thesaurus can be divided into three groups:

1. Parts of speech that are independent elements of the thesaurus (as an independent rubric); These are: **nouns, infinitive form of verb**; Thus, they are parts of permissible speech;

2. Parts of speech, which are not the independent terms in thesaurus, but are still used as part of the complex rubrics and always have a phrase structure. They are needed for the purpose of making syntagms. These parts of speech are: **adjectives, conjunctions**;

3. Parts of speech that do not appear in thesaurus. These parts of speech are: **pronouns, verbs, adverbs, prepositions, interjections**.

References:

1. Information and documentation – Thesauri and interoperability with other vocabularies, ISO / FDIS 25964-1: 2011 (E).
2. National Information Standards Organization (1994). ANSI / NISO Z39.19: 1993. Guidelines for the Construction, Format and Management of Monolingual Thesauri. ANSI / NISO Z39.19-1993. Bethesda, MD: NISO Press, 1993. An American National Standard, approved by the National Information Standards Organization, approved August 30, 1993 by the American National Standards Institute, Bethesda, MD: NISO Press, 1994.
3. http://www.wsl.ch/dienstleistungen/publikationen/office/abk_EN
4. <http://www.udcsummary.info/php/index.php?lang=en&pr=Y>
5. <http://www.nplg.gov.ge/ec/ka/cart/search.html>

Semantic Groups of Adjectives in Modern Georgian

Elene Kadagishvili

Doctoral student

Ivane Javakhishvili Tbilisi state University

There is a viewpoint in modern linguistics, that Adjective is a universal category and it is possible to isolate certain semantic groups in all languages.

Adjectives can roughly be categorized into four further classes in respect of their morphological possibilities when they occur within an NP:

- A large number of languages where adjectives are verb-like and non-noun-like;
- A large number of languages where adjectives are non-verb-like and noun-like;
- Some languages where adjectives are both verb-like and non-noun-like;
- Some languages where adjectives are non-verb-like and non-noun-like.

There are particular semantic groups or types which are typically associated with the word class adjective. There are

four core semantic types, typically associated with both large and small adjective classes:

1. Dimension – big, small, long, tall, short, etc.;
2. Age – young, old, etc.;
3. Value – good, bad, lovely, perfect, etc.;
4. Colour – black, white, red, etc.

Other semantic groups may also be included in the language of the large number of adjectives.

Our aim is to study adjectives in Georgian language according to this viewpoint. The research will be typological and it means to distinguish certain semantic groups. At the end of the research, we are going to compare the results with general typological data.

During the work, our main working material was Explanatory Dictionary of the Georgian language (Volume 1-8).

In Georgian there are four basic semantic groups: dimension, age, value, colour.

Besides there are more groups: physical property, human propensity, speed, difficulty, similarity, qualification, quantification, position, appearance, lifeless.

To sum up, there are 14 semantic groups in Georgian. In addition, there are two semantic groups in Georgian, which are not typologically confirmed in other languages. These are: appearance and lifeless.

Linguistic Code Changing According to Objects Naming

Nino Zedgenidze

Undergraduate student, 4th year

Sokhumi State University

As in special literature is noted, linguistic code changing is a phenomena raised in the result of languages mutual influence, which presents one of the important mechanism caused by language mutual influence.

Society attitude toward linguistic code changing is important. Changes in this or that language may it be internal or external character or caused by other languages banishment, comes into speaking language firstly and then takes place in literary language as well. In Georgian language it did not happen the reason we should look for not in language development regulatory, but in the the opinion of society: linguistic code changing in literary language considers to be “barbarism” and illiteracy, when in jargon and speaking language this phenomena is considered to be contrary – “educated”.

In spite of linguistic code changing, first of all, is used in speaking, speaking language, recently it is noted in titles of magazines, hotels, cafés, restaurants, food objects, supermarkets, etc. Now we decided to pay attention at titles of cafés and restaurants, where the problem is clearly visible.

In Tbilisi there are many English, French, Italian, China named cafés and restaurants. According to the numbers on the first place is English named food objects: Art-café home, Keep calm Tbilisi, Eco garden, Anticafé Tbilisi, four seasons, Red café dining, Café verde, Friends house restaurant, Art café Tbilisi branch, Peoples, Cityzen, Caffé-restaurant, etc. There are also French named cafés: Fragolla, Café La France, French bakery “Le Gateau”, Le Mary; there are also Italian named ones: Prego, Localino, Piano and etc.

For all above mentioned cafe-bars or restaurants have Georgian corresponding words. It will be advisable their owners think about and choose Georgian names for them; simultaneously there are some private objects, which have the world brand names and they are not to be translated into other language.

Together with the foreign names in Tbilisi there are many bars and restaurants with Georgian names: Shkhara, Chiraghdani, Shemoikhede Genatsvale, Keria, Vepkhvi da Mokme, Tsiskvili, Tavaduri, Balada and many others.

According to our observation, 70% of restaurants in Tbilisi have Georgian names. That cannot be said about cafés or bars. This tendency may come from food object purpose.

During working on the mentioned task, some problems of Georgian language functioning are reflected. These problems will be discussed in our paper in detail.

Hero and Antihero in Anglo-Saxon Literature

Dali Charekashvili

Undergraduate student, 4th year

Tbilisi State University

Key words: hero, anti-hero, Beowulf, grendel, dragon

- The essay concerns hero and antihero in the Early Medieval literature as illustrated in *Beowulf*, Anglo-Saxon epic poem.
- Traditionally, scholars and critics find, *Beowulf* as perfect text that illustrates the features of the Anglo-Saxon language, poetry style, therefore, its chief value is seen as a material for linguistic studies.
- The essay, however, shall discuss a different and contemporary approach that discusses the epos in terms of literature and cultural background and the traditional images of heroes and antihero are seen in a different light.
- The essay also analyzes those cultural and historical details and aspects, which underlie the Medieval Culture, and, in particular, the creation of heroes and villains in the Anglo-Saxon world.
- The essay shall shortly discuss the transformation of a medieval hero and villain, and their images in the modern world.

Word as Material by Galaktioni

Giorgi kakhishvili

Undergraduate student, 2nd year

IvaneJavakhishvili Tbilisi State University

When can be a poet called genius? What is needed to make the genius of his works world recognized? While talking about this aspect of art, it is particularly important to underline by whom is the artist considered as a remarkable one – by only a few hundred intelligent people or the society in general. It is well known, that even the correct forms of a language cannot be established if the society does not adopt them. The same is for the other branches of art. For author to be widely regarded as genius, is needed his works to be at least admirable and close to everyone in some sense, if not comprehensible.

It is doubtful there is a person on Georgian land who hasn't ever heard the name of Galaktioni. Not everyone knows what is the genius of the "King of Poets", however, no one doubts in his greatness. The question is how could Galaktioni create poems that are comprehensible, praiseworthy, and close to everyone? The answer to this question should be looked for in his own poems. It seems Galaktioni used to distinguish at least two types of readers:

‘There is a reader of a beautiful book and there is a ‘shallow reader’...

There are distinguished two types of readers in the text: "Reader", who is considered as an educated, intelligent person able to comprehend the depth of the content or metaphor, and a "shallow reader". It is difficult to determine precisely what kind of reader is meant under the "shallow reader" by Galaktioni. If taking into consideration the Orphic nature of Georgian people, the love of the verse with rhyming words and the singing, it can be assumed that, Galaktioni means the people, who just enjoy the melody and euphony of the verse

itself, but do not look for the deep layers of subtext beyond the imagination and immediate emotions.

Galaktion's works are distinguished for its poetic iconography, metaphor, layers of subtext or allegory. Often the meaning of a certain line is vague, but the image this line creates – rather impulsive and beautiful (for example, ‘*da zambaxe bisc'qebaddac'vena*’ “*It coats every broken blue flower...*”). Correspondingly, it is clear why Galaktioni was admired by "readers" – the intelligent people. The question is, on what grounds Galaktioni was able to get close to "shallow readers". Galaktioni's genius is just the fact that instead of creating separate poems for "shallow readers", he created poems that are enjoyable and close to heart for both types of readers. The first ones learn all the merits of the poems, while the others enjoy the melody and harmony of the beautiful, pleasant sounds.

In the paper, it is considered how Galaktioni could get close to any kind of readers with the power of his speech and sounds. Some of his particularly melodic lines are analyzed phonetically and by the sound harmony. There is also considered such complex poetic form as Palindrome as well as some of Galaktioni's nonce words (occasionalisms).

Philosophical Concepts of Music

Sophio Modebadze

Doctor of Philosophy (Ph. D.)

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Keywords: Music, Rational Concept of Music, Irrational Concept of Music, Dehumanization of Music, Postmodern Music

Music is a spiritual phenomenon of mankind, which for centuries served not only as a manifestation of spiritual and

emotional world, but in its content was looking for even higher, metaphysical level or layer – religious or philosophical, reflecting spiritual forms of existence. Therefore music has always been a particular subject of research of philosophers.

Yet in the antique era the philosophical and aesthetic concepts of Pythagoras, Heraclitus, Socrates, Plato, Aristotle had a great influence on the formation and development of musical aesthetics; they created the foundation, from which for the following centuries, were arisen not only masterpieces of music, but stood relationship issues between music and philosophy.

In the Middle Ages the main attention was paid to the Sacred music. In this regard it Augustine's opinions about the chant are interesting, as well as the works of John Okropiri, Dionysius the Areopagite, John Petritsi.

In modern time German philosophical-aesthetic has great contribution in the structural-dialect sense of the music, and description of its species. Except rational concepts it is important irrational concepts of the music, in this regard, there are interesting works of Schopenhauer and Nietzsche.

XX century is characterized by particular difficulties, because the changes in music caused as a result of strengthening of scientific and technical tendencies raised the nature and purpose for re-definition of perception and assessment of musical art.

We discuss S. Langer's aesthetic theory about music, Dehumanization of the Music in accordance with the Jose Ortega Y Gasset, how and in which forms were outlined tendencies of dehumanization in the modernist and later in avant-garde music, "Negative Dialectic" of T. Adorno;

In the post-modern era music faced chaos, because unlike to traditional worldview, which formed hierarchical structure, the post modern world offers chaotic model, where there are no major and minor. We pay attention to the postmodern music,

on those major characteristics (intertextuality, eclecticism, pluralism), which determines postmodern meaning of the music. Postmodern music, which has been reflected features of postmodern era that is characterized by anarchism, which does not have a beginning, culmination or ending, which creates the difficulties of understanding the music.

Thus, if we summarize all above mentioned, we can conclude that music is a form for relation with the universe and suffers changes along with the changes that are going on in the universe, accordingly are changed music perception and evaluation systems. If in the antiquity the universe order had great importance and harmony in music was considered in accordance with this order, in the post-modern era the music no longer sets to turn chaos into order as its goal, but express characteristic anarchy of the postmodern world. In such conditions, the research of philosophical aspects of the music has a special significance, because the philosophical and aesthetic concept of the music is based with the ontological overcoming of the contradictions of the world – perception of world harmony, which are based on the musical principles.

Prohibition of Discrimination in Labor Relations

Mariam Kavelashvili

Undergraduate student, 4th year

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

The Georgian Constitution guarantees human freedom both in general and in particular phere of public life. The second chapter of the Supreme Law includes the social rights of the second generation that deal with education, health, labor, personal life and some other rights. Labor-related relations are an essential part of public life based on the concept of eccess to basic rights and the concept of access an employment.

Labor rights can be divided into several categories: equal treatment and inadmissibility of discrimination. According to Article 2 (3) of the Labor Code of Georgia, any kind of discrimination is prohibited against by race, color, language, social belonging and other opinions in labor and foremost conceptions. The main source of discriminations is Article 14 of the Supreme Law of Georgia, which states that the principle of equality requires equal treatment in all sphere of public life protected by human rights and lawful interests. According to Section 2 of Article 4 of the Labor Code of Georgia, a direct or indirect harassment of a person shall be deemed to be discrimination which aims or causes the creation of hostile, terrifying, humiliating, insulting environment or creating such conditions for a person directly or indirectly compared to other people in similar sphere of life. It is always important to have a “comparative object”, assessing if equality is irrelevant to other employees in similar conditions.

There are two forms of discrimination: direct and indirect discrimination. When the violation of the right of a person is made according to the mark – it is direct discrimination. For example, text of the vacancy announcement – “The male teacher”. Indirect discrimination is an action which does not indicate a direct prohibition, but it is directly related to the discriminatory outcome.

The Labor Code of October 1, 1973 of the Soviet Union was not indifferent to this issue. Under the Code of Labor of June 28, the violation of equality was recognized as inadmissible. It is really impossible to fully reflect the discrimination marks in the law, that is why the list has been added – “or due to other opinions”, which, in my view, is reasonable decision of the legislature. It is important to distinguish between: discrimination is on the face when the reasons for differentiation are unexplained and lacks reasonable grounds. So, the right to equality

prohibits not the differential treatment, but only the self-motivating and unjustified difference.

In conclusion, I would like to say that discrimination is a complexed law issue, which is manifested in different ways and, consequently, the effective struggle with it requires determination of its legal nature.

Cybercrime

Nino Gagnidze

Undergraduate student, 4th year

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

For many centuries, we have been accustomed to the experience we have learned that the real object is what can be seen and touched, but the time is changing and what has been unimaginable in the past is a reality now. The processes which are taking place in the computer are invisible to us, their perception is difficult and this can cause many problems like cybercrime is.

Cybercrime is a crime that occurs in the Internet space where a computer is a victim or a crime weapon. The global nature of the Internet allows the criminals to act illegally anywhere in the world. Therefore every state has to strengthen internal control over their Internet space. In spite of rapid technological progress the number of cyber risks increases significantly and it is often referred to as the criminal form of the XXI century. Recently, its most common cases are: online rigging, unauthorized access to computer systems, online child pornography, unintentional use of computer data and etc. Cybercrime may suffer:

- Individual – this can be expressed in cyber confinement, insult and other;

- Property – through cyber procurement and banking, cyber criminals can access the property and finances of other people. They can freely steal their bank data or simply distribute personal information, programs;

- State – referred to as cyber terrorism. In case of success, the perpetrator can destroy the state system and lead to chaos in citizens.

Even in a small country like Georgia is, our lives are already heavily dependent on internet technologies. The problems of cybercrime in Georgia are particularly acute since the events of 2008 when massive cyber attacks had been made on governmental and non-governmental Internet resources. The country experimented with cyber warfare, which has affected the economic system. Georgia has been participating in a campaign against cybercrime since 2008, in particular it has become a member of the Convention on Cybercrime, by doing so, our government has made another important step in the fight against computer crime. There are also various types of trainings for protecting those systems and citizens who are active internet users.

The Internet is an infinite space and the human mind is quite clear to create new ways of committing crime, so this discernment should be used to develop legal and regulatory mechanisms to effectively control and prevent cybercrime. The threat that this global network creates is real. Now we have to decide whether we will be victims of cyber criminals or we will keep in mind the recommendations of the world.

Marriage Contract

Sophio Kokaia

Undergraduate student, 4th year

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Marriage is a naturally occurring institution, that is one of the most important factors in the origin and development of a civilized society. Accordingly, its lawful nature is regulated by many international or domestic legislative acts. The International Declaration of Human Rights, December 10, 1948, International Covenant on December 16, 1966, "On Economic, Social and Cultural Rights" and "Civil and Political Rights" – these are the international law acts which recognize that each state should support the development of the family institution as far as it plays a significant role in the development of the society.

As for Georgia, according to the Civil Code, "Marriage is the voluntary union of men and women for the purpose of creating a family." Consequently, marriage is the foundation of a family and is a union of spiritual, moral, personal and property relations of people. It is not surprising that the essence of marriage is also strengthened by the country's supreme law – the Constitution of Georgia: "Marriage is based on equality and equality of rights of spouses."

Despite the great importance of marriage, we can not ignore statistical data, according to which 50% of marriages end in divorce. The majority of modern society does not consider marriage a necessary precondition for a happy family and believes that the essence of coexistence is in mutual understanding, respect and similarity of interests. Consequently, it is becoming increasingly important for the spouses to regulate the economic, as well as personal relationships legally, which is provided by the wedding contract.

The marriage agreement is voluntarily established between spouses and is designed to determine the parties' property and

personal rights and duties as in marriage, as in the case of divorce. It should be taken into consideration that the Civil Code of Georgia grants the marriage contract only the possibility of settling the property relations. However, due to the dispositional nature of this article, whatever is not prohibited is permissible. Therefore, I think, spouses can include regulatory provisions in wedding contracts not only in regard to property, but also to personal relations.

It should be noted that Georgia is not distinguished by the frequency of placing a marriage contract. According to the statistical data, since 1997, there has been signed up to 320 similar agreements, which is quite few, particularly in comparison with the European countries. I think the reason is the low level of public awareness. A part of the population does not even know about the possibility of placing wedding contracts, while some consider it a display of distrust towards each other and think that the divorce results should not be considered at the beginning of the marriage. In fact, the marriage contract allows to solve serious and painful issues in a pragmatic manner.

Any legislation represents the traditions and attitudes of the country's population. Consequently, in order to make marriage contract an integral part of the Georgian legislation, it is essential to raise public awareness about this institution, to discuss its positive and negative aspects publicly and take other measures that will persuade the public to confide in it. Eventually, the population will realize that in case of having a marriage contract, divorce is less likely to cause mental and physical pain.

The Scope of Freedom of the Contract

Mariam Kurtanidze

Undergraduate student, 3rd year

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

In order to determine the scope of the freedom of contract in civil law, let's consider the essence and conditions of the contract in relation to the legal principles and civil code.

"The contract is established on the basis of law: hence it has the power of law, in which the party is obliged to exercise civil rights" (Jorbenadze 2017: 60) There are several forms of the contract and each one is based on the free will of the human being. Freedom of the contract is a prerequisite for free civil society. The Civil Code gives the parties the right to choose the type of contract and the contracts and define its contents. However, the law defines the scope of freedom of the contract, in order to prevent the breach of the principles of integrity and equality.

Continental Europe, Asia and Common Law has a long history of freedom of the agreement. In Georgian law, like German, in comparison with continental Europe and common law, it is better to regulate the freedom of the contract with the law, public order and morality.

Despite the right to freedom of expression of the will of the parties, there is no absurdity of freedom. To protect the fundamental principles of integrity and equality of private law, the legal freedom of the treaty shall be limited to a certain extent, a good example of which compulsory compulsion. Equality of parties is a primary basis for determining legal relations, as long as a contractor is forced into the market, the person with the status of a market is bound to put an agreement on the unlimited circle of persons. Compulsory coercion is permissible in the cases defined by the Civil Code of Georgia

and the Party is entitled to the selection of contracts, and the contents of the contract will be irrelevant.

The Parties shall designate themselves within their obligations as long as they are bound by the obligations of the obligations under the contract, and in the Civil Code the legislator recognizes the arbitrage reserved for damages according to Article 395 (2).

It is necessary for a democratic state to ascertain the free will and determine its borders. Freedom of the contract.

Juvenile Diversion and Mediation Program

Ana maisuradze

Undergraduate Student, 4th year

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Diversion and Mediation Program is a new mechanism for releasing juvenile criminal responsibility, which was launched on 15 November 2010. Under this institution, the Prosecutor's Office was found to be saving resources, and an important step was taken to liberalize criminal policy, resulting in a reduction of the number of convicted prisoners and convicts.

It is noteworthy that in accordance with the Ministry of Justice's Minority N216, participation in the diversion and mediation process is a voluntary decision and is used only when the juvenile acknowledges the offense. The Parties shall be authorized to refuse to participate in the Diversion / Mediation Process at any stage.

In the frames of the Diversion and Mediation Program, the Prosecutor has the right to grant criminal responsibility to minimize the juvenile who first committed less serious offense if he pleads guilty and apologizes to the victim, if any, and compensates for the damage.

After making a decision on diversion, the prosecutor is connected with the social worker and transmits it to the juvenile. The social worker will develop the biopsychosocial portrait of the juvenile based on which the determination of which condition will affect the positive of the juvenile and facilitate its resocialization. In the framework of mediation, which includes elements of restorative justice, the Parties shall agree on the terms of the civil contract, including the form of juvenile responsibilities. The agreement is signed by a minor, his parents, prosecutor, social worker and victim.

It is noteworthy that the juvenile's social worker oversees the fulfillment of the terms of the contract. However, it may be that the juvenile does not use this one chance for him to break the terms of the contract. In this case, the social worker will return the juvenile case to the prosecutor again. The prosecutor is authorized to initiate or renew the criminal prosecution of the juvenile and the obligation.

Diversion and Mediation Program is a chance for a juvenile to continue to live a life-threatening, penalty, initiate a law-abiding life and take a step towards a successful future in exchange for certain conditions.

The program is an effective way of promoting the provision of juvenile justice, re-socialization and satisfaction of victims. The following statistics show that out of 715 juveniles, only 11 have been charged with timely criminal action.

Diversion and mediation are based on the concept of restorative justice, which provides for the benefit of the offender and the victims, to prevent crime prevention, to re-socialize the juvenile and to take care of society as a whole.

Exact and Natural Sciences

Phenyl-ethanoid glycosides of *Digitalis ferrugenea* L. pericarpium

Tamar Kopaliani

Doctoral student

*St. Andrew the First-Called Georgian University of the Patriarchate
of Georgia*

Vazha Nebieridze

Ph.D. in Science

TSMU Iovel Kutateladze Institute of Pharmacochemistry

Heart glycosides and the most important among them – cardenolides of *Digitalis* (foxglove) are the irreplaceable remedies for cardiac failure. They are successfully used in medicine almost over 2,5 centuries. Among up to 40 plants of genus *Digitalis* (family Scrophulariaceae) there are grown in Georgia endemic species *Digitalis ciliata* Trautv – hairy (or ciliate) foxglove, *D. ferrugenea* L. – rusty foxglove, and *D. nervosa* Steud et Hochst and *D. schischkinii* Ivanina – are in small quantities. Hairy foxglove creates large massifs at the Caucasian ridge and its latitudes, and it turns out to be the best crude medicine and finds its application in medicine practice.

D. ferrugenea L. – rusty foxglove is a perennial herbage plant with 40-150 cm height stalk and alternately disposed lance-shaped leafs of 15-30 cm length, frequently with rust stains and closely placed clustered flowers. It is widely spread in Mediterranean Sea area, Asia Minor, Balkan Peninsula and Caucasus. In Georgia it grows in Middle Kartli, Mtianeti, Outer Kakheti, Meskhet-Javakheti, Achara, Abkhazia, in alpine zone of Samachablo, mostly in open and shadowed beech and oak forests.

In 30-40's of the last century professor Nikoloz Maskhulia from the Institute of Pharmacopeia has elaborated from leafs of

D. ferruginea a preparation similar to Digalen manufactured by Suisse company Hoffman La Roch and called it Digaleneo, in contradistinction with the former. Digaleneo was produced by Tbilisi chemical and pharmaceutical factory and its production met the requirements of the whole Soviet Union.

First significant research of *D. ferruginea* L. cardenolides was carried out by Stoll and Renz in 1952. Up to 45 different aglycone-derivative glycosides were extracted from *D. Ferruginea* and characterized. It was shown that the plants growing in different regions differ from each other by chemical composition.

Our goal was to study chemical composition of *D. Ferruginea* growing in Georgia. This plant develops seeds in large quantities, which can be used for production of irreplaceable biochemical reagent digitonin. Large mass of pericarpium – seed vessel remains unused during digitonin production from seeds.

Our research is devoted to study of *D. ferruginea* L. pericarpium. Fruits were harvested in Daba Bakuriani in September 2015.

200 g of h/m milled pericarpium was three times squeezed by 80% methanol in 1:5 ratio, through its heating over the bath. After alcohol removing an aqueous solution was purified by chloroform and was placed into Diaion HP-20 column. Elution was made by H₂O-MeOH – 10:0→0:10 system. As a result 4 fractions were obtained in the form of amorphous powder: aqueous, 30% MeOH, 80% MeOH and MeOH. Three individual substances were obtained through chromatography of 30% methanolic eluate, first at Sephadex LH-20, and then at silicagel columns.

Structures of substances were identified using one- and two-dimensional NMR (¹H, ¹³C, HSQC, HMBC, COSY) and mass-spectroscopy (ESI/MS). One of them (1) is a new organic

substance, while another two were identified as maxoside (2) and purpureaside E (3)

Substance 1 is a yellow amorphous powder. In $^1\text{H-NMR}$ spectrum there are observed δ 7.21, 7.10, 6.80 signals of 1,3,4-substituted benzene nucleus, and δ 7.67 and 6.42 signals of trans-twice-substituted double bond that points at the availability (existence) of 3-methoxy, 4-oxyphenylethylene – residue of ferulic acid. δ 6.73, 6.83 and 6.70 signals of $^1\text{H-NMR}$ spectrum are the indicators of 1,3,4-substituted benzene nucleus, while δ 4.00-3.75 and 2.83 of two methylene protons point at existence of phenylethylene residue. Disposition of methoxy groups close to carbon atoms of acylic- and aglycon residues, C(3''') and C(3), was established via correlation peaks of HMBC spectrum δ 3.89 (MeO-C(3'''))/ δ 149.1 C(3''') and δ 3.82 (MeO-C(3))/ δ 147.0 C(3). Signals of four anomeric protons δ 4.65, 4.64, 4.54, 4.51 and one methyl group δ 1.21 are observed in $^1\text{H-NMR}$ spectrum of sugar part. Description of chemical mobility of all protons and carbons of substance 1 becomes possible thanks to $^1\text{H-}^1\text{H}$ COSY, HSQC and HMBC (Table 1). Correlation peaks of HMBC spectrum between anomeric protons and glycosylated carbons δ 4.65 (H-C(1''))/ δ 81.1 C(3'), δ 4.64 (H-C(1'''))/ δ 67.2 C(6') and δ 4.54 (H-C(1''''))/ δ 82.3 C(2') confirm the quantity of monosaccharides and substituting position.

The following structure was established for the substance 1: 2-(3-methoxy, 4-hydroxyphenyl) ethyl O- β -D-glucopyranosyl-(1 \rightarrow 3)-O-[α -L-rhamnopyranosyl-(1 \rightarrow 6)]-[α -L-arabinopyranosyl-(1 \rightarrow 2)]-4-O-(*E*)-feruloyl- β -D-glucopyranoside. It is not described in the literature, represents a new substance and was called **ferugoside A**.

So, the chemical composition of *D. ferruginea*-pericarpium is studied by us for the first time. Also, for the first time phenylethanoid glycosides are isolated and identified, and the substance 1 is a new organic substance.

Semantic-Web Related Application of Unranked Tableaux Calculus

Lia Kurtanidze

Doctoral student

*St. Andrew the First-Called Georgian University of the Patriarchate
of Georgia*

After long time of stagnation, tableaux-based reasoning methods became popular with the development of Semantic Web. All major Description Logic reasoners (e.g. Racer, FaCT++, Pellet, etc.) use tableaux as their main reasoning method.

Tableaux calculus is based on the principle of refutation. When a formula is given, it is negated and according to some rules decomposed to subformulas. This decomposition produces a tree of formulas. If every branch of the tree is closed (meaning that the branch contains contradictory formulas), then the given formula is valid. Tableau has advantage over other proof systems in that it can also build a model for satisfiable formula, or find a counter-example for non-valid formula.

There are many refinements and modification of the tableaux calculus in the literature. This includes tableaux for intuitionistic, temporal, modal, substructural, nonmonotonic, many-valued logics and the like. In our previous work we defined tableaux method for unranked logics. In this paper our aim is to provide an example application of that calculus in Semantic Web.

Unranked terms are first order terms in which function symbols do not have a fixed arity: The same symbol may have a different number of arguments in different places and some variables (aka sequence variables) can be instantiated by finite (possible empty) sequences of unranked terms.

In recent years, usefulness of sequence variables and unranked symbols has been illustrated in practical applications related to XML, knowledge representation, automated reaso-

ning, rewriting, functional, functional logic, and rule-based programming, just to name a few.

In the paper we present an extended traditional tableaux inference system to work with formulas built over unranked terms. Unranked unification is used in tableaux as a mechanism that decides whether a path can be closed. It selects terms for replacement in quantification rules. We illustrate the potential of the extended calculus in Web-related applications. In such applications unification problem, which is not finitary in general, is reduced to matching and becomes finitary. Finally, we demonstrate basic reasoning capabilities of our calculus in the Semantic Web. Although, it does not use any particular Semantic Web language itself.

Methods and Tools for Automatic Intellectual Classification of Georgian Texts

Konstantin Demurchev

Doctoral Student

Georgian Technical University

Key Words: Digital Age, Automatic Classification of Georgian Texts, Logical Grammar of Georgian Language, Georgian Universal Smart Corpus

A Doctoral Theme “Methods and Tools for Automatic Intellectual Classification of Georgian Texts” has been activated since 2017 at the Georgian Technical University for achieving PhD Degree in the field “Informatics” (PhD Student – Konstantin Demurchev, Scientific Supervisor – Konstantine Pkhakadze (Professor of the Department of Artificial Intelligence and Director of the Scientific-Educational Center for the Georgian Language Technology of the Georgian Technical University)).

At the same time, this newly launched doctoral theme, which mainly based on Georgian Intellectual web-corpus [1], in other words, on the first trial version of the Georgian Universal Smart Corpus (<http://corpus.ge/>), which, in turn, was elaborated in confine of the two-year sub-project "One More Step Towards Georgian Talking Self-Developing Intellectual Corpus" of the long-term project "Technological Alphabet of the Georgian Language" [2] of the Scientific-Educational Center for the Georgian Language Technology of the Georgian Technical University on the base of Pkhakadze's Logical Grammar of the Georgian Language [3], is aimed to create theoretical methods and computer tools for the automatic intellectual classification of the Georgian texts on the base of several typically different parameters and features, thanks to what it becomes an important part of the technological processing of the Georgian language and by this it also becomes an important part of the studies, that pursued at the Georgian Technical University from 2012 within the long-term project "Technological alphabet of the Georgian Language" for the aims of saving the Georgian language from digital extinction in the digital age [4].

Thus, in the light of all above mentioned, the bases of the doctoral theme "Methods and Tools for Automatic Intellectual Classification of Georgian Texts", goals that are planned to be achieved by this research and, also, the pros, which will be given to the Georgian cultural society in the case of successful termination of the research, will be briefly overviewed at the presentation.

References:

1. Pkhakadze K., Chikvinidze M., Chichua G., Kurtskhalia D., Beriashvili I., Malidze Sh., The Georgian Intellectual Web – Corpus: Aims, Methods, Recommendation, Additional Publication of the Scientific-Educational Journal "Georgian Language and Logic", 4-320, 2017.
2. PkhakadzeK., The Technological Alphabet of The Georgian Language – The One of The Most Important Georgian Challenge of The XXI Cen-

- tury, The Works of The Parliament Conference “The Georgian Language – The Challenge of The 21st Century”, (In Georgian), 98-105, 2013.
3. Pkhakadze K., Chikvinidze M., Chichua G., Kurtskhalia D., A Logical Grammar Of Georgian Language: Foundations and Applications – First Part – Preface, Journal “Georgian Language and Logic”, N9, (In Georgian), 4-130, 2015-2106.
 4. Pkhakadze K., Chikvinidze M., Chichua G., Kurtskhalia D., Take Care on the Georgian Language, Proceedings of Georgian National Academy of Sciences, (N1), 149-158, 2016.

The Trial Version of the Georgian Universal Smart Corpus and Aims of Defence of Georgian and Abkhazian Languages from the Danger of Digital Extinction

Shalva Malidze

Doctoral Student

*Scientific-Educational Center for Georgian Language
Technology, Georgian Technical University*

David Kurtskhalia

Postgraduate student

*Scientific-Educational Center for Georgian Language
Technology, Georgian Technical University*

Merab Chikvinidze

PH. D.

*Scientific-Educational Center for Georgian Language
Technology, Georgian Technical University*

Key Words: Digital Age, Georgian and Abkhazian Languages, Logical Grammar of Georgian Language, Georgian Universal Smart Corpus.

At the presentation, on the base of the currently existing technological support of the Georgian Language and, also, on the base of the alarming results of the research “Europe’s languages in the Digital Age” (<http://www.meta-net.eu/whitepapers/overview>) done by META-NET (<http://www.meta-net.eu>), we will show clearly a reality of the danger of the digital extinction in front of which is Georgian language (see [1-2], and, also, an information loca-

ted in the web at the AR/122/4-105/14-17, <http://geoanbani.com/HTML/aboutUs.html> addresses). Also, we will show clearly that another state language of Georgia-Abkhazian language is under the much more higher-level danger of the digital extinction, than Georgian.

In addition to this, at the presentation we will shortly overview Georgian Intellectual web-corpus [2], which is elaborated on the base of Pkhakadze's Logical Grammar of Georgian Language at the Center for Georgian Language Technology and which inspite of the fact that it is only trial version of the Georgian Universal Smart Corpus (<http://corpus.ge/>), already is:

1. The only one self-developing (its developing tools function in it in a trial mode already) multimodal (the trial corpus of the Georgian titled data and tools for constructing such type Georgian corpuses are functioned in it in trial mode already) Georgian corpus, which, at the same time, is a largest and technologically most of all supported corpus of the modern Georgian written language. With constructing of the trial version of Georgian universal smart corpus, which for the 8 October of 2017 year contains 272153993 Georgian words, where 4248856 are different, Georgian language became much more safety from danger of digital extinction than it was before.

2. The only one Georgian multilingual corpus, in which the only one Abkhazian corpus is already functioned in trial way together with Georgian-English and Georgian–Russian trial parallel corpuses. With constructing of the trial version of Abkhazian corpus, which for the 8 October of 2017 year contains 424305 Abkhazian words, where 65398 are different, was made first important step toward defense of Abkhazian language from Danger of digital extinction.

References:

1. Pkhakadze K., Chikvinidze M., Chichua G., Kurtskhalia D., Take Care on the Georgian Language, Proceedings of Georgian National Academy of Sciences, (N1), 149-158, 2016.

2. Pkhakadze K., Chikvinidze M., Chichua G., Kurtskhalia D., Beriashvili I., Malidze Sh., The Georgian Intellectual Web – Corpus: Aims, Methods, Recommendation, Additional Publication of the Scientific-Educational Journal “Georgian Language and Logic”, 4-320, 2017.

Social and Economic Sciences

Communication and Service – Base of Effective and Responsible Local Government Creation

Davit Shamoev

*Ph.D. in Public Management
Georgian Technical University*

Key words: personnel employed at local self-government bodies, electronic services, citizens enrollment.

Population problem

The most of Tbilisi population worries about social problems, because of what they often apply for local self-government bodies and demand medicines financing, single social help, ritual service financing, also the citizens are worrying about communal matters, the old infrastructure, often they apply for destroyed and wrecking houses restoration-rehabilitation, on financing with alternative living and within the matters of comradeship proprietors development.

Employed personnel at the local self-government

The public employees employed at the self-government body or wisher candidate at the system are responsible to have minimal legislation knowledge, motivation and be orientated on the results.

The direct communication with population- a man should have ability of relation for the first, in spite of that, necessary qualification, which he/she need in the matter knowledge on position he/she is, he/she should be interested with the matter and in perspective the staff should be necessary growing.

In practice it is desirable and good if they have ability of relation with society, whether public employers have or not

verbal contact with citizens, they do business with direct meaning, which touches people and is connected to their destiny.

Electronic service

The citizens are not offered municipal services receiving via electronic channels. They use social network, so-called "Facebook" site, where are placed different activities by the governments, which has only information character for population. But there are cases when citizens are actively trying to have communication with governors by this way, apply them with questions, requests and in some cases, with claims.

This is not only municipality problem, it is complex problem, how is society ready to receive such forms of services, this needs good information campaign, as the part of society do not use internet, that technology revolution has not happened for many of them.

Citizen's enrollment

Citizens' activity is the most important fact, by which in the governments would be ensured effective communication and service high quality, but citizens' activity encouragement should be happened that these interests high receiving should be from self-governments, public governors.

It is necessary to rise citizens' consciousness too, to conduct some informational campaign (for example, at schools, high institutions), as for many is strange to penetrate in the self-government essence, to merge central and local government from each other, they do not know on what principles base self-government. Consciousness in that way is very low.

Service supplying is the only and not the main function of self-government. The main function is that in the self-government there is co-participation, initiative, enrollment and self-government works not only with legal regulating, but with social enrollment and by the way of social institutions strengthening.

Provokes

Fundamentally should be changed thought of local self-government, it should be more opened, orientated on the citizens, it should have more financial independence and what is the most important, the self-government function thinking, what it does, where it does, how it does, what mechanisms uses, how it is thinking about citizens.

It is also important that taking decisions people should be equipped with knowledge, abilities and corresponding attitude toward business, should be open and active with society and in relations with interests group.

The impact of the importance of human capital on the economic growth process

Medea Kharashvili

Doctoral Student

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Keywords: human capital, economic growth, life level, physical capital, GDP

Proper planning of human capital is essential for the development of different sectors of economy. It is necessary for promotion of economic development, which implies giving education to the population, retraining them in technologies, engineering, management, medicine and all priorities.

Human Capital is an intensive industrial factor of economic development, the development of society and family, which includes knowledge, intellectual and managerial labor instrument, a housing and labor activity that is an efficient and productive product of human capital provides rational functionality.

Despite the fact that accumulation of physical capital is very important for the economic growth of the country, over time it becomes clear that the increase in material capital depends on the formation of human capital.

The absence of adequate investments in human capital is due to the lower rate of use of physical capital, which leads to development backwardness. The majority of developing countries have low economic growth, partly due to lack of investment in human capital.

Priority directions are defined for the development of human capital: development of workforce focused on labor market demand; improvement of social security system; provision of affordable and high quality health care.

The formation of human capital has a significant impact on the living standards of the population. The living standard of the population implies the quality of human beings satisfaction, which includes the provision of the population, material satisfaction and the existence of appropriate living conditions. The level of life depends on many factors, including the most important: the income of the population, the cost incurred, the inequality in the country, the variability of the GDP, the inflation rate.

The following factors affect the lives of the population: population revenues, revenue expenditure, inequality in the country, and the variability of GDP. The level of life of the population is presented in four main directions: well-being, normal level, poverty and poverty.

The specific data can be improved by achieving economic growth. However, economic growth is not a problem solving if it will not be distributed equally between all the layers of the country.

Under the socio-economic development strategy of Georgia, three critical issues of economic growth have been identified:

low competitiveness of private sector, poorly developed human capital and limited access to financial resources.

Economic growth is achievable through human capital development. However, it is necessary to ensure the competitiveness of private sector and the possibility of access to financial resources. The final goal should serve to reduce the number of socially vulnerable population, achieve high level of education and increase jobs as a result of private sector development. For the development of human capital, it is necessary to achieve better results of poverty coefficients, which is achieved through the rise of human capital. Therefore, together with social support, it is the aberration of development of priority fields for Georgia and ensuring adequate education on its base.

Engineering and Technology

Freeze Drying Technology for Bacteria

Levan Neparidze

Renati Merkuzov

Salome Gigashvili

Undergraduate student, postgraduate student

Agrarian University

Bacterial cultures are widely used in food production. There are different types of fermentation processes where bacteria play an important role. Nowadays use of lyophilized bacterial cultures is widely used practice in food production. This method gives an opportunity, to preserve characteristics of bacteria and is the most suitable method to manage the process of food fermentation.

Majority of fermented milk products, in Georgia are produced by imported freeze dried bacterial cultures. Nowadays in Georgia there is no production of lyophilized microflora, specifically strains of Streptococcus and lactobacillus. The aim of research was to study different buffers and physical parameters of freeze drying, in order to establish the ideal conditions resulting in highest rates of strain survival.

Within the study, we investigated pure strains of Streptococcus and lactobacillus. First, two different medias were tested 10% of the sucrose and 10% Skimmed Milk. Additionally, we used different parameters of freeze drying machine (Time, Temperature and Vacuum pressure). The best survival rate of Streptococcus and lactobacillus Strains and their biochemical properties in final product was achieved by using 10% Skimmed Milk 23 Hours of lyophilization, -47°C temperature and the pressure 20 Pa. The final product was obtained as a powder, which is about 1/20 of the initial mass.

Agrarian Sciences

Triticale (×Triticosecale Wittm & A. Camus) Bread of the Future

Tinatini Epitashvili

Doctoral student

Georgian Technical University

Key words: triticale, bread, cephalaria, flax seed, technology.

Production of cereals, including the necessity of food base for livestock, is a priority for development of agriculture of our country. In order to solve this actual problem wheat-rye hybrid – triticale (×Triticosecale Wittm & A. Camus), completely new botanical name has been created, which is the basis for increasing productivity and quality of cereals. It combines positive traits of these two main crops: high contents of protein and lysine in the grain (amino acids), immunity, high yielding, large grains, adaptation to poor soils, etc. Use of triticale in bakery balances wheat shortages in the country. That's why it is actual and interesting to determine the optimal ration of the mixture of triticale` and wheat`s flour to receive high nutritional value of the product. Along with ethno botanical characteristics investigation, it has been identified that in some regions of Georgia the improvement of quality and taste of bread is valuable with dietary supplements such as flax seed (*Linum Usitatissimum*) and cephalaria (*Cephalaria Syriaca* L.). Flax seed contains high biologically active protein and with its contents equals to human`s ideal protein. Adding cephalaria to the bread gives a pleasant scent and makes it soft, increases the duration of storage. All the above was the basis for our research direction.

Objective of our research is Triticale (×Triticosecale Wittm & A. Camus), the richest germplasm. It is used in the formation

of new varieties in wheat breeding, as well as solving a number of theoretical and practical tasks of genetics.

Our goal is to determine the optimal proportions of triticale's selected forms and wheat flour mixture to obtain high-value food products – bread, which quality is improved by using flax seed and cephalaria.

Mentioned priority is important and historically traditional for the country, especially when it is actual natural food and bio-additives such as flax seed and cephalaria.

დანართი³

საგადასახადო სამართალდარღვევების ასახვა სახელმწიფო ბიუჯეტში

ლანა სულაკაძე

დოქტორანტი

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი*

საგადასახადო ორგანოს უმთავრესი მისია სახელმწიფო ბიუჯეტში სახსრების მობილიზებაა. ბიუჯეტში შესული თანხების ადმინისტრირების ძირითად პრობლემას წარმოადგენს გადამხდელის მიერ საგადასახადო სამართალდარღვევებისთვის გადახდილი თანხების გამიჯნულად ასახვა. საგადასახადო გადაუხდელობაზე ან დაგვიანებით გადახდაზე გადახდევინებული ჯარიმები აღრიცხება იმ საგადასახადო სახეში, რომელზეც ხდება ჯარიმის, სანქციის ან საურავის დარიცხვა.

ანალიზისთვის აუცილებელია ნათლად იკითხებოდეს, თუ რა შემოსავალს იღებს სახელმწიფო საგადასახადო გადახდევლების მიერ საგადასახადო ორგანოში წარდგენილი დეკლარაციების საფუძველზე და რა თანხები შედის საგადასახადო კონტროლის განხორციელების შედეგად. ეს საკითხი არსებითია, როგორც ბიუჯეტის დაგეგმვის, ასევე შესრულების დროსაც.

დღეს არსებული აღრიცხვის პრინციპის გათვალისწინებით, ვიღებთ რეალური სიტუაციიდან განსხვავებულ მონაცემებს და ბიუჯეტის შესრულება დამატებითი საგადასახადო კონტროლის განხორციელების გარეშე თითქმის შეუძლებელი ხდება.

საგადასახადო შემონმების პროცესი იწყება რისკების განსაზღვრით და სრულდება საგადასახადო შემონმების აქტით, რომლის საფუძველზე გამოიცემა საგადასახადო მოთხოვნა – აქტით

³ ტექნიკური მიზეზების გამო დანართში მოცემული ტექსტები ვერ დაიბეჭდა 2016 წელს გამოცემულ ახალგაზრდა მეცნიერთა კონფერენციის მასალებში (ბაკურიანი, 26-28 თებერვალი).

დარიცხული თანხების (ძირითადი გადასახადი, ჯარიმა, საურავი) გადახდასთან დაკავშირებით. მაგალითად, თუ გადამხდელს საგადასახადო შემონმების შედეგად მოგების გადასახადში დაერიცხა ძირითადი გადასახადი 100 ლარი, ჯარიმა 50 და საურავი 70 ლარი, აღნიშნული თანხების ჯამი 220 ლარის გადახდის შემთხვევაში მათი ასახვა მოხდება მოგების გადასახადის ნაწილში. შედეგად ვიღებთ, რომ ჯარიმა და საურავის თანხაც ხვდება გადასახადის და არა სანქციების ნაწილში. თანხის გადახდის დროს გადამხდელის პირადი აღრიცხვის ბარათზე ჯერ იფარება ძირითადი გადასახადი, შემდეგ საურავი და ბოლოს ჯარიმა.

აღნიშნული პრობლემატური საკითხის თვალსაჩინოებისთვის შეგვიძლია მოვიყვანოთ მონაცემები. ცხრილი №1 ასახავს 2013-2014 წლებში საგადასახადო შემონმების აქტივით დარიცხული და ბიუჯეტში ჩარიცხული თანხების ოდენობებს.

ცხრილი №1

წელი	საგადასახადო შემონმებით დარიცხული თანხა		კონსოლიდირებულ ბიუჯეტში ასახული თანხა	
	სულ დარიცხვა (მ.შ. ძირითადი გადასახადი, ჯარიმა და საურავი)	მხოლოდ ჯარიმა და საურავი	ჯარიმები და საგადასახადო საურავები საგადასახადო სამართალდარღვევის გამო	გადასახადები სადაც დამატებით დარიცხული თანხებია ასახული
2013	491 552 166	283 363 170	14 434 004	6 632 929 007
2014	925 042 832	534 898 169	13 438 525	7 217 385 996
სულ	1 416 594 998	818 261 339	27 872 529	13 850 315 003

როგორც ცხრილიდან ჩანს, აქტივით დარიცხული სულ 818 261 339 ლარიდან, ბიუჯეტში ჯარიმების ნაწილში მიკუთვნებულად აისახა მხოლოდ 27 872 529 ლარი – 3%, დანარჩენი კი მოხვდა გადასახადების ნაწილში.

შემოსავლების სამსახურის მიერ შემუშავებული პროექტი, რომელიც 2016 წლის იანვრიდან ამოქმედდა, ითვალისწინებს სახაზინო კოდების გაერთიანებას (125 სახაზინო კოდი) და ორი სახის პირადი აღრიცხვის ბარათის არსებობას – აღიარებული და არაღიარებული საგადასახადო დავალიანებისთვის:

1. ძირითად ბარათზე ხვდება გადამხდელის მიერ გადახდილი გადასახადები, რომელთა გამიჯვნას შემოსავლების სამსახური ახდენს წარდგენილი დეკლარაციების საფუძველზე, გადასახადის სახეების მიხედვით, რაც თავის მხრივ ართულებს აღრიცხვას და ასევე ამ ბარათზე აისახება მონაცემები უკვე აღიარებული დამატებით დარიცხული თანხების შესახებ.

2. დროებით ბარათზე ხვდება არაღიარებული საგადასახადო დავალიანება, საგადასახადო შეთანხმებებით გათვალისწინებული თანხები. აღნიშნულ ბარათს უფრო მეტად დავების დეპარტამენტი იყენებს საჩივრების ანალიზის კუთხით, ვიდრე შემოსავლების სამსახური ზოგადი ანალიზისთვის.

ამ ინიციატივის წყალობით მნიშვნელოვნად შემცირდება საგადასახადო ტრანზაქციების რაოდენობა, რაც ნაკლებ დროს და რესურსს მოითხოვს გადამხდელისგან, ასევე გადასახადების ადმინისტრირების გამარტივება მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს კერძო სექტორის განვითარებას საქართველოში. ვინაიდან თანხების ასახვის პრინციპი უცვლელი დარჩება, ეს დღეს არსებულ პრობლემას ვერ მოაგვარებს, რადგან ბიუჯეტში შესული ჯარიმების, ფინანსური სანქციებისა და საურავების მიკუთვნება შემოსავლების კლასიფიკაციის იმავე კარზე, პარაგრაფსა და სიმბოლოზე მოხდება, რომელზედაც ირიცხება ძირითადი გადასახადები.

ზემოთქმულიდან გამომდინარე მიზანშეწონილად მიმანია:

- ცალ-ცალკე სახაზინო კოდებზე აისახოს დამატებით დარიცხული გადასახადი და სანქციები;
- დაემატოს კიდევ ერთი გადამხდელის პირადი აღრიცხვის ბარათი, სადაც აისახება ბიუჯეტში გადახდილი დამატებით დარიცხული თანხები.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. საქართველოს ფინანსთა მინისტრის ბრძანება N672, 25.08.2010., საქართველოს საბიუჯეტო კლასიფიკაციის დამტკიცების თაობაზე;
2. შემოსავლების სამსახურის უფროსის ბრძანება N1205, თბ., 22.03.2011, „გადასახადის გადამხდელთა პირადი აღრიცხვის ბარათების წარმოების წესის შესახებ“ მეთოდური მითითების დამტკიცების თაობაზე;
3. დავების განხილვის საბჭოს აპარატის 2014 წლის სტატისტიკური ანგარიში;
4. კაკულია რ, ბახტაძე ლ, ჯიბუტი ა. (2009), საჯარო ფინანსები;
5. <http://treasury.ge/5380>
6. <http://mof.ge/>
7. <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-01000-00-off-0ekonomik-00-1-0-10-0-0-0-prompt-10-%2e4-4-0-11-11-en-10-10-help-50-00-3-1-00-0-00-11-1-1-utfZz-8-00-0-11-1-0-utfZz-8-00&a=d&c=ekonomik&cl=CL1.4&d=HASH6519caad6bbf4e8f4bb051.6.5>

თავდაჯერებულობის მნიშვნელობა კარიერის შექმნაში

ქრისტინე ოდიშვილი

დოქტორანტი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო

უნივერსიტეტი

თავდაჯერებულობა წარმატების მიღწევის აუცილებელი წინაპირობაა, მას ადამიანის კარიერულ წინსვლაში განუზომლად დიდი ადგილი უკავია. თავდაჯერებულობა კი თვითშეფასებიდან გამომდინარე ჩნდება, რის შემდეგაც საქმისადმი დამოკიდებულება ყალიბდება, აღნიშნულზე კი დამოკიდებულია ადამიანის ეფექტიანი და ნაყოფიერი საქმიანობა. სამუშაოზე, ყველა ადამიანი ვერ ახერხებს ჯანსაღი თვითშეფასების ჩამოყალიბებას, რაც ხშირად ნეგატიურად აისახება მათ ცხოვრებაზე. დაბალი თვითშეფასება გავლენას ახდენს როგორც მის პიროვნულ, ასევე კარიერულ წინსვლაზე და განვითარებაზე.

კვლევის მიზანს წარმოადგენს გამოკვეთო თავდაჯერებულობის როლი კარიერულ წინსვლაში, ასევე, თუ რა გავლენა აქვს თანამშრომელთა რწმენას საკუთარი თავის მიმართ, რაც ფირმის წარმატებაზე აისახება. ამ მხრივ, აღსანიშნავია ყოველთვიური კვლევა – “CEO confidence survey” რომელიც ხაზს უსვამს თუ რა მნიშვნელობა აქვს აღმასრულებელი დირექტორის თავდაჯერებულობას ფირმის განვითარებაში. ასევე განვიხილავ პიროვნულ დონეზე მის როლს, ადამიანთა კარიერული განვითარება ხომ პირდაპირ კავშირშია ძლიერი ორგანიზაციის ჩამოყალიბებაში და გნებავთ, ძლიერი, კონკურენტუნარიანი ბიზნეს გარემოს შექმნაში.

რთულია დავასახელოთ თუნდაც ერთი წარმატებული პიროვნება, რომელიც ექვემდებარება საკუთარ შესაძლებლობებს; მათი ჩამონათვალი ძალიან დიდია, თუმცა ჰენრი ფორდის მაგალითი ზუსტად ასახავს თემის მიზანს. როცა სამანქანო ინდუსტრიის რევოლუციონერმა, ჰენრი ფორდმა, პირველად გამოიყვანა თავისი უხეშად გაკეთებული პირველი ავტომობილი ზოგიერთმა უთხრა, რომ ეს სათამაშო ვერასდროს ვერ შევიდოდა პრაქტიკაში, რომ არავინ მოისურვებდა ფულის გადახდას მასში, ჰენრიმ კი უპასუხა: „ჩემი მიზანია დედამინა მართვადი ავტომობილებით გავავსო“ და მან ეს გააკეთა! ჰენრი ფორდის რწმენა საკუთარი თავის მიმართ აღმოჩნდა უზარმაზარი ბიზნესის შექმნის საწინდარი, რომელიც დღემდე მნიშვნელოვან როლს თამაშობს, როგორც შესაბამის ბიზნეს გარემოში, ისე ქვეყნის ეკონომიკურ საკითხებში.

კვლევის შესწავლის პროცესში დამუშავებულ იქნა წიგნები, უახლესი მონოგრაფიები და სტატიები. გაანალიზებულ იქნა, თავდაჯერებულობის მნიშვნელობა კარიერის შექმნაში და მისი ეკონომიკური ეფექტი, შემუშავდა რეკომენდაციები, თუ როგორ შეიძლება განავითაროს ადამიანმა თავდაჯერებულობა, რა გზებით შეიძლება მისი მიღწევა.

შენიშვნები

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის
ახალგაზრდა მეცნიერთა საბჭო

<http://www.youngscientists.org.ge/>

ახალგაზრდა მეცნიერთა განვითარების ფონდი

მასალები დაიბეჭდა
საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის
სტამბაში
თბილისი, რუსთაველის გამზირი № 52

© საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია